

MINISTARSTVO ZA OBRT, MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO
u suradnji s
HRVATSKIM SAVEZOM INOVATORA

OD IDEJE DO PROFITA
VODIČ ZA INOVATORE - PODUZETNIKE

ZAGREB, 2002

Nakladnik
MINISTARSTVO ZA OBRT, MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO
u suradnji s
HRVATSKIM SAVEZOM INOVATORA

Glavni urednica
Sanja Želinski-Matunec

Autori
Sanja Želinski-Matunec, Marina Lang-Perica, Jadranka Švarc, Biserka Bajzek-Brezak, Vesna Veliki, Željka Lukačević-Subotić, Snježana Zima, Dubravka Bišćan, Branka Petrišić - Rakić, Jasenka Zaninović, Klara Karivan, Ljerka Nežić, Karlo Šoštarić, Pavao Havliček, Rene Kajp, Antun Benčić, Marijan Ožanić, Zoran Barišić

Adresar
Silvana Svilar

Recenzent
Ivan Knok

Ilustracije
Marjan Lončar

Lektor
Božo Stančić

Grafički urednici
Zoran Kušan, Zoran Barišić

Tisak
"Gandalf" d.o.o. Zagreb

Naklada
2500 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 65.012:001.894>(035)
001.894:65.012>(035)

OD ideje do profita : vodič za
inovatore - poduzetnike / <autori Sanja
Želinski-Matunec... et al.> ; adresar
Silvana Svilar ; ilustracije Marjan
Lončar>. - Zagreb : Ministarstvo za obrt,
malo i srednje poduzetništvo : Hrvatski
savez inovatora, 2002.

ISBN 953-98886-0-3 (Ministarstvo)

1. Želinski-Matunec, Sanja
I. Poduzetništvo -- Inovativnost

420903078

Sadržaj

Predgovor	7
------------------------	----------

Uvod	9
-------------------	----------

1. Ideja, invencija, inovacija

1.1. Ideja	11
1.2. Invencija	12
1.3. Inovacija	13
1.4. Inovacijski procesi	14
1.5. Inovativna osoba	15
1.6. Ostvarenje inovacije	15
1.7. Destrukcija kao prepreka inovativnosti	16
1.8. Rok "trajanja" inovacije	16

2. Od ideje do profita

2.1. Proverite novost	19
2.2. Zaštite inovaciju	19
2.3. Proverite tehničku izvedivost inovacije	20
2.4. Proverite tržišnu vrijednost inovacije	20
2.5. Donesite odluku	20

3. Od inovatora do poduzetnika

3.1. Inovator poduzetnik - da ili ne!?	23
3.2. Osobine poduzetnika	25
3.3. Poslovni plan	26
3.4. Kako do ostvarenja poslovne zamisli?	28
3.5. Pravni oblici organiziranja	29
3.5.1. Obrt	29
3.5.2. Trgovačka društva	32
3.5.3. Zadruge	35
3.6. Što poduzetnik mora znati o financijama	38
3.7. Licencija kao alternativa	40

4. Prva pomoć. 41

4.1. S kim se posavjetovati	41
4.2. Uloga potpornih institucija za malo gospodarstvo	41

5. Zaštita intelektualnog vlasništva. 43

5.1. Intelektualno vlasništvo	43
5.2. Industrijsko vlasništvo	44
5.3. Autorsko pravo i njemu srodna prava	45
5.4. Zašto zaštititi inovaciju.	46
5.5. Kako zaštititi inovaciju.	46
5.6. Zaprimanje zahtjeva i donošenje odluka o zaštiti	46
5.7. Poslovna tajna	47
5.8. Tehničko unapređenje	47
5.9. Zaštita izuma patentom.	48
5.10. Što se ne može patentirati	49
5.11. Pokretanje postupka za priznanje patenta	49
5.12. Nužnost razotkrivanja izuma u cijelosti.	50
5.13. Patenti iz područja obrane.	51
5.14. Povjerljivi izumi - objava, raspolaganje i korištenje	51
5.15. Objava patentne prijave i sadržaj	52
5.16. Pravo prvenstva zaštite	52
5.17. Načini stjecanja patenta u Hrvatskoj	53
5.18. Postupak potpunog ispitivanja za priznanje patenta.	53
5.19. Konsenzualni patent - patent bez potpunog ispitivanja	54
5.20. Postupak dodjele patenta, gospodarsko iskorištavanje izuma.	54
5.21. Prostorni i vremenski opseg zaštite patentom	54
5.22. Svjetski i regionalni sustavi za procesiranje patentnih prijava	55
5.23. Međunarodna klasifikacija patenata i čemu služi.	55
5.24. Patentne informacijske baze	56
5.25. Znak se štiti žigom	57
5.26. Što se ne štiti žigom	57
5.27. Zaštita industrijskog oblička	58
5.28. Obuhvat zaštite industrijskim obličjem	59
5.29. Zaštita oznakom zemljopisnog podrijetla	59
5.30. Oспорavanje prava na patent, industrijsko obličje i žig	60
5.31. Zastupanje prijavitelja u postupku zaštite	60
5.32. Upravne pristojbe i naknade	61

6. Normizacija; norme. 63

6.1 Pojmovi, nazivi, definicije	63
6.2. Načela normizacije	63
6.3. Vrste normi.	64
6.4. Razine normizacije	64
6.5. Propisi: tehnički propisi; drugi normativni dokumenti.	66
6.6. Načelo "upućivanja na norme" u propisima	66
6.7. Hrvatska normizacija	67
6.8. Hrvatske norme	68
6.9. Normoteka	69
6.10. Obavješćivanje javnosti	69

7. Ocjena sukladnosti proizvoda s propisima i normama 71

7.1. Međunarodne gospodarske integracije	71
7.2. Što inovatori trebaju znati o ocjenjivanju sukladnosti	72
7.3. Stanje u Hrvatskoj danas	74
7.4. Uloga akreditacije u ocjeni sukladnosti proizvoda.	75
7.5. Mjeriteljstvo	77
7.6. ISO 9000 i ISO 14000 certifikati	79
7.6.1. Program potpora za uvođenje i certificiranje sustava upravljanja kvalitetom i okolišem ISO 9001 i ISO14001.	80
7.7. "CE" označivanje proizvoda u Europskoj uniji	81
7.8. Podsjetnik za inovatore.	82

8. EAN crtični kod (bar-kod) 83

9. Financiranje 87

9.1. Mogućnosti korištenja bespovratnih sredstava.	87
9.2. Financiranje kreditom.	88
9.3. Kreditni programi za inovatore Ministarstva za obrt malo i srednje poduzetništvo.	89
9.4. Kreditni programi Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR-a).	90
9.5. Program "HITRA" Ministarstva znanosti i tehnologije	90

9.6. Program Fonda za razvoj i zapošljavanje	92
9.7. Program Fonda za regionalni razvoj	92

10. Vladine i nevladine institucije vezane uz poticanje inovativnog poduzetništva 93

10.1. Hrvatski savez inovatora	93
10.2. Udruge inovatora	95
10.3. Hrvatska gospodarska komora	101
10.4. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo	103
10.5. Tehnološki i razvojno-istraživački centri u Hrvatskoj	104
10.6. Poduzetnički centri	105
10.7. Poduzetnički inkubatori	108
10.8. USL-udruga stručnjaka za licenciranje	109

10. Adresar 111

PREDGOVOR

Suvremeni svijet, sve ono što nas okružuje, rezultat je dugotrajnog razvoja. Zahvaljujući njegovu ubrzanju, budućnost sve brže prelazi u sadašnjost. U proteklih petnaest godina inovacije u različitim područjima ljudskog djelovanja izazvale su pojavu novih proizvoda i usluga, ali i niz tehnoloških, gospodarskih, političkih i društvenih promjena.

Pokretač razvoja je akumulirano znanje generacija, povezano s osobnošću i idejom pojedinca, te pretočeno u inovaciju, koja može biti novi proizvod, nova usluga, novi proces ili jednostavno nova vizija.

Republika Hrvatska može se u svojoj povijesti podičiti mnogim izvanrednim osobama i međunarodno priznatim inovatorima na području znanosti, tehnike i gospodarstva. I danas, zaostali korak za razvijenim svijetom možemo uhvatiti samo pronalaženjem novih proizvoda koji će se kvalitetom i prepoznatljivošću nametnuti na svjetskom tržištu.

Zato inovacijama i inovatorima koji ih stvaraju poklanjamo veliku brigu. Posebnim programom potičemo inovacije i njihovu primjenu u malom gospodarstvu, nastojeći mjerama konkretne pomoći u neprekinuti lanac povezati ideje pretočene u inovacije, zaštićene patentom i plasirane na tržište kao proizvod koji donosi dobit.

Naša nastojanja daju rezultate u obliku inovacija koje su uz pomoć potpora pretvorene u uspješne poduzetničke pothvate.

Na osnovi dosadašnjih dobrih iskustava, odlučili smo izdati ovaj Vodič da bismo njime ponukali sve one koji imaju znanja i ideja za koje drugi još ne znaju, da ih pokušaju ostvariti, radi vlastite dobiti i dobrobiti zajednice.

U našim glavama i u našim rukama je naša budućnost.

ŽELJKO PECEK

ministar za obrt,

malo i srednje poduzetništvo

UVOD

Vodič za inovatore - poduzetnike "Od ideje do profita" zamišljen je kao putokaz svima koji imaju znanje, ideje i htijenje da stvaraju nešto novo i time mijenjaju svijet. Želja je ovim Vodičem uputiti ih u osnove onoga što moraju znati, što trebaju učiniti i kome se mogu obratiti za savjet ili pomoć.

Malo gospodarstvo idealno je za prihvat i primjenu inovacija, jer je po svojoj biti otvoreno svemu novom i prilagodljivo stalno potrebnim promjenama. Zbog nedostatka vlastitih resursa, ljudskih i financijskih, malo gospodarstvo nije u mogućnosti imati posebne razvojne službe kao veliki gospodarski sustavi. Zato mu je za primjenu znanja i inovacija potrebna sustavna pomoć.

Izdavanje Vodiča dio je i nastavak Programa poticanja inovacija koje provodi Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo. Program se sastoji od financijske podrške u obliku kredita i bespovratnih sredstava. Potpore su namijenjene pripremi potrebne dokumentacije, zaštiti intelektualnog vlasništva, prezentaciji inovacije, ispitivanju i izradi prototipa, te konkretnoj primjeni inovacije i njenom pretvaranju u poduzetnički pothvat.

Ostvareni rezultati u provedbi Programa ohrabruju nas da u tom pravcu nastavimo i dalje. Posebno je potrebno naglasiti da je dio potporama praćenih inovacija zauzeo svoje mjesto na tržištu, prerastajući u pravi poduzetnički pothvat i donoseći dobit. Neki su od tih proizvoda već prepoznatljiviji na hrvatskom tržištu, neki se tek dokazuju, a jedan dio ostvario je i međunarodni uspjeh, predstavljajući na taj način Republiku Hrvatsku.

Kako mu to i samo ime govori, Vodič je namijenjen inovatorima koji već jesu ili tek žele postati poduzetnici u malom gospodarstvu. U njemu su sadržane osnovne informacije s područja stvaranja inovacije, njene zaštite i primjene u gospodarstvu. Strukturiran je tako da slijedi uobičajeni razvoj inovacije od nastanka ideje do primjene inovacije, a svako poglavlje obuhvaća jednu fazu u tom procesu. Prilozi sadrže mnogobrojne korisne adrese te druge potrebne informacije i upute. Nadamo se da u razdoblju uporabe Vodiča neće doći do većih promjena skupljenih adresa i objavljenih podataka, te da će zahvaljujući ovakvoj koncepciji biti koristan priručnik inovatorima i drugim poduzetnicima koji u svom poslovanju žele primijeniti inovaciju, kao i zaposlenicima u institucijama čiji je zadatak unapređenje inovacija i inovativnog stvaralaštva.

Želeći Vodičem ohrabriti inovatore i prenijeti pozitivnu poruku okruženju u kojem inovatori djeluju, posegnuli smo za dobroćudnim likom maštovitog izumitelja koji je spreman pomoći svima u rješavanju njihovih problema, dobro poznatog profesora Baltazara. Crtni filmovi s njegovim likom dobitnici su mnogobrojnih međunarodnih nagrada i pravi promotori Hrvatske, kao što su to i mnoge hrvatske inovacije - osvajači zlatnih odličja na svjetskim izložbama.

Budući da živimo u dinamičnom gospodarskom okruženju koje nastojimo izgraditi u smislu održivog razvitka, svjesni smo toga da je niz podataka obuhvaćen ovim Vodičem podložan promjeni (od telefonskih brojeva, adresa pa do legislative!). Stoga vam skrećemo pozornost na činjenicu da su informacije koje vam pružamo ažurirane zaključno datumom tiskanja (lipanj 2002. g.).

Poticajne programe iz svoje nadležnosti Ministarstvo provodi zajedno s mnogim suradnicima, od kojih su neki svoj doprinos dali i u pripremi ovog Vodiča. Zahvaljujemo stoga predstavnicima Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo, Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo, Tehnološkog parka Zagreb, Ministarstva znanosti i tehnologije, Hrvatske gospodarske komore, Udruge stručnjaka za licence, EAN Croatije i Hrvatskog saveza inovatora, a ponajviše svim vrijednim inovatorima čija su nam iskustva, sugestije, pohvale i kritike bile smjernice za osmišljavanje i unapređenje cjelokupnog Programa poticanja inovacija.

Urednica
Sanja Želinski Matunec
*pomoćnica ministra za obrt,
malo i srednje poduzetništvo*

1. IDEJA, INVENCIJA, INOVACIJA

1.1. IDEJA

Živimo i djelujemo u doba demokracije i buđenja globalne svijesti, osvajanja duhovnoga i materijalnog prostora i vremena, u vremenu informatičke revolucije, eksplozije izuma i visokih tehnologija. Tehnička pomagala kojima se svakodnevno koristimo čine se sasvim normalnim pojavama, a da se rijetko pitamo tko su njihovi tvorci.

Jaz između razvijenih i nerazvijenih zemalja sve je dublji. Tehnološka nadmoć postala je važna činjenica, ona osigurava gospodarski napredak i sveukupnu nadmoć. Kako u tržišnu utakmicu koju nameću razvijeni uklopiti gospodarstvo zemlje u tranziciji?

Vremena koja dolaze traže jake ljude, stvaraocce novih duhovnih i materijalnih vrednota, izumitelja novih stvari i odnosa. Jedno je sasvim sigurno - svijet traži promjene, a upravo inovatore prepoznajemo kao vjesnike i nositelje novog. Samo u čovjeku, u njegovim skrivenim duhovnim moćima, znanju i invenciji možemo tražiti izlaz iz tih problema.

Kreativnu ličnost od prosječnih osoba odvajaju ideje.

Razmišljanjem se stvara ideja, a razmišljanje ne stoji milijune.

Kako se generiraju ideje?

- asocijacijom,
- adaptacijom,
- modifikacijom,
- uvećanjem/smanjivanjem,
- zamjenom/preuređenjem, te
- preobrazbom/transformacijom

Metode traženja ideja razradili su mnogi autori. Razlikujemo:

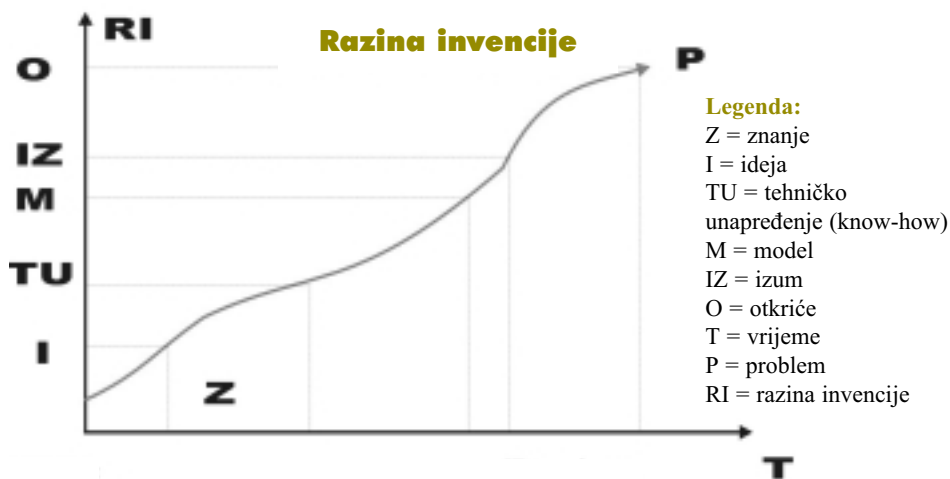
- aktivan pristup - stvaranje ideja
- pasivan pristup - prikupljanje i preuzimanje ideja
- interno - razmatranje izvještaja, anketa, upita, opći i pozivni natječaji,
- razni prijedlozi

Poslovna ideja i ne mora biti nova da bi polučila uspjeh. Već poznatu ideju možete prilagoditi određenim okolnostima ili će vas ona potaknuti na nešto drugo. Isto tako ne odbacujte olako luckaste ideje. Jedan od najprodavanijih artikala, spajalice za papir, nastala je dok se njen izumitelj igrao komadom žice čekajući autobus.

Ideju možete dobiti tijekom posjeta sajmovima i smotrama inovatora, šetajući prodavaonicama ili osluškujući što se sve uvozi za potrebe industrije. Dio tih proizvoda sigurno se može jeftinije i kvalitetnije proizvoditi upravo u vašem budućem poduzeću. Ideju možete tražiti i ciljano, koristeći se raznim poslovnim izvješćima.

1.2. INVENCIJA

Pod pojmom invencija podrazumijevamo: domišljatost, izumiteljski dar, maštu, stvaralačku fantaziju, sposobnost iznalaženja; invenciozan-izumiteljski, duhovitost, dosjetljivost, domišljatost, tzv. invencioznost. Pod razinom invencije teoretičari podrazumijevaju inventivni korak, njemački: *erfinderischer Schritt*, engleski: *inventive step*, relativnu ili apsolutnu novost u odnosu na prijašnje spoznaje ili stanje tehnike, a u području izumiteljstva - stanje prijavljenih i zaštićenih patenata.

1.3. INOVACIJA

Inovacija podrazumijeva novost, aktivnost ili proces koji se umeće u postojeće stanje. Po značaju i opsegu ta se novost može izraziti i kao zamjena i kao obnova (dopuna). U svakom slučaju riječ je o promjeni dotadašnjega i uvođenju novog, čime budućnost “prekriva postojeću stvarnost”.

Inovacije su znatno pridonijele pojavi treće industrijske revolucije, automatizacije, čime je omogućeno odvijanje procesa bez čovjekove intervencije i uspostavljanje samoregulirajućih sustava. Ljudi se od tada koriste sve više onim osobinama koje strojevi, mada brži i precizniji od njih, nemaju, a to su kreativnost i inventivnost.

Inovacije susrećemo u različitim područjima ljudskog djelovanja: tehničke inovacije, organizacija, inovacija proizvoda, inovacija administrativnih procesa i dr.

U stručnoj se literaturi najčešće razmatraju tehničke inovacije u smislu tehnoloških procesa i inovacije proizvoda. Pod tehnološkim inovacijama podrazumijevaju se razvoj i uspješno plasiranje novih proizvoda, usluga i procesa. Pod razvojem mislimo na poslove plana i analize, projektiranja, konstrukcije, inženjeringa, istraživanja tržišta, uvođenja novih tehnologija, razvoja i unapređenja organizacije rada i poslovanja, razvoja novih proizvoda, kao i proširenja i modernizacije kapaciteta.

Izvorno rješenje inovacije, potpuni novitet, dakako, prednjači u odnosu na posuđena - posvojena ili kopirana rješenja. Usavršena rješenja mogu biti i u obliku promjena u načinu pakiranja ili obilježavanja (naziv ili žig proizvoda).

Važnost inovacija

Važnost inovacija moguće je ilustrirati uštedama koje su rezultat njene primjene:

- do 70% u fazi programiranja i definiranja razvoja
- do 13% u fazi pripreme rada
- do 6% na materijalu
- do 6% u procesu proizvodnje
- do 45% uvođenjem tehničko-tehnoloških i drugih inovacija
- do 30% boljom organizacijom rada
- do 25% racionalnom primjenom postojećih kapaciteta

Važnost znanja

Jedna od najvažnijih poluga u nastanku inovacije, osim mašte, intuicije, planiranja i predviđanja, jest znanje. Znanje nije dovoljno imati, treba ga znati primijeniti. U stvaranju nove vrijednosti, udio znanja, u odnosu na kapital, danas premašuje 60 posto.

U svijetu je uočen problem brzog zastarijevanja stručnih znanja. Prema švedskim predviđanjima za deset godina pedeset posto znanja treba zamijeniti novim znanjem, a za dvadeset godina čak sto posto, a poznato je da je to tek polovica radnog vijeka! Ljudsko se znanje udvostručuje svakih deset godina. Cjelokupno ljudsko znanje akumulirano do 1900. g. udvostručilo se do godine 1950. Sljedeće udvostručenje nastupilo je već godine 1960. godine.

Važnost htijenja

Pod htijenjem podrazumijevamo volju kao mentalnu energiju, osobitost svojstvenu isključivo ljudskim bićima; neprestanu svrhovitu aktivnost.

Težak problem zahtijeva punu sabranost i snažnu volju. Međutim, kako se do rješenja nekog problema ne dolazi uvijek na brz i jednostavan način, volja treba služiti da se na neko vrijeme prekine rad. Ponovno i divergentno promišljanje iz raznih, udaljenih, a ne stereotipnih gledišta i kutova, vjerojatno će biti plodonosnije nego iscrpljujući rad.

1.4. INOVACIJSKI PROCESI

U praksi se inovacijski procesi, gledajući po fazama, odvijaju na različite i složene načine:

- uočavanje problema; intuitivna orijentacija, temeljena na nezadovoljstvu, sumnji, neizvjesnosti i napetosti,
- sazrijevanje; faza svjesnoga i podsvjesnog djelovanja
- razjašnjenja; zapisivanje iznenadnih izvornih ideja, makar one bile nedorečene i nejasne;
- utvrđivanje optimuma; svjesno djelovanje na saopćenju i razradi ideja;
- orijentacija i selekcija ideja
- definiranje zadataka i smjernica za razradu;
- rješenje; stručna razrada, verifikacija, i
- cjelovita poslovna obrada i optimalizacija.

Inovacijski procesi pokreću niz pitanja. Primjerice, u razradi proizvodno-tehnološke obrade inovacijske zamisli, studiju ocjene izvodljivosti, skrivene mane, izradi prototipa i projekta, kao prelazne faze od ideje do izradbe gotovog proizvoda. Za potpuno objašnjenje modela stvaranja tehnoloških inovacija još nedostaju ključne spoznaje. Naime, gotovo je nemoguće, gledajući dugoročno, predvidjeti istraživanja, a s tim u svezi i pojavu nekih epohalnih otkrića i izuma, tim više što za inovacijsku aktivnost nije presudno akademsko zvanje.

1.5. INOVATIVNA OSOBA

Razvoj nije moguće zamisliti bez pojedinaca - inovatora. Međutim, da bismo ostvarili neku inovaciju, moramo razmotriti koji su čimbenici u inovacijskom lancu nužni, i nadalje - gdje su prepreke.

Inovativna osoba proizvodi ideje; ocjenjuje ideje prema funkcionalnosti; evoluira ideje prema vrijednosti; ne prihvaća opće prihvaćeno; ima širinu i povodi se za vlastitim impulsima; ima svoja vlastita pravila; sebe doživljava kao različitog; ne priznaje autoritete osim činjenica; stvara izvorne tvorevine i neobične ideje; ne žuri se sa zaključcima već analizira i objašnjava; samostalna je u ocjenjivanju; pokazuje znatiželju; uporna i sklona timskom radu; izražava nezavisnost duha i povjerenja u svoje mogućnosti; strpljiva je i tolerantna; bogata fantazijom i jasnim pogledom na stvarnost; ispituje lijepo ili vrijedno u prirodi, tehnici i umjetnosti; svojim idejama izaziva sukobe.

Ideje, vjerovanja i ponašanja inovativnih osoba uvijek će nailaziti na otpor u društvu, ma koliko bile opravdane i racionalne, jer one unose nemir postojećim navikama.

1.6. OSTVARENJE INOVACIJE

Prigodom procjenjivanja o ulaženju u novi projekt izrade proizvoda, u pravilu je potrebno obuhvatiti tri bitna područja:

-estetski zahtjev: jednostavnost oblika, ljepotu vanjskog izgleda, praktičnost u primjeni, izvornost stila

-tehnički zahtjev: sigurnost u upotrebi, stupanj djelovanja, komfortabilnost u upotrebi, troškove eksploatacije, udobnost, razvijanje buke, dima i sl.; zauzimanje prostora, zamjena dijelova, lako patentiranje, tehnologija proizvodnje s obzirom na najnovija dostignuća, prikladnost materijala, pridržavanje tehničkih normi i dr.

-ekonomski zahtjev: priprema i lansiranje novog proizvoda, zaštita industrijskog vlasništva, odabir pravog obilježja - žiga i sl.

Stupanj prihvaćanja ideja različit je za pojedine zemlje:

- SAD 26%, Njemačka 33%, Mađarska 58%.

Zanimljivo je da podataka o prihvaćanju naših ideja (kad je riječ o tehnološkim inovacijama) - nema.

Uz uvođenje elektroničke obrade novih ideja i zaštićenih rješenja, izlaganje prototipova i nacрта, sigurno bi i izumitelji brže i uspješnije ostvarivali primjenu svojih rješenja. Inovacija, koja godinama leži u nekoj ladici, dio je "mrtvoga kapitala", bogatstvo koje tek treba otkriti. U protivnom, mogla bi se ponoviti slika prijašnje neposlovnosti, a djelomično i današnje, jer naša rješenja usvajaju strani gospodarstvenici. U tome je i jedna od "skrivenih rezervi" našega gospodarstva.

1.7. DESTRUKCIJA KAO PREPREKA INOVATIVNOSTI

Destruktivna osoba svakoj novoj ideji kaže kratko “ne”, ocjenjuje ideje prema izvoru, evoluira ideje po statusu tko ih je iznio; konvencionalno i kruto inzistira na postojećim pravilima i shemama; slijepo se povodi za pretpostavljenima i lako se nekritički pridružuje mišljenju drugih; oponaša ili jednostavno potkrada tuđe zamisli; nesiguran je i nesamostalan u donošenju čak i manje važnih odluka; skriva se iza skupnog rada, stalno traži pomoć od drugih, a suradnicima je uskraćuje. Ako je na rukovodećem položaju, prima informaciju, ali je ne prosljeđuje, izražava otvoreno ili prikriveno neprijateljstvo i netrpeljivost; inzistira na svojim, uglavnom nekritičkim stajalištima; izražava poltronsko stajalište; nekritički ocjenjuje druge ili se ne udubljuje u bit stvarnih problema; razmatra banalna i trivijalna pitanja.

Neke uobičajene fraze kojima destruktivne osobe reagiraju na nove ideje:

- toga se svatko mogao sjetiti,
- to su već drugi izmislili,
- nemoj filozofirati,
- tako smo dosad radili.

1.8. ROK “TRAJANJA” INOVACIJE

Inovacije i životni vijek proizvoda

Razlikujemo sljedeće faze proizvoda:

- uvođenje: lansiranje proizvoda na tržište
- rast: razvoj intenziteta plasmana proizvoda
- zrelost: proizvod dostiže vrhunac intenziteta potražnje
- zasićenje: tržište pokazuje znakove zasićenja proizvodom
- degeneracija: zastarijevanje proizvoda

Krajnje je vrijeme za uvođenje novog proizvoda u trenutku kad je neki proizvod na najvišoj točki prodaje - u fazi zrelosti.

Inovacije i istraživanje tehničko-tehnološke i tržišne opravdanosti

Kad se radi o novom i zaštićenom rješenju koje je ostvareno u tvrtki, tada je istraživanje tržišta prepušteno stručnim, marketinškim odjeljenjima. Smatra se da za neku tvrtku vjerojatno nema važnije odluke od one o usvajanju novog proizvoda ili uvođenju nove tehnologije. Za razvojnu se djelatnost novih proizvoda troše znatna sredstva, a malo novih rješenja ugleda “svjetlo dana”. Od planiranja proizvoda, preko razvojnih sazrijevanja proizvoda do lansiranja i komercijalizacije nalaze se mnogobrojne aktivnosti koje prethode prihvaćanju ideje, odgodi za bolje prilike, ili posvemašnjem odbacivanju.

Međutim, kad je riječ o novom rješenju čiji je stvaralac pojedinac, tada je proces istraživanja mnogo složeniji. Autori novih rješenja obično nemaju sredstava za istraživanje tehničko-tehnološke izvedivosti i tržišta ni potrebno poznavanje marketinga. Moguća je, prije svega, objava prijave novog rješenja u “Patentnom glasniku”. Teoretičari patentnog prava ne preporučuju istraživanje tržišta prije objavljivanja u tom glasilu - iznimku čine domaće i inozemne izložbe izuma, tehničkih unapređenja i noviteta.

Profitabilnost inovacija

Inovativni su projekti u osnovi neizvjesni. Tko je mogao predvidjeti takav uspjeh na tržištu kao što su, primjerice, Hula-Hop, Klik-klak ili Rubikova kocka!?

Umjesto zaključka

Patenti su verificiran najbolji sustav pravne zaštite izuma i komercijalizacije tehničko-tehnološkog znanja.

Ma kako bili nezadovoljni brojem prijavljenih patenata, još je poraznije što je veliki broj prijava učinjen nestručno. Zbog toga je i dugotrajan proces ispitivanja patentibilnosti, o čemu najbolje govori simboličan broj izdanih patenata.

Autori novih rješenja nisu u mogućnosti (iz financijskih razloga ili nedovoljnoga tehničkog znanja) izraditi kvalitetnu prijavu patenata. Još je teže s izradom prototipa. Očito se nameće problem financiranja izrade elaborata, prijave patenata i izrade prototipova, pa treba razmisliti o uvođenju trajnih namjenskih izvora financiranja.

Zanimljivo je da tržište odbacuje čak između 20-50% tehnički uspješnih proizvoda! U SAD, unatoč eksploziji izuma, samo se 3 posto iskorištava - od 100 ideja komercijalizira se samo 1-2!

U Hrvatskoj se godišnje patentnom zavodu prijavljuje prosječno oko 400 izuma iz Republike Hrvatske. Očito je da i na tom području predstoje krupni zadaci za Republiku Hrvatsku, ukoliko želimo ići ukorak s Europom.

U slučaju transfera tehnologije, izrade patentne i slične dokumentacije upućujemo sve autore inovacija na zastupnike registrirane pri Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske.

2. OD IDEJE DO PROFITA

Ovaj će vam podsjetnik, vjerujemo, pomoći ukratko odgovoriti na pitanje kojim putem od ideje stvoriti profit. Obratite pozornost na navedene aktivnosti, a posebno na njihov redoslijed. U svakom slučaju, komercijalizacija Vaše inovatorske zamisli zahtijeva strpljenje, ali i upornost. Ako budete slijedili navedene upute, višestruko će se povećati vjerojatnost da dobijete pomoć za ostvarenje svoje inovacije koja je započela od ideje da bi došla sve do komercijalizacije proizvoda. Važno je da pri tom ne povrijedite tuđa prava i ne učinite nepopravljive propuste za zaštitu svojih prava.

2.1. PROVJERITE NOVOST

Ispitivanjem mogućeg postojanja identičnoga ili sličnoga tehničkog rješenja u registrima Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo može se među prijavljenim ili priznatim patentima, modelima i uzorcima u Republici Hrvatskoj provjeriti novost vašega tehničkog rješenja, čime izbjegavate sudske sporove koji bi mogli uslijediti nakon povrede tuđega intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj. Planirate li zaštititi svoju inovaciju još i u inozemstvu, provjera novosti može se provesti u nizu zemalja na cjelokupnoj svjetskoj razini (provjera tzv. “apsolutne novosti”). Sva objavljena tehnička rješenja predstavljaju informacije s područja patenata u određenom tehničkom području, čine tzv. “stanje tehnike” i imaju pravo prednosti pri zaštiti izuma, modela i uzoraka ako su prijavljena ranije od vašega tehničkog rješenja.

Ako se ustanovi da se vaša inovacija ipak ne može zaštititi zbog već prijavljenoga identičnoga ili sličnoga tehničkog rješenja, ne klonite duhom. Premda vaša inovacija nije nova, ona možda ima poduzetničku vrijednost. Jednom dodijeljena zaštita industrijskog vlasništva ima vremensko i teritorijalno ograničenje, što svakako treba uzeti u obzir i provjeriti. Ako je inovacija već zaštićena nekim oblikom industrijskog vlasništva (patentom, modelom, uzorkom) ..., raspitajte se u Zavodu pod kojim je uvjetima možete eksploatirati!

2.2. ZAŠTITITE INOVACIJU

Zatražite zaštitu inovacije kod Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo jer time onemogućavate druge zainteresirane da se legalno koriste našim idejnim rješenjem. Kako obaviti taj korak, raspitajte se također u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo. U svakom slučaju bit će vam korisna pomoć zastupnika za intelektualno vlasništvo (adrese registriranih zastupnika dostupne u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo).

Upozorenje! Poduzimanje daljnjih koraka (objavljivanje u javnosti) u postupku komercijalizacije inovacije, ako ste prethodno propustili podnijeti zahtjev za njezinu zaštitu isključivo u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, realan je rizik da se vašom inovacijom netko neovlašteno koristi bez zakonskih posljedica. Istovremeno vaša inovacija može ući u “stanje tehnike” upravo vašim činom objavljivanja u javnosti, pa tako možete čak sami sebe spriječiti da se prizna apsolutna novost inovacije iako je inovacija možda jedina poznata u svijetu! Iznimka su jedino međunarodne priznate izložbe inovacija za koje se može naknadno u određenom roku podnijeti zahtjev za zaštitu, tako da se datum izlaganja priznaje kao prioritetni datum podnošenja zahtjeva u Zavodu.

2.3. PROVJERITE TEHNIČKU IZVEDIVOST INOVACIJE

Pretpostavimo da vaša ideja za inovaciju jest nova, ali jeste li sigurni da je izvediva? Konzultirajte se sa stručnjacima kako biste dobili odgovor na ovo pitanje! U tu svrhu na raspolaganju su vam brojne institucije kojih adrese ćete naći u prilogu.

2.4. PROVJERITE TRŽIŠNU VRIJEDNOST INOVACIJE

Ako su učinjeni svi dosad navedeni važni koraci na putu ka komercijalizaciji inovacije, znajte da korak koji slijedi nakon njih daje smisao cijelom pothvatu!

Ovu aktivnost provjere tržišne vrijednosti inovacije treba valjano provesti, jer odluke koje ćete donositi temeljem rezultata te provjere mogu bitno utjecati na vaš budući život. Posavjetujte se sa stručnjacima kako biste dobili odgovor i na ovo pitanje!

2.5. DONESITE ODLUKU

Ako ste nakon provjere zaključili da projekt nema komercijalnu vrijednost, ne tugujte! Sljedeća inovacija sigurno će biti uspješnija! Stečeno iskustvo na prvom pokušaju pomoći će vam u tome.

Ako ste nakon provjere zaključili da bi vaša ideja bila tržišno zanimljiva, i ako ste je odlučili da komercijalizirati, ČESTITAMO! Postali ste inovator-poduzetnik.

Kao inovatoru-poduzetniku pružaju vam se dvije nove mogućnosti (pod pretpostavkom da ste obavili sve dosad navedene aktivnosti):

Ustupiti pravo

Ako zbog bilo kojeg razloga ne želite nastaviti s poduzetničkim pothvatom, možete ugovorno ustupiti pravo na eksploataciju svoje zamisli drugoj zainteresiranoj strani (poduzetniku, trgovačkom društvu, obrtniku itd.). To je svakako bolje rješenje nego da se odreknete svojeg izuma jednostavnim odustajanjem od bilo kakve akcije.

Ostvariti poduzetnički pothvat

Ako odlučite krenuti u poduzetnički pothvat i sami iznijeti svoju inovaciju kao proizvod na tržište, krenuli ste putem punim izazova, ali i mogućeg uspjeha i zadovoljstva! To dokazuje da osim kreativnih sposobnosti posjedujete još i odvažnost.

3. OD INOVATORA DO PODUZETNIKA

3.1. INOVATOR PODUZETNIK - DA ILI NE!?

Inovativni ljudi pokreću svijet. Hrvatska nikad nije oskudijevala ljudima originalnoga i kreativnog duha. U povijesti razvoja tehnike važno mjesto zauzima niz naših ljudi od Fausta Vrančića do Slavoljuba Penkale. I danas imamo mnogo primjera briljantnih inovatora koji su za svoje inovacije osvojili visoka priznanja ne samo u Hrvatskoj već i u svijetu, Bruxellesu, Pittsburghu, Londonu, Ženevi i Nürnbergu itd.

Međutim, inovacija sama po sebi i sama za sebe ima ograničenu vrijednost. Ona može dobiti mnogobrojne nagrade na izložbama inovacija, ali njena prava vrijednost ocjenjuje se na tržištu. I zato je izrazito važno od inovacije napraviti korak u poduzetništvo, da se komercijalizira na tržištu. Ali to ne ide lako.

I to zato jer put od inovacije do tržišta neobično je težak put i rijetki ga uspiju prijeći. A pored toga osobine koje moraju imati poduzetnici vrlo su specifične i mnogi inovatori ih jednostavno nemaju. A mnogi i ne žele biti poduzetnici, jer smatraju da je potpuno dovoljno da su inovatori.

Jedan inovator napravio je poseban bicikl, koji je dobio mnogo nagrada na izložbama inovacija. Nažalost, bezuspješno je pokušavao naći proizvođača za tu svoju inovaciju, jer se naši proizvođači vrlo teško odlučuju preuzeti u proizvodnju jedan novi, tržišno neprovjereni proizvod. Konačno je nazvao konzultanta u poduzetničkom inkubatoru, objasnio problem i zamolio za pomoć.

“Imate li vi svoju radionicu, garažu ili neku šupu ?”, pitao je konzultant inovatora. Rekao je da ima. “Imate li sina ?”, pitao je dalje konzultant. Rekao je da ima sina u dobi od 22 godine i nezaposlenog.

“Pa onda počnite sami proizvoditi taj bicikl. Kao što ste napravili prototip, napravite još nekoliko komada za koje imate narudžbu. Provjerit ćete bicikl u praksi, pomalo testirati tržište i postati poduzetnik. Mi ćemo vam u tome pomoći. Vi ste jedini koji vjeruje u tu inovaciju, želi uložiti svoje vrijeme, znanje i novac. Moći ćete dobiti kredit za početak proizvodnje. Zašto se vi ne biste obogatili ?”, rekao mu je na kraju konzultant.

Inovator se gotovo uvrijedio : “Ali ja nisam poduzetnik. Ja sam inovator.”

Inovatori su “rijetke biljke”, ali i poduzetnici su isto tako rijetki.

Može se reći - da bi uspio na tržištu, poduzetnik mora biti inovator, ali inovator rijetko postaje poduzetnik.

Da bi poduzetnik svojim proizvodom uspio na tržištu, mora ga stalno inovirati. On mora biti inovator da bi bio bolji na tržištu, da bi bio konkurentan, da ne bi zaostajao za konkurencijom, koja stalno inovira proizvode i donosi nova rje-

šenja. Zato se kaže “ukoliko mi nećemo stalno inovirati svoja rješenja, svoje proizvode i usluge, konkurencija sigurno hoće “.

Nažalost, mnogi inovatori nikada ne postaju poduzetnici i ostaju na razini zanimljive ideje, zanimljivog proizvoda koji će dobiti i medalju na izložbi, ali nikada neće uspjeti na tržištu.

Inovacije, koje stvaraju inovatori individualci, bez logistike i bez pratećih službi nekog poduzeća, premda su kreativno izvedene i oblikovane, najčešće nisu pripremljene za bitku na tržištu. Nisu tehnološke, nisu optimalno dizajnirane i nisu ekonomične. Takve su inovacije skupe za proizvodnju i ne mogu se plasirati na tržište, jer tržište neće prihvatiti cijenu i prototipni dizajn inovacije. Osim toga, da bi neki novi proizvod uspio na tržištu, treba ga snažno reklamirati, treba mu pronaći kupca i uvjeriti kupca da mu taj proizvod treba. Na putu od inovacije do tržišta, od inovatora do poduzetnika, ima mnogo trnja, znoja i mnogo problema. Jedan dio problema tehničke je naravi, drugi financijske, treći je tržište, ali je veliki dio problema u samom inovatoru. Za mnoge dobre inovacije sam inovator je najveća kočnica i najveća prepreka na putu do poduzetničke primjene inovacije.

Inovator (najčešće) neće postati poduzetnik zbog nekoliko razloga . Prvi je razlog u tome što jednostavno nema poduzetničke osobine, nije u stanju boriti se na tržištu, podnositi rizik poslovanja i stalnu neizvjesnost i živjeti pod stresom, zatim jednostavno nema znanja o poslovanju koje je nužno da bi se vodilo poduzeće ili obrt koje bi proizvodilo inovaciju i plasiralo ju na tržište. Mnogima je inovatorstvo hobi, kojim se bave “uz put” uz svoju osiguranu egzistenciju, a poduzetnik svoju egzistenciju mora vezati uz poduzetničku ideju. Mnogi inovatori žive u iluzijama da će netko kupiti njihovu ideju, dati im novce i onda dalje proizvoditi i plasirati njihovu ideju na tržište, za što ima vrlo malo primjera. A pogotovo ima vrlo malo primjera da bi, na tržištu neprovjerenu inovaciju, mogli plasirati u inozemstvo.

Veliki je problem i u tome što se često inovatori ne mogu usredotočiti na biznis. Inovator je kreativan čovjek, pun ideja, koji se ne može koncentrirati na poslovni proces i sve one ponekad mučne i dosadne aktivnosti koje su potrebne za borbu na tržištu. On stalno stvara, proizvod po njegovu mišljenju nikada nije gotov, stalno ga treba poboljšavati. A poduzetnik mora “stati na loptu” i usmjeriti se na izvlačenje profita iz onog što je dosad stvorio. Problem je često i u individualističkom pristupu, jer je inovator, kao i mnogi drugi poduzetnici, strašno vezan uz svoju ideju, sve želi sam, u nikoga nema povjerenja, ni s kim ne želi podijeliti ni posao ni odgovornosti na poslu, ne želi priznati da bi netko drugi jedan dio posla mogao napraviti bolje od njega. Za posao je nužan timski rad raznih specijalista, podjela dužnosti i delegiranje odgovornosti. Sličan je problem i sindrom opsadnog stanja. Inovator se stalno osjeća ugrožen. On živi u “neprijateljskoj okolini” . Svi mu žele ukrasti ideju, svi ga žele prevariti. On se zavlaci u svo-

ju tvrđavu, pun nepovjerenja i ostaje sam. A tako se ne može poslovati. Sličan je i sindrom borbe s vjetrenjačama, koji opterećuje mnoge inovatore - inovator se stalno mora dokazivati, boriti za priznanje svoje ideje, protiv okoline, protiv svih onih koji njegovu ideju ne razumiju, koji ga ne shvaćaju, koji ga žele podcijeniti, koji ga omalovažavaju. On živi (često s pravom) u uvjerenju da su svi protiv njega i da je Don Kihot. I to ga počinje slamati prije nego što se upusti u borbu na tržištu.

3.2. OSOBINE PODUZETNIKA

Ipak i pored svih tih razloga jedan dio inovatora ima “ono nešto”, onaj poduzetnički “živac”, sposobnost preuzimanja rizika, spremnost za borbu na tržištu. I oni, uvjereni u sebe, svoju ideju i svoje sposobnosti, “slijede svoju zvijezdu” na poduzetničkom putu, prelaze taj težak i strašno naporan put, pun bitaka, neuspjeha i neizvjesnosti, od inovatora do poduzetnika, od ideje do tržišta.

I uspijevaju.

Takvi pokreću svijet!

Poduzetništvo (engl. *entrepreneurship*) nije profesija, to je sposobnost da se pokrenu neke aktivnosti radi postizanja određenog cilja, preuzimajući rizik i odgovornost. Bez obzira na to što se mogu poduzimati različite aktivnosti, na različitim područjima, poduzetništvo je u uobičajenom smislu vezano uz gospodarstvo i uz pokretanje vlastitog posla. U poduzetništvo su ugrađena tri osnovna pojma - pokretanje novog posla, sklonost riziku i inovativnost. Pokretanje nečega novog uvijek u sebi nosi rizik, jer uspjeh nikada ne može biti zajamčen, a da bismo uspjeli na tržištu moramo biti bolji od konkurencije, unijeti nešto novo, moramo biti inovativni. Poduzetništvo je mogućnost da “*budemo svoji gazde, da покаžemo što znamo, da iskoristimo svoje šanse, da se obogatimo svojim radom*”. Ali poduzetništvo je i “*neizvjesna budućnost, pitanje hoćemo li sutra imati posla, pitanje kako ćemo školovati svoju djecu, to je nespavanje noću od briga, rad od 60 i više sati tjedno*”.

Poduzetnik (engl. *entrepreneur*) je čovjek koji ulaže svoj novac u određeni poslovni pothvat, snosi sav rizik nadajući se zaradi, odnosno dobiti. Potencijalni poduzetnici najčešće i ne znaju što ih konkretno čeka, a ni jesu li oni uopće po svojim sposobnostima poduzetnici. Poduzetnici su “rijetke biljke”, ima ih najviše 3-5 % u cijeloj populaciji. Vrlo malo ljudi, ne samo kod nas već općenito, ima poduzetničkih sposobnosti. To je nešto kao talent, ali i više od toga, to je sklop posebnih karakternih i psihičkih sposobnosti koje omogućuju upuštanje u rizik, odlazak u nepoznato, u borbu na tržištu, održavanje u teškim uvjetima, vođenje i

motiviranje suradnika, organizaciju poslovanja, prilagođavanje stalnoj promjeni okoline i vjerovanje u svoju sretnu zvijezdu.

Što je potrebno za osnivanje i razvoj malog poduzeća ? To je u prvom redu samopouzdanje poduzetnika, zatim proizvod ili usluga koje će poduzeće prodavati, tržište i kupci koji će proizvod kupiti, ljudi - zaposlenici koji će poduzetniku ideju ostvariti, poslovni i proizvodni prostor i oprema, financijska podrška, pravni okvir - osnivanje obrta ili trgovačkog društva, i što je vrlo važno - znanje o poslovanju.

Odluka o poduzetništvu drastično mijenja dotadašnji način života. Želimo nešto bolje. I to namjeravamo postići u poduzetništvu. Ali želja, dobra volja i namjera nisu dovoljni. Treba se pitati :

“ Jesam li ja za poduzetništvo ? ”.

“ Imam li u sebi sposobnosti poduzetnika, spremnost za rizik, za život u neizvjesnosti, za rad od 16 sati na dan kad je to potrebno, za neprospavane noći, za život pod stresom ? ”

“ Hoću li biti sposoban(na) voditi i motivirati suradnike ? “

I na kraju, *“ Hoću li imati malo sreće koja je nužna i bez koje nema uspjeha? ”*

Bitno je da se o svemu dobro razmisli i da se poduzetnik pripremi na ono što ga čeka. To će mu olakšati suočavanje s krizama i problemima koji će se neumitno pojaviti. Naporan rad, stresna stanja, zaokupljenost problemima svog poduzeća štetno djeluju na zdravlje, ali isto tako mogu razarati i obitelji. Poduzetnik u početku mora raditi od jutra do navečer, kasno dolazi kući, obiteljske obveze su nužno potisnute u drugi plan, sve veći teret pada na leđa ženi ili mužu koji preuzimaju veću brigu o djeci, kući, obvezama. To je teško izdržati, to je i teško razumjeti. Ali i s tim treba računati.

Također, takva situacija inovatoru, kao kreativnoj osobi, može predstavljati izazov, a rješenje svakog problema donosi sa sobom zadovoljstvo i to ne samo zadovoljstvo vlastitog uspjeha, nego i dodatni osjećaj korisnosti u zajednici!

Zapravo, ne može se napraviti psihološki profil poduzetnika, jer ima previše primjera koji krše moguća pravila. “ Najbolji savjet koji ja mogu dati svakome tko želi uspjeti u biznisu je - nikad ne odustati”, rekao je jedan iskusan poduzetnik koji je uspio nakon što je dva puta propao. Ipak, svakog poduzetnika karakterizira samopouzdanje, spremnost na rizik i neizvjesnost, želja za stvaranjem i upornost.

3.3. POSLOVNI PLAN

Kad se analiziraju kobne pogreške novih poduzetnika, činjenica da uglavnom prije kretanja u poduzetništvo ne izrade poslovni plan jedna je od najznačajnijih. Mnogi misle : “ Krenut ću, pa što bude, dat ću sve od sebe, radit ću dan i noć, bo-

rit ću se na tržištu, pa ću valjda uspjeti “. Možda hoće, a možda neće. Mnogo toga može se ipak provjeriti unaprijed dobrim poslovnim planom.

Poslovni plan (biznis plan) poslovni je dokument koji potanko razrađuje poduzetničku ideju i, što je moguće preciznije, daje procjenu budućega poslovnoga i financijskog života tvrtke tijekom promatranih godina trajanja projekta. Osim toga, sadrži analizu bitnih čimbenika poslovanja i razvitka, s pokazateljima očekivane učinkovitosti, te daje cjelovito i potanko razrađeno obrazloženje o ulaganjima u posao. To je konkretna razrada poduzetničke ideje, opisuje što se namjerava raditi, gdje, kako, kad i uz kakve očekivane poslovne rezultate. Predviđa moguće probleme i alternativna rješenja.

Dobar poslovni plan smanjuje rizik ulaganja i povećava izgleda za uspjeh . Zato je nužan za poduzetnika koji treba što potanje provjeriti svoju poduzetničku ideju.

Obvezno ga traže banke kod namjenskih kredita za financiranje poduzetničkih pothvata. Banke često sugeriraju sadržaj poslovnog plana, metodologiju rada, te kriterije kojima jedan takav dokument treba udovoljavati. Ovisno o iznosu kredita izrađuje se poslovni ili investicijski plan. To su zapravo vrlo slični dokumenti, u mnogo čemu se isprepliću i nerijetko ih je teško razlikovati. U poslovnom planu ekonomsko-finanicijska analiza je skraćena i navode se samo osnovni financijski podaci. Neke banke u svojim uputama precizno definiraju iznos kredita za koji je potreban poslovni plan odnosno za koji je potreban investicijski plan.

Kod postojećih trgovačkih društava u ekonomsko-finanicijski proračun unose se podaci o dosadašnjem poslovanju te na osnovi toga i kod novih investicija procjenjuju trendovi budućeg razvoja. Kod novih poduzeća podaci o budućem poslovanju procjenjuju se na osnovi potanjih analiza tržišta, proizvoda i konkurencije.

Prije izrade poslovnog plana poduzetnik treba definirati, odnosno procijeniti osnovne ulazne elemente poslovnog plana :

- cijenu svog proizvoda i/ili usluge
- tržište -veličinu prodaje proizvoda i/ili usluge - ukupnu realizaciju
- visinu rashoda, troškove proizvoda, plaća, poreza itd.
- moguće dodatne izvore financiranja

Važno je da ulazni elementi poslovnog plana budu što je moguće *realniji*. Poduzetniku treba uvijek reći: “Vi procjenjujete svoje šanse i šanse svog poduzeća. Nema potrebe da sebe zavaravate. Jer možete propasti vi, a ne banka ili netko drugi.” Treba paziti da se izbjegn timer uobičajene pogreške koje čine poduzetnici pri definiranju ulaznih podataka za poslovni plan.

1. nerealno procjenjuju tržište i mogućnosti plasmana robe i moguću cijenu
2. podcjenjuju troškove - (obično se dio troškova zaboravi)
3. precjenjuju potencijalne prihode

4. nemaju obrtna sredstva za poslovanje

5. ne prate ostvarivanje poslovnog plana

Na kraju poslovnog plana daje se ocjena učinkovitosti i osjetljivosti projekta kojima se ocjenjuje buduća djelotvornost i isplativost poduzetničkog pothvata, utvrđuje vrijeme povrata investicija, stopa profitabilnosti i testira projekt na poremećaje koji se mogu pojaviti na tržištu tijekom njegova vijeka trajanja

Poslovni plan usmjerava poduzetnika kojim putem valja ići i kojim “brzi koraka” nastupati da bi se razvijao poslovni pothvat, pa sve do eventualne odluke o odustajanju. Nerijetko je jeftinije odustati od osnivanja poduzeća ili ne započinjati neki pothvat koji nema tržišne šanse, nego doživjeti neuspjeh i prouzročiti velike troškove.

Nikada ne možemo pretjerati s isticanjem važnosti poslovnog plana. Kao operativni alat koji poduzetniku daje objektivnu sliku poslovanja, poslovni plan mu na mjerljiv način omogućava da utvrdi područja svoje snage i svojih slabosti. U objektivnom poslovnom planu lako uočavamo probleme prije nego što se pojave u praksi.

3.4. KAKO DO OSTVARENJA POSLOVNE ZAMISLI?

Treba naglasiti:

inovatoru uvijek stoje na raspolaganju dvije opcije u komercijalizaciji vlastite inovacije:

1. ustupiti pravo (licencu) postojećem poduzetniku

2. pokrenuti vlastiti poduzetnički pothvat

Ako smo se odlučili za drugu opciju, izabrali djelatnost, proizvod ili uslugu, krećemo u ostvarenje svoga poduzetničkog projekta. Kod toga trebamo izabrati poslovno ime, odlučiti se hoćemo li imati partnera ili ćemo ići sami, i izabrati pravni oblik. Poslovno ime mora biti kratko, atraktivno, vezano uz posao kojim se bavimo, mora se lako pamtit, ne smije biti slično nekom već postojećem i mora biti u skladu s pravnim, društvenim i etičkim normama.

Iako ima dosta raznih mogućnosti, pri izboru pravne strukture poduzetnici se obično odlučuju između obrta i trgovačkog društva. I jedni i drugi imaju mnogo sličnosti - bore se na tržištu, trebaju naći kupca i prodati proizvod ili uslugu, stvarati prihod, smanjivati troškove i ostvarivati dobit. Ali se isto tako i razlikuju pravnim oblikom organizacije, načinom registriranja, načinom kako odgovaraju na svoje obveze, obračunskim sustavom, vođenjem poslovnih knjiga, troškovima registriranja i načinom plaćanja PDV-a.

3.5. PRAVNI OBLICI ORGANIZIRANJA

Tko su subjekti maloga gospodarstva

Subjekti maloga gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu. To su subjekti koji:

- 1) zapošljavaju prosječno godišnje manje od 250 radnika
- 2) u poslovanju su neovisni
- 3) ostvaruju ukupni godišnji promet do 60.000.000,00 kuna, ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u vrijednosti do 30.000.000,00 kuna.

Vrste subjekata maloga gospodarstva po kriteriju veličine

Prema veličini razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti maloga gospodarstva.

Mikrosubjekti maloga gospodarstva su fizičke i pravne osobe, koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika.

Mali subjekti maloga gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje:

- 1) prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika,
- 2) ostvaruju ukupni godišnji promet do 16.000.000,00 kuna, ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u vrijednosti do 8.000.000,00 kuna.

Srednji subjekti maloga gospodarstva fizičke su i pravne osobe čiji je godišnji prosječni broj radnika, ukupni godišnji promet ili zbroj bilance, odnosno dugotrajna imovina veća od propisanih za male subjekte, ali manja od maksimuma za malo gospodarstvo u cjelini.

3.5.1. OBRT

Zakonska osnova

Zakon o obrtu ("Narodne novine", broj 77/93, 90/96, 64/01 i 71/01) pravna je osnova za reguliranje temeljnih pitanja obrtništva koja se odnose na obavljanje obrta, obrazovanje i osposobljavanje za obavljanje obrta i organiziranost obrta.

Što je obrt?

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba radi postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Obrt obavlja i trgovačko društvo koje obavlja jednu ili više djelatnosti, ako to ne čini na industrijski način.

Vrste obrta

1. slobodni obrti, za obavljanje kojih se, kao uvjet, ne traži ispit o stručnoj osposobljenosti ili majstorski ispit,
2. vezani obrti za obavljanje kojih se, kao uvjet, traži ispit o stručnoj osposobljenosti i vezani obrti za obavljanje kojih se, kao uvjet, traži majstorski ispit,
3. povlašteni obrti koje obrtnik ili trgovačko društvo smije obavljati samo na temelju povlastice koju izdaje nadležno ministarstvo ovisno o vrsti obrta.

Tko je obrtnik?

Obrtnik je fizička osoba koja obavlja jednu ili više djelatnosti u svoje ime i za svoj račun, a pritom se može koristiti i radom drugih osoba.

Što su sezonski obrti?

Sezonsko obavljanje obrta traje najdulje šest mjeseci unutar jedne kalendarske godine. Pojednostavljuje se rad fizičkih osoba koje žele obavljati obrt niz godina samo u određenom razdoblju (do šest mjeseci godišnje, neprekidno ili s prekidima). Sezonsko obavljanje obrta trajno se upisuje u obrtni registar, a osobama koje obavljaju sezonski obrt, u vrijeme njegovog obavljanja uspostavlja se svojstvo osiguranika.

Popis sezonskih obrta dostupan je u “Pravilniku o djelatnostima koje se mogu obavljati kao sezonski obrti” N.N. 21/02.

Uvjeti za obavljanje obrta

Fizička osoba može obavljati obrt ako ispunjava sljedeće opće uvjete:

1. da udovoljava posebnim zdravstvenim uvjetima, ako je to propisano zakonom,
2. da joj pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili odlukom Suda časti nije izrečena sigurnosna mjera ili zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti, dok ta mjera traje. Ovaj dokaz pribavlja nadležno tijelo po službenoj dužnosti.

Ukoliko se radi o vezanom obrtu (za koji se traži poseban uvjet stručne osposobljenosti ili položenoga majstorskog ispita) fizička osoba mora priložiti dokaz o tome da raspolaže traženim uvjetom. Ako fizička osoba ne raspolaže tim uvjetom, može obavljati vezani obrt, ali na tim poslovima mora zaposliti radnika koji udovoljava tome uvjetu. Jednako tako vezane obrte mogu obavljati i osobe s odgovarajućim višim ili visokim obrazovanjem po prethodno pribavljenoj suglasnosti od strane Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo.

Tko još može obavljati vezane obrte?

Izumitelji

Vezane obrte mogu obavljati i fizičke osobe - izumitelji na temelju ostvareno-

ga patentnog prava za patentirani proizvod ili uslugu, jer patentno pravo osigurava izumiteljima pravo vlasništva nad izumom, što uključuje i njihovo pravo da proizvod sami proizvode ili da izum ustupe ili prodaju drugim osobama.

Osobe na području posebne državne skrbi i otocima

Pojednostavnjuju se posebni uvjeti za obavljanje vezanih obrta na područjima određenim Zakonom o područjima posebne državne skrbi i Zakonom o otocima, a namjera njena uvođenja jest poticanje samozapošljavanja i povećanje broja obrta. Osobe koje na područjima određenim Zakonom o područjima posebne državne skrbi i Zakonom o otocima obavljaju vezane obrte na temelju završene odgovarajuće srednje stručne spreme, dužne su u roku od godine dana od stjecanja uvjeta za pristupanje polaganju majstorskog ispita (4 godine od dana od upisa u obrtni registar) položiti majstorski ispit za odgovarajuće zanimanje.

Kako se otvara obrt

Nadležno tijelo za upis obrta u obrtni registar i izdavanje obrtnice je ured državne uprave u jedinicama područne (regionalne) samouprave. Fizička osoba koja želi registrirati obrt uputit će se u navedeni Ured na području na kojem namjerava obavljati obrt i predati propisanu tiskanice prijave za upis u obrtni registar, te tiskanice RL-1 koja sadrži podatke o obrtu. Ukoliko se radi o vezanom obrtu dužan je priložiti i dokaz o traženoj stručnoj osposobljenosti, odnosno o položenom majstorskom ispitu. Ako pak obrt kani obavljati putem zaposlenika, dužan je predočiti dokaz da on udovoljava traženom uvjetu. Nadležni ured državne uprave izdat će obrtnicu fizičkoj osobi koja udovoljava navedenim uvjetima. Za obavljanje slobodnih, vezanih i povlaštenih obrta obrtnik mora imati obrtnicu. Za obavljanje povlaštenih obrta obrtnik mora imati povlasticu koju izdaje resorno ministarstvo ovisno o vrsti djelatnosti. Upisom obrta u obrtni registar obrtnik je dužan početi obavljanjem obrta u roku od godine dana od dana izdavanja obrtnice. Obrtnik je dužan najkasnije osam dana prije početka obavljanja obrta prijaviti obavljanje obrta nadležnom uredu, koji će o tome odmah izvijestiti odgovarajuće inspekcije.

Tvrtka

Tvrtka je ime pod kojim obrt posluje. Tvrtka sadrži naziv obrta, oznaku obrta, ime i prezime obrtnika i sjedište, a može sadržavati i posebne oznake. Tvrtka se mora istaknuti na ulazu u sjedište obrta i izdvojene pogone u kojima se obavlja obrt ili na mjestu gdje se obrt obavlja ako se radi o obrtima za koje nije potreban prostor.

Sjedište obrta

Sjedište obrta je mjesto u kojem se obavlja obrt. Ako se obrt obavlja u više mjesta, sjedište je u jednome od mjesta koje obrtnik odredi. Ako za obavljanje

obrta nije potreban prostor, sjedište obrta je mjesto u kojemu obrtnik ima prebivalište. Obrt može obavljati i u izdvojenom pogonu u kojem mora imenovati poslovođu.

Zajedničko obavljanje obrta

Radi obavljanja gospodarskih djelatnosti dvije ili više fizičkih osoba mogu zajednički obavljati obrt. Međusobni odnosi tih osoba uređuju se pisanim ugovorom na koji se primjenjuju propisi kojima se uređuju obvezni odnosi u ortakstvu. Radi obavljanja gospodarske djelatnosti jedna fizička osoba može obavljati više zajedničkih obrta.

Prestanak obrta

Obrt prestaje odjavom ili po sili zakona. Prestanak obrta utvrđuje rješenjem nadležni ured i po pravomoćnosti rješenja briše obrt iz obrtnog registra. Prestanak obrta odjavom utvrđuje se danom navedenim u odjavi, a ne može se odjaviti unatrag.

3.5.2. TRGOVAČKA DRUŠVA

Zakonska osnova

Zakon o trgovačkim društvima ("Narodne novine", broj 111/93 i 34/99)

Tko je trgovac

Trgovac je pravna ili fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu.

Pojam trgovačkoga društva

Trgovačko društvo je pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj određeni Zakonom o trgovačkim društvima.

Vrste trgovačkih društava i njihova osnovna obilježja

Trgovačka su društva javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću.

Javno trgovačko društvo i komanditno društvo su društva osoba, a dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću su društva kapitala.

Javno trgovačko društvo je društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, a svaki član društva odgovara vjerovnicima neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom. Društvo se temelji na ugovoru.

Komanditno društvo je društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba radi

trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, od kojih najmanje jedna osoba odgovara za obveze društva solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom - komplementar, a najmanje jedna osoba odgovara za obvezu društva samo dijelom iznosa određenoga imovinskog uloga u društvu - komanditor. Temelji se na ugovoru. Poslovima društva upravljaju komplementari.

Dioničko društvo je društvo u kojem članovi - dioničari sudjeluju ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Društvo se temelji na statutu.

Društvo s ograničenom odgovornošću je društvo u kojem jedna ili više osoba ulažu temeljne uloge kojima sudjeluju u unaprijed dogovorenom temeljnom kapitalu. Društvo se temelji na ugovoru. Ulozi u temeljnom kapitalu moraju se sastojati u novcu, stvarima ili pravima.

Trgovačko društvo može se osnovati za obavljanje gospodarske ili bilo koje druge djelatnosti.

Tko je trgovac pojedinac

Trgovac pojedinac je fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost u skladu s propisima o obrtu i upisana je u trgovačkom registru kao trgovac pojedinac. Fizička osoba koja posluje u skladu s propisima o obrtu može tražiti da se upiše u trgovački registar kao trgovac pojedinac sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima.

Kako se stječe pravna osobnost trgovačkoga društva

Trgovačko društvo stječe svojstvo pravne osobe upisom u trgovački registar. Trgovačko društvo gubi svojstvo pravne osobe brisanjem toga društva iz trgovačkog registra.

Što su podružnice

Trgovac pojedinac i trgovačko društvo mogu izvan sjedišta imati podružnice u kojima obavljaju svoje djelatnosti. Podružnica se osniva odlukom koju donosi trgovac pojedinac ili nadležni organ trgovačkog društva u skladu s izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Odluku o osnivanju podružnice mora ovjeriti javni bilježnik. Podružnice nisu pravne osobe. Njihovim poslovanjem prava i obveze stječe društvo. Podružnica posluje pod svojom tvrtkom i mora pri tome navesti svoje sjedište i sjedište osnivača.

Što je tvrtka

Tvrtka je ime pod kojim trgovačko društvo posluje i pod kojim sudjeluje u pravnom prometu. Tvrtka trgovačkoga društva mora se jasno razlikovati od tvrtke drugoga trgovca upisane u trgovački registar kod istoga registarskoga suda. Tvrtka trgovačkoga društva određuje se izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Tvrtka trgovačkoga društva mijenja se

na način određen izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Tvrтка trgovačkoga društva i sve njene promjene upisuju se u trgovački registar.

Što može biti predmet poslovanja trgovačkog društva

Predmet poslovanja trgovačkoga društva može biti obavljanje svake dopuštene djelatnosti. Dopuštena je svaka djelatnost koja nije zakonom zabranjena ili nije suprotna moralu društva. Trgovačko društvo može početi obavljati djelatnost ili djelatnosti koje čine predmet njegovoga poslovanja upisan u trgovačkom registru nakon što registarskome sudu podnese odluku nadležnoga upravnog organa kojom se utvrđuje da udovoljava tehničkim, zdravstvenim, ekološkim i drugim uvjetima propisanim za obavljanje te ili tih djelatnosti. Predmet poslovanja trgovačkoga društva utvrđuje se izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom trgovačkoga društva. Trgovačko društvo može obavljati djelatnosti upisane u trgovačkom registru.

Sjedište trgovačkoga društva

Sjedište trgovačkoga društva je mjesto u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili mjesto u kojemu društvo obavlja svoju djelatnost, a određeno je izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Trgovačko društvo može imati samo jedno sjedište. Sjedište trgovačkoga društva upisuje se u trgovački registar. Trgovačko društvo može promijeniti sjedište na način određen izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva.

Kad trgovačko društvo može obavljati obrt

Trgovačko društvo može obavljati dopuštene gospodarske djelatnosti u sklopu obrta ako to ne čini na industrijski način. Zaposlenik kojeg trgovačko društvo mora zaposliti za obavljanje obrta obavezan je udovoljavati općim i posebnim uvjetima kojima podliježe osoba samog obrtnika. Trgovačko društvo mora podnijeti zahtjev za obavljanje obrta nadležnom uredu državne uprave u jedinici područne (regionalne) samouprave uz predočenje izvoda iz trgovačkog registra, te naprijed navedenih dokaza za zaposlenika koji će obavljati obrt. Nakon što nadležni ured donese rješenje da je udovoljeno Zakonom utvrđenim uvjetima, trgovačko društvo može početi obavljati obrt. Pri nadležnom uredu vodi se evidencija o trgovačkim društvima i zaposlenicima.

Koje su osnovne razlike između obrtnika i trgovačkog društva u financijskom smislu

I obrtnik i trgovačko društvo nalaze se u istom sustavu PDV-a, obvezni su polagati gotovinu putem žiro-računa, ali obrtnik je, u pravilu, obveznik plaćanja po-

reza na dohodak, a trgovačko društvo poreza na dobit. Vezano uz način oporezivanja, vođenje poslovnih knjiga za trgovačko društvo složenije je i skuplje, jer se vodi tzv. dvojno knjigovodstvo, godišnje se podnosi više financijskih izvješća, što nije slučaj s obrtnikom. Teško je utvrditi komparativne prednosti jednog oblika organiziranja u odnosu na drugi, jer istog određuje veliki broj faktora koji tek u svojoj ukupnosti daju pravu sliku o odgovarajućem izboru organiziranja.

3.5.3. ZADRUGE

Što su to zadruge

Zadruge su dobrovoljna udruženja zadrugara u kojima svaki član sudjeluje neposredno i koji zajedničkim poslovanjem po načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes radi ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge.

Zadruga je, dakle, pravna osoba koja se upisuje u sudski registar, a predmet poslovanja zadruge može biti obavljanje svake djelatnosti koja nije zakonom zabranjena.

Zadruga je društvo osoba-zadrugara koji su se udružili radi ostvarenja svojih interesa.

Propisi važni za razumijevanje zadružnih odnosa

Na prvom mjestu je svakako Zakon o zadrugama (NN 36/95; 67/01 i 12/02) kojim je regulirano osnivanje i upravljanje zadrugom, tijela zadruge, imovina i poslovanje zadrugom, prestanak zadruge, udruživanje u zadružne saveze i dr. Zatim je to Zakon o trgovačkim društvima, te propisi kojima se uređuju obvezni odnosi u ortakluku. Ovi propisi primjenjuju se ukoliko Zakonom o zadrugama nije propisan neki odnos ili se zakon o zadrugama poziva na primjenu Zakona o trgovačkim društvima. Štedno-kreditno zadrugarstvo regulirano je Zakonom o štedno-kreditnim zadrugama (NN 47/98), ali se na njih primjenjuje i Zakon o zadrugama.

Tko je zadrugar

Zadrugar je osoba koja u cijelosti ili djelomično posluje putem zadruge, tj. ona osoba koja putem zadruge prodaje svoje proizvode, odnosno usluge, nabavlja proizvode ili se koristi uslugama potrebnim za obavljanje svoje djelatnosti ili na drugi način neposredno sudjeluje u ostvarivanju ciljeva radi kojih je zadruga osnovana. Svojstvo zadrugara stječe se osnivanjem ili pristupanjem zadruzi. Novi zadrugari imaju ista prava i obveze kao i osnivači. Opseg ostvarenja tih prava ovisi o duljini trajanja svojstva zadrugara, količini i kvaliteti poslovanja zadruga-

ra sa zadrugom, te o drugim momentima po kojima se može procjenjivati kvaliteta zadružnog odnosa.

Svojstvo zadrugara ne može se steći samo na temelju unosa članskog uloga, potrebno je dakle ostvarivati i interese radi kojih je zadruga osnovana.

Zakon razlikuje članski ulog i udjel zadrugara. Članski ulog može biti u novcu, stvarima i pravima i koji je u pravilu jednak tako da veći broj članskih uloga ne odnosi veća prava u upravljanju. Udjel zadrugara je različit i ovisi upravo o opsegu ostvarenja zadružnih poslova u kumulativnoj primjeni tijekom trajanja zadružnog odnosa, dakle kao rezultat količine i kvalitete poslovanja sa zadrugom i izdvajanja u proširenje zadružne djelatnosti ili uvećanja zadružne imovine.

Što je potrebno za osnivanje zadruge

Najmanje tri poslovno sposobne fizičke ili pravne osobe zaključuju ugovor o osnivanju u obliku javnobilježničke isprave. Budući zadrugari na osnivačkoj skupštini donose pravila zadruge, biraju upravitelja i imenuju članove nadzornog odbora (ako zadruga ima više od deset zadrugara). Nakon uplate članskog uloga ispunjavaju se propisani formulari za registraciju na trgovačkom sudu, te se podnosi prijava za upis zadruge u sudski registar. Zakon o zadrugama propisuje obvezni sadržaj ugovora o osnivanju i pravila zadruge. Zakon nije odredio obvezatni minimalni osnivački ulog tako da je odluka o tome prepuštena zadrugarima.

Što je to imovina zadruge

Imovinu zadruge čine članski ulozi zadrugara i imovina stečena poslovanjem zadruge. Dobit pripada zadrugarima sukladno ugovoru o osnivanju i pravilima zadruge, ali skupština zadruge (sami zadrugari) može odlučiti da dobit ili dio dobiti uporabi za razvoj zadruge. U tom dijelu otvara se prostor da zadrugar kad izlazi iz zadruge ima pravo po sporazumu s ostalim zadrugarima dobiti isplatu dijela imovine koja je stečena njegovim udjelom u stjecanju.

Kakvoj zadrugi težimo

Zadruga je tijekom povijesti dokazala da je respektabilan gospodarski subjekt. Prva zadruga kod nas osnovana je 1862. g. u Popovači i posluje cijelo vrijeme. U razvijenom gospodarskom svijetu zadruga je snažan pokretač razvitka cijelih područja i regija. Zadruga nije socijalni subjekt, iako joj ne možemo potpuno negirati socijalnu notu. Zadruga je dakle gospodarski subjekt u kojega se radi vlastitog razvoja poduzetnik pojedinac udružuje s drugim poduzetnicima, te tako udruženi pridonose vlastitom i zajedničkom razvoju. Udruživanje istorodnih proizvođača radi zajednički promišljenijega i jeftinijeg nastupa na tržištu ili proizvođača komponenti stroja (sirovine) radi proizvodnje i plasmana stroja (finalnog proizvoda) na tržište nije rijedak primjer zadruge u Europi. Nabavno-potrošačke zadruge, stambene, štedno-kreditne ili javno komunalne sve su češći

primjeri kojima čovjek nastoji poboljšati uvjete života. Pojavljuje se zanimljiv oblik zadrugarstva u kojem radnici u trgovačkom društvu osnuju zadrugu da bi otkupili poduzeće od vlasnika, te da nastave upravljati poduzećem kao zadruga.

Mogu li se zadruge udruživati

Dvije ili više zadruga može se udružiti i osnovati zadružni savez, koji je pravna osoba i upisuje se u sudski registar. Ugovorom o osnivanju zadružnog saveza određuje se naziv, sjedište, djelatnost i ustroj zadružnog saveza. Zadružni savezi pružaju stručnu i drugu pomoć pri promicanju poslovanja članicama koje ostvaruju gospodarske, poslovne ili druge interese u okviru saveza.

S početka ove godine zadruge se obvezno udružuju umjesto u Hrvatsku gospodarsku komoru u Hrvatski savez zadruga, kao krovnu organizaciju zadružnog sustava. Hrvatski savez zadruga samostalno je stručno-poslovna organizacija zadruga i zadružnih saveza koji se osniva radi promicanja, usklađivanja i zastupanja zajedničkih interesa zadrugara, zadruga i zadružnih saveza. On zastupa interese zadruga i zadružnih saveza pred državnim i drugim tijelima u zemlji i inozemstvu.

Zašto osnovati zadrugu

Jeftinije je osnivanje, ali i poslovanje, jer se npr. većinu marketinških, računovodstvenih i drugih administrativno-tehničkih ili istraživačkih funkcija može prenijeti na zadrugu. Zadrugom se upravlja zajedno sa svim ostalim zadrugarima, podržava se razvoj vlastitog poduzetništva, a zadrugari podržavaju i stimuliraju razvoj drugih zadrugara. Mali poduzetnici na tržištu nastupaju kao snažan i pouzdan partner, te se tako brže i pod znatno povoljnijim uvjetima uključuju u gospodarske tokove.

Prednosti osnivanja zadruga ponovo postaju velike u suvremenim svjetskim, u novije vrijeme i hrvatskim uvjetima. Posebno je prikladan način organiziranja poduzetnika koji imaju komplementarno poslovanje na razini nekoga prostornog područja. Zadruga je dakle zajednički kišobran pod kojim mali poduzetnici na tržištu nastupaju kao snažan i pouzdan partner i zajednički ostvaruju ciljeve koje bi samostalno mnogo teže ili nikako ostvarili.

Ima li zadruga svoje nedostatke

Da, ima, ali samo ukoliko pri osnivanju zadruga nismo dobro regulirali prava i obveze ili ako se ne pridržavamo Zakona i pravila zadruga.

Nisu li zadruga i udruga vrlo slične?

Ne, nisu slične. To je isto kao da smo postavili pitanje sličnosti nekog trgovačkog društva i udruge. Zadruga su pravne osobe koje obavljaju gospodarsku aktivnost ili se putem njih ostvaruje neki drugi profesionalni interes. Udruge se ne mogu baviti gospodarskim aktivnostima.

3.6. ŠTO PODUZETNIK MORA ZNATI O FINANCIJAMA

Mnogi poduzetnici smatraju da je njihova osnovna zadaća ugovaranje novih poslova, paze da imaju novca na svom računu, da su likvidni, da plaćaju PDV i ostale poreze, a svu ostalu brigu o financijskom poslovanju prepuštaju svojem knjigovodi. Svoje poslovanje ocjenjuju iznosom novca na računu, ukupnim prihodom, udjelom na tržištu, kvalitetom i konkurentnošću proizvoda te imaju li dobit ili gubitak. Mnogi poduzetnici nemaju nikada jasnu i točnu sliku o svom poslovanju, ne znaju kako im računovodstvo može pomoći u vođenju poslovanja i koje odgovore mogu tražiti od svojih knjigovođa.

Jedino što gledaju to je dnevno izvješće o stanju na računu. Ako imaju novca na žiro računu, tada vjeruju da im ide dobro, a ako nemaju tada znaju da im ide loše. Ako nemaju novca, sanjaju o tome da dobiju neki kredit (uz bilo kakve uvjete) samo da ponovno “pokrenu “ posao.

Nakon nekoliko dobro obavljenih poslova počnu rasti, povećavaju broj zaposlenika, poslovanje im se počinje granati, kupuju opremu, bolje aute, kupuju poslovni prostor i dođu u stanje u kojem poslovanje uopće ne mogu više kontrolirati. Situacija ih preraste, izgube se, više se ne može upravljati poslovnom politikom na “ spontan” prvobitan način, troškovi počnu prelaziti prihode, a da to i ne zapaze. Najednom postanu nelikvidni, više ne mogu plaćati račune za materijal i početak posla, uzimaju nepovoljne kredite, ne mogu završavati poslove, zadužuju se i najednom propadnu, a da nisu uopće svjesni što im se to dogodilo i zašto se to dogodilo.

Zato je nužno da poduzetnik ima stalno pod kontrolom svoje financijsko stanje. On ne treba biti financijski specijalist, ali mora znati osnove računovodstva, mora već u početku angažirati stručnu osobu da mu bude “desna ruka” u poslovanju.

S dobrim računovodstvom poduzetnik može ranije uočiti ove probleme i djelovati preventivno. Financijski sustav može biti učinkovit samo ako se menadžer koristi informacijama iz financijskih izvješća kao podlogom za planiranje, nadzor i upravljanje poduzećem. Poslovodstvo opskrbljeno odgovarajućom i pravovremenom informacijom bit će u stanju tražiti alternative i rješenja koja će omogućiti poboljšanje rezultata poslovanja poduzeća.

Treba znati da je računovodstvo - “formalizirani sustav obrade poslovnih informacija čiji je glavni zadatak da korisnicima osigura pouzdane informacije koje su im potrebne za donošenje odluka”. Najvažniji dio računovodstva je knjigovodstvo. To je posebna vrsta skraćenog bilježenja već nastalih ekonomskih promjena koje se mogu iskazati u novčanim iznosima. Obuhvaća po vrijednosti, po količini i vrstama sva materijalna i financijska sredstva poduzeća i njihove izvore, prateći iz dana u dan i njihove promjene i tijekom poslovnih procesa i utvrđujući za svako obračunsko razdoblje konačno stanje sredstava i izvora i svote nas-

talih rashoda i ostvarenih prihoda poslovnih procesa.

Knjigovodstvo ima svoju temeljnu jednadžbu :

PRIHODI - RASHODI = DOBIT (ili GUBITAK)

IMOVINA - OBVEZE = KAPITAL

Očinstvo suvremenoga dvojnoga knjigovodstva, odnosno računovodstva, dijele fra Luca Di Borgo Pacioli, koji je knjigu “Dvojno knjigovodstvo” tiskao prvi put u Veneciji 1494, i dubrovački Hrvat Benko Kotrulić, koji je 1458. napisao knjigu “Della mercatura et del mercante perfetto”, koja je objavljena u Veneciji (1573).

Uspješan poduzetnik ostvaruje tri cilja u svom poslovanju :

- ostvarenje profita
- nadzor nad financijskim stanjem poduzeća
- sprečavanje nelikvidnosti i insolventnosti

Da bi te ciljeve ostvario, menadžer iz standardiziranih i po Zakonu propisanih financijskih izvješća mora dobiti odgovore na pitanja :

- stvara li poslovanje profit i koji dio djelatnosti stvara profit ?
- koliki su troškovi poslovanja i kako ih optimirati ?
- koja je optimalna visina zaliha i koeficijent obrtaja ?
- kakva je dinamika otplate kreditnih obveza ?
- koja tržišta donose dobit?
- kakva su porezna opterećenja i koja je alternativa ?
- treba li zadržati dobit ili ići u investicije ?

Osnovna financijska izvješća su Račun dobiti i gubitka, Bilanca i Novčani tijek. Ona odražavaju različite aspekte poslovanja poduzeća, međusobno su zavisna i nadopunjuju se.

Račun dobiti i gubitka daje pregled prihoda, rashoda u određenom razdoblju (poslovnoj godini, polugodišnjem razdoblju ili mjesečno) i odražava uspješnost poslovanja u tom razdoblju. Bilanca odražava ekonomski i financijski položaj poduzeća na određeni dan, pregledom imovine poduzeća (aktiva-sredstava) te izvora sredstava iz kojih se financira imovina (pasiva- kapital i obveze). Novčani tijek je dokument koji prikazuje priljev i odljev novca u određenom razdoblju.

Iz financijskih izvješća analizom se dolazi do pokazatelja uspješnosti poslovanja - profitabilnosti, financijske stabilnosti, likvidnosti, solventnosti te o stopi prinosa na uloženi kapital, te vrijednosti i strukturi imovine i obveza.

Poduzetnik i menadžer treba razumjeti financijsku stranu svog poslovanja i treba što više surađivati sa svojim računovodstvenim stručnjacima, da što više razumije njihova izvješća i da ih što više uključuje u donošenje poslovnih odluka.

3.7. LICENCIJA KAO ALTERNATIVA

Nositelj patenta, modela ili uzorka, odnosno žiga, može pod određenim zakonskim uvjetima prenijeti svoja prava sporazumom ili ugovorom na drugog i to u cijelosti ili djelomično, a prava iz prijave može jednako prenijeti i prijavitelj.

Ugovorno ustupanje prava upotrebe patenta, industrijskog oblička, odnosno žiga može se provesti ugovorom o licenci, za što je potrebna suglasnost svih prijavitelja, odnosno nositelja prava (ako je taj status priznat više nego jednoj osobi). Iznimka je kolektivni žig, koji ne može biti predmet licencije. Pravo upotrebljavanja žiga može se ustupiti samo pod uvjetom da se istovremeno ustupi i tehnologija (radi osiguravanja iste kvalitete) ili pod uvjetom da stjecatelj licencije već takvom tehnologijom raspolaže.

Ako se nositelj patenta, sam ili preko drugog, ne koristi ili nedovoljno koristi patentom zaštićenim izumom u Republici Hrvatskoj, pravo upotrebe izuma može se dati drugoj osobi uz obvezu plaćanja naknade nositelju patenta (prisilna licencija). O zahtjevu za davanje prisilne licencije odlučuje Zavod, na temelju mišljenja Savjeta Zavoda, ali se takav zahtjev ne može podnijeti prije protoka roka od 4 godine od dana podnošenja prijave patenta, odnosno prije protoka roka od 3 godine od dana priznanja patenta (ako ovaj rok ističe ranije). Iznimno prije isteka tog roka može se uz određene uvjete izdati službena licencija zainteresiranom poduzeću ako se ustanovi da se nositelj patenta njime koristi za postizanje neopravdano visokih cijena na hrvatskom tržištu ili ako je korištenje patentom zaštićenog izuma od općeg ili posebnog interesa.

4. PRVA POMOĆ

4.1. S KIM SE POSAVJETOVATI

Više puta vam je bila potrebna pravodobna informacija u pravom trenutku i na pravom mjestu, a niste znali na koja vrata treba pokucati.

U fazi ostvarenja ideje onih poduzetnika koji započinju svoj poduzetnički pot-hvat kao i onih koji su u fazi rasta i razvoja svoje poduzetničke zamisli, često se postavlja pitanje: - što dalje?

Neinformiranost ili nedovoljna pripremljenost poduzetnika može biti kobna za njegovo poslovanje, imovinu i obitelj. Mnogo pripremnog posla možete sami učiniti, ali u nekim slučajevima trebat će vam pomoć stručnjaka. Poduzetnicima treba pomoć u ostvarivanju njihove poslovne zamisli.

Za korištenje usluga konzultanata poduzetnici mogu dobiti financijsku potpo-ru u obliku bespovratnih sredstava ako se koriste:

- potporama iz programa Hrvatske garancijske agencije samo za one podu-zetnike koji koriste kredit uz garanciju HGA (Ilica 49 Zagreb, tel. 48 46 622; faks: 4846612; web: www.hga.hr)

- CEI BAS programom za usluge poslovnog savjetovanja za različite djelatnosti s područja konzultantskih usluga i poduzeća s 15 - 500 zaposlenika u privatnom vlasništvu (Draškovićeve 34/I Zagreb, tel. 48 17 236; faks: 4817 241; web: www.ceinet.org)
- potpore iz Programa komercijalizacije inovacija Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo za zaštitu industrijskog vlasništva u zemlji i inozemstvu, ispitivanje, ocjenu izvodljivosti inovacije i izradu tehničke dokumentacije za izradu prototipa, izrada i ispitivanje prototipa, i izlaganje inovacije na sajmovima (Ksaver 200, tel. 4698 300; faks: 4698 342; web: www.mom-sp.hr)

Ne zaboravite:

- sve dokumente koje pripremate (poslovni plan, investicijski projekt, financijski tijek projekta ili nešto drugo) radite prije svega za sebe, kako biste bili upoznati sa svim pojedinostima u svakoj fazi svoga poduzetničkog pothvata
- poželjno je savjetovati se s nekom “nepristranom” osobom kako bi se uvidjelo da li za to što ste zamislili postoji tržište - obratite se centrima za poduzetništvo svoje Županije
- obratite se svojoj Županiji/Gradu (Uredu za gospodarstvo/ Upravnom odjelu za gospodarstvo) radi dobivanja potanjih informacija o ukupnim poticajnim mjerama koje pruža Vlada RH

Iskoristite mogućnosti što ih pružaju:

- savezi inovatora i druga udruženja
- uredi/odjeli općina, gradova, te županija
- gospodarska i obrtnička komora
- odjeli unutar pojedinih ministarstava
- zavod za zapošljavanje i njihove područne službe
- agencije, banke, instituti, fakulteti

Popis važnijih adresa pronaći ćete u adresaru.

5. ZAŠTITA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA

5.1. INTELKTUALNO VLASNIŠTVO

Intelektualno vlasništvo skupni je naziv za vlasništvo nad rezultatima čovjekova stvaralačkog uma, što se odnosi na izume, literarna i umjetnička djela, kao i različite znakove razlikovanja, tj. dizajn proizvoda i nazive koji služe za komercijalne svrhe. Iako se odnosi na nematerijalno vlasništvo, intelektualno vlasništvo daje pravo nositelju autorskog prava ili patenta, žiga, industrijskog obličja i drugog da raspoláže tim pravom kao materijalnim vlasništvom i da tako ostvari korist od svoga intelektualnog rada i ulaganja. Država upravnim aktom priznaje isključivo pravo (neku vrstu monopola) na uporabu i raspolaganje tvorevinama intelektualnog stvaralaštva zaštićenim posebnim zakonima za svaki oblik industrijskog vlasništva, odnosno regulira autorska i srodna prava posebnim Zakonom.

Značaj intelektualnog vlasništva u svjetskim razmjerima obilježava se 26. travnja Svjetskim danom intelektualnog vlasništva, na datum kad je 1970. god. stupila na snagu međunarodna Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) kao specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Ženevi (Švicarska). Prvi put Svjetski dan intelektualnog vlasniš-

tva obilježen je 2001. godine uz poruku (slogan) “Svoju budućnost kreiramo danas”, a 2001. godine uz slogan “Potaknimo kreativnost”.

Danas imamo tradicionalnu podjelu na:

- Industrijsko vlasništvo
- Autorsko i njemu srodna prava

5.2. INDUSTRIJSKO VLASNIŠTVO

Industrijsko vlasništvo je tradicionalni naziv za intelektualno vlasništvo čiji se predmet zaštite može primijeniti u industriji kao jedan od sljedećih oblika:

- Patenti - za izume
- Žigovi (robni i uslužni) - za znakove razlikovanja roba i usluga
- Industrijsko obličje (modeli i uzorci) - za vanjski oblik proizvoda (dizajn)
- Zemljopisne oznake podrijetla - za nazive prema mjestu podrijetla proizvoda i usluga
- Planovi rasporeda integriranih sklopova - za topografiju poluvodiča

Izraz industrijsko vlasništvo (koji proširuje pojam vlasništva na intelektualne, dakle nematerijalne tvorevine s primjenom u industriji) ima svoj povijesni korijen još iz 1791. godine u tekstu prvoga francuskoga (i europskog) patentnog zakona. Još ranije, u srednjem vijeku, pojedinci su od vladara dobivali posebne povlastice, na temelju kojih su stekli izvanredno pravo na korištenje svog izuma ili na obavljanje nove obrtničke djelatnosti tijekom određenog razdoblja. Nakon što su strani izlagači odbili sudjelovati na Međunarodnoj izložbi izuma u Beču 1873. god. zbog straha da će njihove zamisli biti ukradene i komercijalno iskorištavane u drugim zemljama, postala je evidentna potreba za međunarodnom zaštitom intelektualnog vlasništva. Zato je 1884. god. stupila na snagu poznata Pariška Konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva tada sa 14 zemalja članica.

U novije vrijeme smatra se da industrijskom vlasništvu pripada i “know how”, tj. znanje i iskustvo i to ne samo u tehničkom smislu, koje nije zaštićeno isključivim pravom jer jedino onaj koji njime raspolaže određuje tajnost i ustupanje drugima.

Tehničko unapređenje nije moguće zaštititi nekim od navedenih oblika zaštite industrijskog vlasništva (npr. patentom ili industrijskim obličjem), jer se radi o primjeni poznatih, a ne novih tehničkih rješenja, a o zaštiti priznatog prava dalje treba se brinuti nositelj tog prava. Autor tehničkog unapređenja i industrijsko poduzeće za koje je unapređenje stvoreno trebaju u međusobnom ugovoru regulira-

ti međusobne odnose koji definiraju prava na primjenu i obvezu naknade autoru tehničkog unapređenja.

5.3. AUTORSKO PRAVO I NJEMU SRODNA PRAVA

Autorsko pravo obuhvaća prava dana stvarateljima književnih, znanstvenih, umjetničkih djela kao i djela s drugih područja stvaralaštva. Izvorni stvaratelji ili autori djela zaštićeni autorskim pravom i njihovi nasljednici imaju određena temeljna prava: isključivo pravo korištenja ili odobravanja drugim osobama da se njima služe pod ugovorenim uvjetima. Time stječu ekonomska prava na ostvarenje dobiti od publiciranja svojega autorskog djela, ali i moralna prava da budu navedeni kao autori kad se njihovo djelo citira u sklopu publikacije djela drugih autora.

Autorsko i njemu srodno pravo je naziv za intelektualno vlasništvo čiji se predmet zaštite može primijeniti kao jedan od sljedećih oblika:

AUTORSKO PRAVO

koje se odnosi na intelektualne tvorevine kao što su osobito:

Književna djela (pisana i govorna) i računalni programi

Fonograme

Glazbena djela

Emitiranja radija i televizije

Dramska i dramsko-glazbena djela

Koreografska djela i sl.

Djela likovnih umjetnosti s područja slikarstva, kiparstva i arhitekture

Djela primijenjenih umjetnosti

Fotografska djela

Kinematografska djela

Arhitektonska djela, planovi i skice

Prijevod i druge prerade djela

Zbirke djela

NJEMU SRODNA PRAVA koja se odnose na:

Izvedbe umjetnika izvođača

5.4. ZAŠTO ZAŠTITITI INOVACIJU

Zaštitom inovacije nekim od oblika industrijskog vlasništva, koja može uslijediti samo nakon provedenoga propisanog postupka prijavljivanja i ispitivanja uvjeta za zaštitu pri nadležnoj državnoj instituciji za intelektualno vlasništvo, vlasnik dobiva isključivo pravo (monopol) korištenja i raspolaganja industrijskim vlasništvom koje je teritorijalno i vremenski ograničeno, uz uvjet da se prava održavaju plaćanjem pristojbi. To istovremeno omogućava nositelju prava da spriječi druge zainteresirane da se bez dopuštenja koriste zaštićenom inovacijom, koji bi u tom slučaju počinili djelo kažnjivo po Zakonu.

Zaštita inovacije također omogućava legalno stjecanje različitih prednosti pred konkurencijom na tržištu.

5.5. KAKO ZAŠTITITI INOVACIJU

Inovacija se zaštićuje:

a) poslovnom tajnom

(ne registrira se poput drugih oblika intelektualnog vlasništva)

b) oblikom industrijskog vlasništva (vrijedi u zemlji za koju je dodijeljeno).

Prema posebnim zakonima za svaki oblik industrijskog vlasništva u Republici Hrvatskoj potrebno je podnijeti zahtjev za priznanje u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo

c) oblikom autorskog ili njemu srodnog prava

(zaštita se stječe po Zakonu o autorskim pravima samim nastankom autorskog djela, a u eventualnom sudskom sporu potrebno je dokazati autorstvo, zbog čega je poželjno imati deponirani zapis djela u autorskoj agenciji ili slično)

5.6. ZAPRIMANJE ZAHTJEVA I DONOŠENJE ODLUKA O ZAŠTITI

Zaprimanje zahtjeva za zaštitu, ispitivanje uvjeta i donošenje odluka o dodjeli prava na neki od oblika industrijskog vlasništva (patent, žig, industrijsko oblikovanje/dizajn...) u Republici Hrvatskoj u isključivoj je nadležnosti Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo.

U nadležnosti Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo je također zaprimanje zahtjeva za zaštitu izuma podnošenjem međunarodne patentne prijave prema Međunarodnom sporazumu o suradnji na području patenata (PCT). Međutim, Zavod nije nadležan za daljnji postupak ispitivanja u međunarodnoj fazi, već samo za njegovo prosljeđivanje.

5.7. POSLOVNA TAJNA

Što je poslovna tajna?

Poslovna tajna je informacija ili podatak koji je kao poslovna tajna određen zakonom, drugim propisom ili općim aktom trgovačkog društva, uprave ili pravne osobe, a može predstavljati proizvođačku tajnu, rezultat istraživanja ili proizvodnog rada, tako da bi zbog njenog priopćavanja neovlaštenoj osobi mogle nastati štetne posljedice za gospodarske interese.

Poslovna tajna je informacija koja je tajna ili nije općepoznata, npr. u važnim industrijama, i zato svome vlasniku daje prednost pred konkurencijom. Zaštita poslovnom tajnom postoji sve dok vlasnik tu informaciju drži u tajnosti ili ju skriva i dok ju drugi ne mogu dobiti neovisno i na zakonit način.

Osoba koja neovlašteno prikuplja ili učini pristupačnom javnosti informacije koje predstavljaju poslovnu tajnu smatra se počiniteljem krivičnog djela.

Ako je neka informacija, za koju se tvrdi da predstavlja poslovnu tajnu, dostupna pomoću bilo kojeg legitimnog sredstva i na taj je način pribavljena, onda ta informacija više nije tajna i može postati nepodobna za zaštitu. Međutim, ako je vlasnik informacije poduzeo razumne korake za njenu zaštitu, ali je ona ipak javno otkrivena, sudovi u mnogim zemljama još i tada mogu osigurati zaštitu. Takvi razumni koraci koje treba poduzeti mogu biti npr. da osobe koje se s tom informacijom susreću kao sudionici uobičajenih poslovnih pothvata potpišu sporazume o tajnosti i neotkrivanju.

Primjeri poslovnih tajni obuhvaćaju formule, uzorke, metode, programe, tehničke procese ili popise informacija koje jednom poslu stvaraju prednost pred konkurentima. Vlasnik poslovne tajne može dobiti odštetu za štete koje su proizašle iz nedopuštenog otkrivanja ili upotrebe njegove poslovne tajne od strane drugih osoba.

“Know-how”, tj. znanje i iskustvo u tehničkom i u širem smislu, koje se također može smatrati industrijskim vlasništvom, obuhvaća i poslovnu tajnu, ali nije zaštićeno isključivim pravom, te predstavlja tajnu informaciju koju imalac može ustupiti drugima pod određenim uvjetima i primjenjuje se često u privrednom poslovanju.

5.8. TEHNIČKO UNAPREĐENJE

Što je tehničko unapređenje

Tehničkim unapređenjem smatra se svaka racionalizacija rada koja nastaje primjenom poznatih tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka u svim fazama procesa rada, ako se njime postiže: povećanje dohotka poduzeća, povećanje proizvodnosti rada, poboljšanje kvalitete proizvoda, ušteda materijala, ušteda energije, bolje iskorištavanje strojeva ili instalacija, poboljšanje tehničke kontro-

le proizvoda, poboljšanje zaštite na radu ili poboljšanje zaštite i unapređivanje čovjekove okoline. Tehničkim unapređenjem ne smatra se rutinska primjena poznatih tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka u procesu rada.

Kako zaštititi tehničko unapređenje

Svako rješenje tehničkog problema kojem nije priznata zaštita patentom, ako zadovoljava gore navedene uvjete, smatra se također tehničkim unapređenjem. Tehničko unapređenje, dakle, ne može se zaštititi patentom!

Međutim, postoji način da se tehničko unapređenje zaštiti rješenjem o prihvatanju tehničkog unapređenja od strane poduzeća, odnosno druge pravne osobe čiji je zaposlenik autor koji je poslodavcu dostavio pismenu obavijest o stvorenom unapređenju. Autoru pripada naknada prema međusobnom ugovoru isključivo između njega i poduzeća, jer se tehničko unapređenje štiti pod uvjetima i na način kako je uređeno općim aktom.

5.9. ZAŠTITA IZUMA PATENTOM

Što je patent

Patent je ekskluzivno pravo priznato za izum koji se odnosi na određeni proizvod, postupak ili primjenu. Država priznaje izumitelju monopol na izum tijekom određenog razdoblja u zamjenu za potpuno razotkrivanje izuma kako bi i drugi mogli imati koristi od njega.

Kakav je učinak patenta

Patent osigurava nositelju patenta pravnu zaštitu izuma u zemlji u kojoj je priznat. Zaštita dodijeljenog patenta traje 20 godina od datuma podnošenja prijave patenta.

Zaštita patentom znači da se bez pristanka nositelja patenta izum ne smije komercijalno izrađivati, koristiti, stavljati u promet i prodavati. U slučaju povrede patentnog prava može se pokrenuti sudski postupak. Za otkrivanje povrede patentnog prava i pokretanje sudskog postupka nema ovlaštene pravne osobe, već je to prepušteno nosiocu patenta.

Koja prava ima nositelj patenta

Nositelj patenta ima pravo odlučiti tko se smije ili tko se ne smije koristiti njegovim izumom zaštićenim patentom za vrijeme trajanja zaštite. Nositelj patenta ima pravo dati dopuštenje ili licenciju drugim osobama za uporabu izuma pod uvjetima koje treba definirati međusobnim ugovorom. Nositelj patenta može također svoje patentno pravo na izum prenijeti na novog nositelja patenta koji tada preuzima sva prava i dužnosti. Ova promjena treba se registrirati u Zavodu ko-

ji je dodijelio patent. Nakon isteka trajanja patenta ili prestankom njegova održavanja zaštita nepovratno prestaje, a izum ulazi u javnu domenu, što znači da nositelj patenta nema više isključivo pravo na izum, koji od tada postaje slobodan za iskorištavanje svima drugima.

Koji su uvjeti za dodjelu patenta

Izum treba predstavljati novo rješenje određenoga tehničkog problema koje se može zaštititi patentom ako zadovoljava tri uvjeta:

- da ima apsolutnu novost (u svjetskim razmjerima)
- da ima inventivnu razinu koja predstavlja inovacijski odmak od postojećih rješenja (bez očigledne sličnosti ili trivijalnog rješenja)
- da to rješenje bude industrijski primjenjivo (u širem smislu)

Navedeni uvjeti podrazumijevaju sljedeće:

Izum je nov ako nije obuhvaćen tzv. “stanjem tehnike”. Stanje tehnike čini sve ono što je u pismenom ili usmenom obliku, upotrebom ili na bilo koji drugi način učinjeno dostupnim javnosti u svijetu prije dana podnošenja prijave patenta.

Izum ima zadovoljavajuću inventivnu razinu ako rješenje tehničkog problema za stručnjaka očito ne proizlazi iz poznatog stanja tehnike, odnosno do kojeg logičkim zaključivanjem ne bi mogla doći osoba s prosječnim poznavanjem određenoga tehničkog područja.

Izum je industrijski primjenjiv ako može biti proizveden ili se može primijeniti u bilo kojoj grani industrije, uključujući i poljoprivredu.

Sva tri uvjeta ispituju se tijekom postupka potpunog ispitivanja, ako je prijavitelj nakon objave prijave to zatražio, ali se ne ispituje korisnost ni funkcionalnost izuma.

5.10. ŠTO SE NE MOŽE PATENTIRATI

Izumom se ne smatraju otkrića, znanstvene teorije i matematičke metode, estetske tvorevine, računalni programi, pravila, upute i postupci (metode) za izvođenje igara, umnih aktivnosti ili za poslovanje, te prikazivanje informacija, a izuzeti su izumi životinjskih pasmina i biljnih sorti kao i izumi čije bi objavljivanje ili iskorištavanje bilo protivno javnom poretku i moralu. Kako se prema Zakonu o patentu mogu štiti samo izumi, zahtjev za patent bit će odbijen za sve što se ne smatra izumom ili je izuzeto po Zakonu.

5.11. POKRETANJE POSTUPKA ZA PRIZNANJE PATENTA

Postupak priznanja patenta za određeni izum pokreće se podnošenjem prijave patenta Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo u pisanom obliku u jednom primjerku, neposredno ili poštom. Prijavu podnosi izumitelj ili njegov pravni

sljednik (izumitelj može, ali ne mora istovremeno biti prijavitelj). Prijava mora sadržavati: zahtjev za priznanje patenta (podnosi se na propisanom obrascu koji se može kupiti u prijamnom uredu Zavoda), opis izuma, jedan ili više patentnih zahtjeva, crteže (ako je to potrebno) i sažetak izuma. Izumitelj može zahtijevati da ostane anonimn (da ne bude naznačen u prijavi patenta). Važno je uočiti da je datum podnošenja patentne prijave uz pripadajući osnovni broj prijave posebno važan podatak, koji će se kasnije uzeti u obzir za računanje prava prednosti prve prijave. Svjedodžbu o pravu prednosti (certifikat) izdaje Zavod na zahtjev podnositelja prijave patenta.

5.12. NUŽNOST RAZOTKRIVANJA IZUMA U CIJELOSTI

Prijavitelj mora obvezatno u cijelosti razotkriti sve bitne elemente izuma već u patentnoj prijavi i to i u tekstu opisa, i u grafičkim prikazima (ako su oni potrebni), te u patentnim zahtjevima, što je jedan od nužnih uvjeta koje mora imati uredna patentna prijava. To je osobito važno u patentnim zahtjevima, kako bi se ti elementi mogli ravnopravno razmatrati pri usporedbi s onima koji čine “stanje tehnike”, što se ispituje tijekom postupka potpunog ispitivanja. Izum koji je samo djelomično razotkriven razmatrat će se isključivo u opsegu u kojem je prikazan, te se nikakve bitne dopune (dodavanje bitnih elemenata izuma) neće uvažiti. Novi bitni elementi izuma koji nisu prikazani u prvoj prijavi mogu se razmatrati samo ako budu prikazani u novoj patentnoj prijavi. Cjelokupna patentna prijava podnesena u Zavodu drži se u tajnosti 18 mjeseci sve do dana objavljivanja patentne prijave u Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva, računajući od datuma podnošenja. Prijava se može objaviti i ranije na zahtjev, ali ne prije isteka roka od 3 mjeseca od dana podnošenja.

Prema tome, razotkrivanje izuma u cijelosti obveza je prijavitelja već pri predaji patentne prijave u zemlji (domaća prijava) jednako kao i za inozemstvo (međunarodna prijava), s tim da nisu dopuštene nikakve bitne promjene i dopune tehničkog rješenja tijekom eventualno potrebnoga formalnog uređivanja prijave. Može se zaključiti da je potrebno ozbiljno pristupiti planiranju strategije i taktike podnošenja patentnih prijava u zemlji i inozemstvu, kao i stručno-formalnom oblikovanju patentne prijave, s obzirom na obvezu cjelovitog razotkrivanja izuma već u najranijoj fazi, jer moguće pogreške zbog neznanja i propusta mogu uzrokovati konačno odbacivanje prijave. Razotkrivanje izuma u cijelosti na bilo kojem mjestu i na bilo koji način od strane autora bez prethodnog postavljanja zahtjeva za njegovu zaštitu na vrijeme i na propisani način u ovlaštenom Zavodu za intelektualno vlasništvo mogu imati za posljedicu da se treće osobe neovlašteno koriste istim izumom bez ikakve zakonske odgovornosti. Zato, pored stručne informativne pomoći koju pružaju službenici Zavoda u okviru svoje nadležnosti, stoje prijaviteljima na raspolaganju još i zastupnici registrirani pri Državnom za-

vodu za intelektualno vlasništvo, koji mogu preuzeti cjelokupnu brigu i odgovornost za podnošenje i praćenje uredne patentne prijave sve do okončanja postupka potpunog ispitivanja. Razotkrivanje izuma u cijelosti tada obvezuje obje ugovorne stranke (prijavitelja i zastupnika) na čuvanje tajne sve do objave prijave u Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva.

5.13. PATENTI IZ PODRUČJA OBRANE

Ove dvije kategorije povjerljivih izuma definirane su u Uredbi o utvrđivanju povjerljivih izuma koji se odnose na narodnu obranu i sigurnost zemlje, te načinu za priznanje patenata za takve izume, što je regulirano Zakonom o industrijskom vlasništvu do donošenja specijalnog novog propisa.

Patentne prijave za izume domaćih pravnih i fizičkih osoba koji se odnose na obranu smatraju se povjerljivim i podnose se Ministarstvu obrane, a za rješavanje prijave za izume od posebnog interesa za sigurnost zemlje zaduženo je Ministarstvo unutarnjih poslova. Ove prijave moguće je podnijeti Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, jednako kao i sve druge patentne prijave. Pravne i fizičke osobe mogu zatražiti zaštitu povjerljivog izuma u inozemstvu samo po odobrenju Ministarstva obrane. Prijavitelj može naznačiti (ali ne mora) kako on smatra da je prikazani izum od posebnog interesa za sigurnost zemlje. Ako Zavod u tijeku postupka ispitivanja utvrdi da se radi o povjerljivom izumu, ovlaštteni predstavnik Ministarstva obrane Republike Hrvatske ocijenit će postoji li poseban interes za sigurnost zemlje u svezi s naznačenim izumom. Međutim, ako se utvrdi da taj interes ne postoji, prijava će se nastaviti razmatrati jednako kao i prijave za sve ostale izume u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo.

5.14. POVJERLJIVI IZUMI - OBJAVA, RASPOLAGANJE I KORIŠTENJE

Budući da je ocjena povjerljivosti izuma prepuštena Ministarstvu obrane ili Ministarstvu unutarnjih poslova, ako Ministarstvo ocijeni da ne postoji interes, izum neće postati povjerljiv, te će se primijeniti redovni postupak pri DZIV-u koji predviđa objavu u roku 18 mjeseci računajući od dana podnošenja prijave.

Ako Ministarstvo ocijeni da postoji interes, izum se smatra povjerljivim i upisuje se u Registar povjerljivih izuma pri nadležnom Ministarstvu i zato se ne objavljuje. Isključivo pravo korištenja povjerljivog izuma kao i raspolaganja tim izumom ima Ministarstvo obrane. Za povjerljive izume zaštićene patentom izumitelju pripada jednokratna naknada, bez obzira na to da li se izum iskorištava za potrebe obrane i u kojem opsegu. Visina naknade određuje se sporazumno, a ako to nije moguće, rješava se sudski u izvanparničnom postupku.

5.15. OBJAVA PATENTNE PRIJAVE I SADRŽAJ

Uredna prijava koja udovoljava uvjetima objave stavlja se na uvid javnosti nakon isteka 18 mjeseci od datuma podnošenja, a bibliografski podaci, sažetak i karakteristični crtež (ako postoji) objavljuju se u Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva. Omogućava se objava na zahtjev prijavitelja i prije isteka navedenog roka, ali ne prije isteka roka od 3 mjeseca od datuma podnošenja u Zavodu. Cjelokupni sadržaj patentne prijave, koji na zahtjev postaje dostupan javnosti datumom objave, obuhvaća osim objavljenih dijelova još i kompletan opis izuma i sve pripadajuće karakteristične crteže i naročito patentne zahtjeve, kojima prijavitelj definira željeni opseg patentne zaštite. U prethodnom razdoblju od podnošenja patentne prijave do njene objave sadržaj patentne prijave koja se čuva u Zavodu poslovna je tajna.

5.16. PRAVO PRVENSTVA ZAŠTITE

Od dana i sata podnošenja uredne prijave Zavodu, podnositelj prijave stječe pravo prvenstva zaštite izuma prema svakoj drugoj osobi koja za isti izum podnese prijavu kasnije.

Važno je ne zaboraviti kako to znači da je za domaćeg prijavitelja prekasno odlučiti se na prijavljivanje istog izuma u inozemstvu tek nakon objavljivanja u Hrvatskoj (za inozemne prijavitelje vrijedi analogno pravilo za prijavljivanje u Hrvatskoj). Ako unatoč tome propustu prijavitelj istu prijavu podnese naknadno u inozemstvu, u tijeku postupka potpunog ispitivanja u inozemstvu ustanovit će se da njegova osnovna patentna prijava u Hrvatskoj predstavlja dovoljan razlog za odbacivanje u inozemstvu, bez obzira na to da li osim razmatranog postoji isto tehničko rješenje nekoga drugog prijavitelja u poznatom “stanju tehnike”. Razlog je u tome što se pravo prednosti iz prve prijave može priznati ako se prijavitelj pozove na to u svim zemljama članicama Međunarodne unije za zaštitu industrijskog vlasništva (Hrvatska je član Unije) nakon najduže 12 mjeseci od dana podnošenja prve prijave (tzv. “unijsko pravo prednosti”), zbog čega se nakon toga roka inozemnoj prijavi više ne može priznati novost, bez obzira na to što se radi o istom prijavitelju i istom tehničkom rješenju izuma.

Zakonom o patentima ne predviđa se izložbeno pravo prvenstva za izume koji bi bili izloženi na bilo kojoj Međunarodnoj izložbi izuma, ali novost tog izuma ne bi bila osporena ako bi se izum prijavio u roku 4 mjeseca od dana izlaganja.

5.17. NAČINI STJECANJA PATENTA U HRVATSKOJ

Podnošenjem patentne prijave izravno u Prijamni ured Zavoda ili putem PCT-sustava za međunarodne prijave moguće je zatražiti patentnu zaštitu na tri načina:

- * na temelju provedbe potpunog ispitivanja - trajanje patenta 20 god.
- * na temelju podnesenih rezultata postupka potpunog ispitivanja obavljenog u jednom od poznatih patentnih ureda u svijetu (u pravilu PCT-ovlašteni uredi) - trajanje 20 god.
- * bez provedbe potpunog ispitivanja (konsenzualni patent) - trajanje 10 god.

5.18. POSTUPAK POTPUNOG ISPITIVANJA ZA PRIZNANJE PATENTA

“Potpuno ispitivanje” nužna je faza postupka za stjecanje patenta na 20 godina, u kojoj se ispituje postojanje svih uvjeta za priznanje patenta. Potpuno ispitivanje može se provesti samo onda ako prijavitelj iskoristi svoje pravo da, najkasnije 6 mjeseci nakon objave prijave u Hrvatskom patentnom glasniku, pismeno zatraži provođenje potpunog ispitivanja i regulira plaćanje odgovarajuće pristojbe. Ako zahtjev ne bude postavljen, prijava se smatra povučenom i postupak se obustavlja donošenjem rješenja.

Tijekom postupka potpunog ispitivanja za razdoblje koje prethodi prioritetnom datumu prve prijave, pretražuje se domaći i cjelokupni svjetski fond patentnih i drugih dokumenata uzevši u obzir odabranu klasifikaciju za razmatrani izum prema MKP (Međunarodnoj klasifikaciji patenata), jer taj fond dokumenata čini tzv. “stanje tehnike”. Sva tri uvjeta za priznanje patenta (novost, inventivna razina i industrijska primjenjivost) moraju biti zadovoljena kumulativno za svaki patentni zahtjev iz patentne prijave.

Na osnovi izvještaja o obavljenom pretraživanju (“search reporta”) i kasnije na osnovi njega izvedenog rezultata ispitivanja (“examination reporta”), slijedi donošenje konačne odluke o zahtjevu za priznanje patenta.

Ta odluka može biti:

- Odbijanje zahtjeva (ako su pronađeni određeni dokumenti koji osporavaju nužne uvjete za priznanje),
- Priznanje (u cijelosti ili djelomično) ako nisu pronađena jednaka ili slična tehnička rješenja u dokumentima koji čine “stanje tehnike”, što ukazuje na apsolutnu novost.

5.19. KONSENZUALNI PATENT - PATENT BEZ POTPUNOG ISPITIVANJA

Konsenzualni patent je patent za koji se ne provodi postupak potpunog ispitivanja uvjeta za priznanje patenta (novost, inventivna razina, industrijska primjenjivost) i traje najviše 10 godina. Zahtjev za priznanje konsenzualnog patenta objavljuje se u službenom glasilu Zavoda nakon 3 mjeseca od datuma podnošenja, i ako nije podnesen prigovor za priznanje patenta uslijedit će rješenje o priznanju patenta u skladu sa Zakonom o patentima i objava konsenzualnog patenta u službenom Glasilu.

Nepostojanje potpunog ispitivanja bitno pojednostavljuje postupak dodjele patenta, kao i prateće troškove. Ipak, ne smije se zanemariti da svaka pravna ili fizička osoba može u roku 6 mjeseci od objave zahtjeva za priznanje patenta Zavodu podnijeti prigovor protiv priznanja konsenzualnog patenta, nakon čega prijavitelj mora podnijeti zahtjev za potpuno ispitivanje. Tako će svjesno podnošenje zahtjeva za konsenzualni patent u slučajevima očiglednoga ili skrivenog nedostatka novosti, inventivne razine i industrijske primjenjivosti postati ipak rizično, jer će negativni rezultat naknadno provedenoga potpunog ispitivanja dovesti do poništenja konsenzualnog patenta.

5.20. POSTUPAK DODJELE PATENTA, GOSPODARSKO ISKORIŠTAVANJE IZUMA

Postupak dodjele patenta, od podnošenja prijave do priznanja patenta, u slučaju potpunog ispitivanja dugotrajan je postupak, koji u pravilu traje nekoliko godina i nije propisom vremenski ograničen. Značajno je da tijekom tog vremena prijavitelj uživa određene oblike zaštite njegovih prava koji mu omogućuju gospodarsko iskorištavanje izuma za vrijeme trajanja postupka stjecanja zaštite. U slučaju neovlaštenoga korištenja izuma od strane trećih osoba, tužitelj ima pravo podnijeti tužbu zbog povrede prava nadležnom sudu i to u roku od 3 godine od dana otkad je saznao za povredu i počinitelja, ali ne kasnije od 5 godina od dana učinjene povrede, poslije čega nastupa zastara. Postupak po tužbi zbog povrede prava kojima se štite izumi je hitan. Ako se radi o tužbi zbog povrede prava iz prijave, sud može prekinuti sudski postupak do odluke Zavoda o zahtjevu za priznanje patenta.

5.21. PROSTORNI I VREMENSKI OPSEG ZAŠTITE PATENTOM

Dodijeljena zaštita izuma patentom ograničena je prostorno i vremenski: prostorno je ograničena na teritorij države u kojoj je izum zaštićen (npr. izum pri-

javljen i priznat samo u Hrvatskoj vrijedi samo na teritoriju Hrvatske). Isti izum može biti zaštićen u više zemalja istovremeno, pod uvjetom da je prijavljen, ispitivan i priznat na nacionalnoj razini svake od tih zemalja. Zaštita izuma vrijedi ako se održava urednim plaćanjem godišnjih pristojbi. Trajanje zaštite ograničeno je vremenski na rok od 20 godina u Hrvatskoj (za konsenzualni patent 10 godina), bez mogućnosti produljenja. To razdoblje je svojevrsni kompromis između interesa nositelja patenta da ga ekonomski što bolje iskoristi i interesa šire društvene zajednice da održi zadovoljavajući ritam tehnološkog razvoja u zemlji.

5.22. SVJETSKI I REGIONALNI SUSTAVI ZA PROCESIRANJE PATENTNIH PRIJAVA

Da bi se izumiteljima olakšao put do patenta, te da bi se pojednostavio i kvalitativno poboljšao postupak dodjele patenta, stvoreni su: jedan međunarodni i nekoliko regionalnih sustava za procesiranje patentnih prijava. Važno je naglasiti da ti sustavi ne “proizvode” neke svjetske ili regionalne patente, već oni samo pojednostavljuju, ubrzavaju i pojeftinjuju postupak dodjele patenta tako što jednom provedeni postupak vrijedi u svim zemljama-članicama sporazuma. Posljednji korak u tom postupku za dobivanje patenta je tzv. “nacionalna faza” koja rezultira dodjelom nacionalnog patenta.

Sustav u međunarodnim okvirima ustanovljen je Ugovorom o suradnji na području patenata - PCT (Patent Cooperation Treaty), koji operativno provodi Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo - WIPO (World Intellectual Property Organisation). Najpoznatiji ustanovljeni regionalni sustav je Europska organizacija za patente - EPO (European Patent Organisation) koji “pokriva” zemlje-članice Europske Unije i još neke pridružene zemlje.

Republika Hrvatska je od 1. srpnja 1998. godine pristupila PCT-u i uspostavila prijamni ured za PCT-prijave patenata, a u nekom od obostrano prihvatljivih oblika članstva planira također pristupiti i organizaciji EPO.

5.23. MEĐUNARODNA KLASIFIKACIJA PATENATA I ČEMU SLUŽI

Da bi se omogućilo kasnije pretraživanje postojećih zbirki patentnih informacija (“stanje tehnike”), u tijeku postupka potpunog ispitivanja radi dodjele patenta obavlja se klasificiranje prema područjima na koje se izum odnosi. Postoji nekoliko nacionalnih klasifikacijskih sustava, no danas je u najširoj upotrebi Međunarodna klasifikacija patenata - MKP (International Patent Classification - IPC). To je klasifikacijski sustav koji cjelokupno ljudsko djelovanje, koje je ključno za patente, dijeli na 8 glavnih područja (naznačenih slovom abecede):

- A - Svakodnevne životne potrepštine
- B - Proizvodni postupci; Transport
- C - Kemija; Metalurgija
- D - Tekstil; Papir
- E - Graditeljstvo; Rudarstvo
- F - Strojtarstvo; Rasvjeta; Grijanje; Naoružanje; Miniranje
- G - Fizika
- H - Elektrotehnika

Dioba se nastavlja na nižim hijerarhijskim razinama i na najnižoj sadrži sedamdesetak tisuća klasifikacijskih jedinica za razvrstavanje izuma, što dokazuje veliku razgranatost klasifikacijske strukture. Uz službeno izdanje MKP-a na engleskom i francuskom jeziku nacionalni zavodi pojedinih zemalja nadležni za patente preveli su i publicirali klasifikaciju na svojem jeziku. Tom nevelikom broju zemalja pridružila se i Republika Hrvatska prijevodom cjelokupnoga važećeg 7. izdanja MKP-a na hrvatski jezik, čiji opseg iznosi 10 knjiga veličine A4 s ukupno 1945 stranica. Knjige su namijenjene znanstvenicima, inženjerima, poduzetnicima, nastavnom osoblju, studentima kao i svim ostalim stručnim zaposlenicima kojima su potrebne patentne informacije, a mogu se njima koristiti i sami inovatori. Vodič koji sadrži upute za korištenje knjiga (A - H) za pojedina područja tehnike je knjiga 10, dok 9. knjiga predstavlja zbirni prikaz svih područja tehnike, ali samo na višim hijerarhijskim razinama, što će zadovoljiti početne potrebe pri klasificiranju izuma.

5.24. PATENTNE INFORMACIJSKE BAZE

Prosječan inovator često ima vrlo ograničeni pregled stanja tehnike u onom tehničkom području u koje se ubraja tehnički problem koji rješava njegova inovacija. Površnim poznavanjem samo nekoliko različitih tuđih rješenja istog problema može se dobiti dojam da je njegovo idejno rješenje bez konkurencije. Ipak, izričito se savjetuje samostalno pretražiti patentne dokumente raspoložive putem različitih patentnih baza podataka dostupnih na Internetu (npr.: <http://ep.space.net.com> - nekomercijalna baza za neprofesionalce ima više od 30.000.000 dokumenata), odnosno zatražiti uslugu pretraživanja putem Zavoda ili kod određenih osposobljenih zastupnika registriranih pri Zavodu. U svakom slučaju treba uzeti u obzir činjenicu da je približno 80 % tehničkog znanja u svijetu sadržano upravo u tehničkoj dokumentaciji i nigdje drugdje, što pokazuje da je nedopustivo zanemariti ove izvore informacija.

5.25. ZNAK SE ŠTITI ŽIGOM

Što je žig

Žig je razlikovni znak kojim se određeni proizvodi ili usluge obilježavaju kao proizvodi ili usluge određene fizičke ili pravne osobe. Njegovo podrijetlo seže u davna vremena kad su majstori na svoje umjetničke proizvode i na obrtničke proizvode namijenjene širokoj uporabi stavljali svoje potpise ili oznake. Tijekom godina ti su se žigovi razvili u današnji sustav registracije i zaštite žigova. Sustav pomaže potrošačima u prepoznavanju proizvoda čije kvalitete i značajke udovoljavaju njihovim potrebama.

Znak koji je u gospodarskom prometu namijenjen za razlikovanje robe odnosno usluga iste ili slične vrste može se zaštititi robnim odnosno uslužnim žigom.

Žigom se može zaštititi samo znak koji je prikladan za razlikovanje robe odnosno usluga u gospodarskom prometu, kao što su: slike, crteži, riječi, slova, brojke, šifre, kratice, izrazi (slogani), grafički prikazi, vinjete, kombinacije znakova i kombinacije boja i njihovih tonova, trodimenzionalni oblici, oblici proizvoda i njihova pakovanja.

Uz žigove kojima se obilježava komercijalni izvor proizvoda ili usluga postoji još nekoliko drugih kategorija žigova: Zajednički žig koji posjeduju udruge čiji se članovi koriste svojim žigom pod uvjetima udruge. Jamstveni žig dodjeljuje se kao dokaz o udovoljavanju određenim normama, što nije uvjetovano nikakvim članstvom (npr. međunarodno prihvaćen ISO 9000).

Za žigove u Hrvatskoj primjenjuje se djelomično otvoreni klasifikacijski sustav prema tzv. Nicanskom sporazumu o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga radi registracije žigova, čije je 7. izdanje klasifikacije prevedeno na hrvatski jezik, a sadrži abecedni popis proizvoda i usluga. U nadležnim tijelima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) kontinuirano se pripremaju nova izdanja ove Međunarodne klasifikacije.

Zaštita žigom je teritorijalno i vremenski ograničena, što znači da važi za teritorij Republike Hrvatske u trajanju od 10 godina računajući od dana podnošenja prijave, s tim što se njegovo važenje može produživati neograničeno.

5.26. ŠTO SE NE ŠTITI ŽIGOM

Žigom se ne smatraju pečat, štambilj i punca (službeni znak za obilježavanje dragocjenih kovina, mjera i sl.).

Sukladno Zakonu o žigovima ne može se štititi znak koji je protivan javnom poretku i moralu, koji se ne može grafički prikazati, koji nije prikladan za razlikovanje, koji predstavlja određena specifična obilježja proizvoda i usluga, koji predstavlja podatke koji su uobičajeni u svakodnevnom govoru, koji može do-

vesti u zabludu potrošače i koji je sličan već priznatom intelektualnom vlasništvu.

Žigom zaštićen znak ne isključuje pravo druge osobe da u gospodarskom prometu upotrebljava isti ili sličan znak za obilježavanje robe odnosno usluga druge vrste (postoji abecedni popis proizvoda i usluga prema međunarodnoj klasifikaciji prema tzv. Nicanskom sporazumu)

5.27. ZAŠTITA INDUSTRIJSKOG OBLIČJA

Novo vanjsko plošno ili prostorno obličje industrijskoga ili zanatskog proizvoda može se zaštititi industrijskim obličjem (modelom i uzorkom po ranijoj terminologiji). Izraz obličje znači pojavnost (vanjski izgled) proizvoda ili njegovog dijela, koja je određena njegovim vidljivim obilježjima (oblikom, obrisom, skladom boja, teksturom, crtama, šarama ili njihovim kombinacijama).

Za industrijska obličja u Hrvatskoj se primjenjuje djelomično otvoreni klasifikacijski sustav prema tzv. Locarnskom sporazumu kao Međunarodna klasifikacija za industrijske uzorke i modele, čije je 6. izdanje prevedeno na hrvatski jezik (7. izdanje je u pripremi), a sadrži popis proizvoda po razredima.

Glavni uvjeti za zaštitu industrijskog obličja su novost obličja i njegova osobitost. Novost obličja bit će zadovoljena ako nije istovjetno s obličjem koje je bilo dostupno javnosti prije datuma podnošenja prijave. Osobitim će se smatrati ono obličje koje ostavlja na korisnika takav ukupni dojam koji se bitno razlikuje od ukupnog dojma nekog obličja ranije dostupnog javnosti.

Oblik tijela, slika ili crtež koji predstavljaju lik neke osobe, može se zaštititi samo po pristanku te osobe. Lik umrle osobe može se zaštititi samo uz pristanak bračnog druga, djece i roditelja umrloga (ukoliko su živi). Likovi povijesnih ili umrlih znamenitih osoba mogu se, kao sastavni dio oblika tijela, slike ili crteža, zaštititi samo uz odobrenje nadležnog organa.

Državni i drugi javni grbovi, zastave ili amblemi, nazivi i kratice zemalja ili međunarodnih organizacija, kao i njihova podražavanja, mogu biti sastavni dio tijela, slike ili crteža samo ukoliko podnositelj raspolaže odobrenjem nadležnog organa određene zemlje ili organizacije.

Ovim oblikom industrijskog vlasništva ne mogu se zaštititi fotografska i kartografska djela, kao ni tehnički planovi i skice.

Ne mogu se štititi industrijska obličja čija bi upotreba ili objava bila protivna zakonu i moralu.

5.28. OBUHVAT ZAŠTITE INDUSTRIJSKIM OBLIČJEM

Podnositelj uredne prijave modela ili uzorka stječe za navedeni predmet zaštite privremeno sva prava korištenja u proizvodnji, stavljanja u promet, raspolaganja i prava na naknadu ako ga druga osoba upotrebljava, računajući od dana podnošenja prijave (jednako kao i za prijavu patenta i žiga). Moguće je podnijeti i višestruku prijavu industrijskog oblička), tako da jedna prijava može sadržati više oblička koja se primjenjuju na proizvodima svrstanim u istom razredu Međunarodne klasifikacije za industrijske modele i uzorke, prema tzv. Locarnskom sporazumu.

Priznanjem prava i njegovim upisom u Registar priznatih prava na industrijsko obličje pri Zavodu, nositelj industrijskog oblička stječe u Republici Hrvatskoj isključivo pravo korištenja u proizvodnji, kao i stavljanja u promet predmeta izrađenih prema tako zaštićenom obliku tijela, slike ili crteža, pravo raspolaganja industrijskim obličjem, te pravo na naknadu kad neka druga osoba upotrebljava u proizvodnji njegov oblik tijela, sliku ili crtež odnosno pravo udjela u dohotku, te druga prava utvrđena općim aktom.

Prijave industrijskog oblička koje udovoljava uvjetima objavljuju se u službenom Glasilu Zavoda, a ako ne uslijedi prigovor u roku od 3 mjeseca, priznanje industrijskog oblička upisanog u Registar objavljuje se u službenom glasilu najkasnije 3 mjeseca nakon upisa u Registar.

U Republici Hrvatskoj zaštita industrijskog oblička traje 10 godina i računa se od datuma podnošenja prijave te se može produžiti za razdoblja od po 5 godina do najduže 20 godina.

5.29. ZAŠTITA OZNAKOM ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA

Oznaka zemljopisnog podrijetla ima svrhu zaštite naziva proizvoda ili usluga upućivanjem na mjesto podrijetla od posebnog utjecaja na njihovu kvalitetu ili svojstva te na ugled kod potrošača.

Oznaka izvornosti poseban je oblik zaštite kojim se štiti naziv mjesta podrijetla proizvoda ili usluge određene kakvoće, ili drugoga svojstva koje je nastalo presudno ili isključivo pod utjecajem prirodnih ili ljudskih činitelja zemljopisnog okruženja i prema postupku koji se u cijelosti odvija u mjestu podrijetla.

Prijavu Zavodu mogu podnijeti prije svega proizvođači ili davatelji usluga odnosno njihova udruženja kad barem jedan korisnik udovoljava propisanim uvjetima po Zakonu o oznakama zemljopisnog podrijetla proizvoda i usluga. Prijavu mogu podnijeti i zainteresirane institucije kao što su ustanove, komore, tijela državne uprave i udruge potrošača kako bi zaštitile specifične vrijednosti nekoga kraja te interese potrošača. Međutim, oznakama zemljopisnog podrijetla mogu se

koristiti samo ovlaštene proizvođači ili davatelji usluga s područja čiji naziv nosi proizvod ili usluga.

Oznakom podrijetla proizvoda štiti se zemljopisni naziv proizvoda čija su posebna svojstva pretežno uvjetovana mjestom odnosno područjem na kojem je proizveden, ako su ta svojstva nastala prirodnim putem, pod utjecajem podneblja ili tla ili ustaljenim načinom i postupkom proizvodnje odnosno obrade.

Oznaka podrijetla proizvoda može se upotrijebiti za obilježavanje prirodnih proizvoda, poljoprivrednih proizvoda, industrijskih proizvoda, zanatskih proizvoda i proizvoda narodnih rukotvorina.

Oznaka podrijetla proizvoda utvrđuje se upisom zemljopisnog naziva proizvoda i vrste proizvoda na koji se naziv odnosi u Registar zaštićenih oznaka podrijetla proizvoda.

Upis u Registar zaštićenih oznaka podrijetla proizvoda u RH obavlja po službenoj dužnosti Državni zavod za intelektualno vlasništvo na prijedlog Hrvatske gospodarske komore.

Trajanje zaštićene oznake podrijetla proizvoda nije ograničeno. Pravo korištenja oznake izvornosti produžava se svakih 10 godina računajući od dana upisa u Registar.

5.30. OSPORAVANJE PRAVA NA PATENT, INDUSTRIJSKO OBLIČJE I ŽIG

Izumitelj, njegov nasljednik ili drugi pravni sljedbenik može tužbom kod nadležnog suda tražiti za sve vrijeme trajanja patenta da ga sud proglasi nositeljem patenta ako smatra da je patent izdan na ime osobe koja nije pravi izumitelj, njegov nasljednik ili pravni sljedbenik. Isto vrijedi za autora uzorka ili modela. Poduzeće, druga pravna osoba ili pojedinac može tužbom kod nadležnog suda zatražiti da ga proglasi nositeljem žiga umjesto onog koji ga upotrebljava unatoč tome što je postao opće poznat i bio u ranijoj upotrebi od strane tužitelja.

Pravilnikom o postupku za priznanje patenta također je predviđena mogućnost pokretanja postupka za proglašenje ništavnim rješenja o priznanju patenta, za što treba podnijeti prijedlog Zavodu.

5.31. ZASTUPANJE PRIJAVITELJA U POSTUPKU ZAŠTITE

Samo fizičke ili pravne osobe koje se bave zastupanjem i upisane su u Registar zastupnika koji vodi Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske mogu zastupati stranog prijavitelja pred Zavodom, a to mogu biti:

- a) odvjetnici upisani u imenik Odvjetničke komore Hrvatske s posebnim stručnim ispitom položenim pri Zavodu,

- b) druge fizičke osobe državljani Republike Hrvatske, koje imaju završen pravni fakultet ili fakultet iz različitih znanstvenih područja koja pripadaju prirodnim, tehničkim i biotehničkim znanstvenim oblastima i još poseban stručni ispit položen pri Zavodu
- c) pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje zapošljavaju najmanje jednu osobu navedenu pod b)

Aktualni popis registriranih zastupnika s njihovim kompletnim adresama objavljuje se u svakom broju službenoga Glasila Zavoda.

Za razliku od stranih državljana koji ne mogu sami sebe zastupati u postupku zaštite izuma i znakova razlikovanja, državljani Republike Hrvatske nisu obvezni, osim u iznimnim slučajevima, angažirati zastupnika. Međutim, kako se radi o pravno-stručnim poslovima u postupku zaštite, koji zbog moguće nestručnosti, neznanja ili propusta prijavitelja vode ka mogućem gubitku ili neostvarivanju znatnih financijskih dobitaka, ipak se preporuča angažirati samo zastupnika s liste registriranih pri Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo.

5.32. UPRAVNE PRISTOJBE I NAKNADE

Zakonom o upravnim pristojbama u području industrijskog vlasništva regulirana je obveza plaćanja upravnih pristojbi za radnje u postupcima za priznanje i održavanje svih oblika prava industrijskog vlasništva, a Odlukom o visini posebnih troškova za pružanje informacijskih usluga Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo regulirani su posebni troškovi postupka i informacijske usluge, te se oba dokumenta mogu dobiti na uvid u Prijamnom uredu Zavoda i na web-stranicama na adresi <http://www.dziv.hr>.

Postoje određene kategorije prijavitelja koji su oslobođeni plaćanja pristojbi (nezaposleni, umirovljenici, doseljenici na područja od posebne državne skrbi, prognanici, izbjeglice i povratnici, bračni drugovi i djeca branitelja poginulih, zatočenih i nestalih u Domovinskom ratu, invalidi Domovinskog rata i njihove udruge, građani Republike Hrvatske koji imaju manji dohodak od neoporezivog dohotka i koji nemaju druge znatnije imovine, invalidi i njihove udruge u obavljanju svoje djelatnosti, kao i određene društvene i državne ustanove). Također postoji mogućnost umanjjenja za 75% iznosa troškova po pojedinim tarifnim brojevima koje plaćaju podnositelji prijave koji su ujedno izumitelji. Međutim, predviđena su i udvostručenja iznosa ako se traže skraćeni rokovi ili plaćanje u dodatnom roku.

6. NORMIZACIJA; NORME

6.1 POJMOVI, NAZIVI, DEFINICIJE

Norma je:

Dokument donesen konsenzusom i odobren od priznatoga tijela, koji za opću i višekratnu uporabu daje pravila, upute ili značajke za djelatnosti ili njihove rezultate te koji jamči najbolji stupanj uređenosti u danom kontekstu.

Norme se moraju temeljiti na provjerenim znanstvenim, tehničkim i iskustvenim rezultatima, a cilj im je postizanje boljitka zajednice. Norme su dokumenti dostupni javnosti, koje su odobrila tijela za normizaciju raznih razina (međunarodne, regionalne, nacionalne). Uporaba norma je dragovoljna.

Normizacija je:

Djelatnost uspostavljanja odredaba za opću i opetovanu uporabu koje se odnose na postojeće ili moguće probleme radi postizanja najboljeg stupnja uređenosti u danom kontekstu.

Ciljevi normizacije su, na primjer: osiguranje prikladnosti nekog proizvoda, procesa ili usluge da u određenim uvjetima služi svojoj namjeni, ograničavanje raznolikosti izborom optimalnog broja tipova ili veličina, osiguravanje spojivosti raznih proizvoda, zaštita zdravlja, sigurnost, zaštita okoliša itd.

6.2. NAČELA NORMIZACIJE

Javnost rada

Postupak pripreme normi mora biti dostupan javnosti od svog početka i u svim fazama. Obavijest o početku pripreme neke norme, o tijelu koje je priprema, o dokumentu koji služi kao osnova za njenu pripremu i o fazama pripreme (rasprava o nacrtu norme, izdavanje norme) javnost mora biti obaviještena na prikladan način (npr. službeno glasilo).

Demokratski postupak

Norma se priprema kad za to postoji potreba. Postupak pripreme normi pretpostavlja uključivanje svih zainteresiranih strana koje imaju pravo sudjelovati i dati svoj doprinos izradi norme.

Konsenzus

Bitno načelo normizacije je konsenzus - dogovor. To je:

Opće slaganje koje se odlikuje nepostojanjem razlika u bitnim pitanjima iz-

među većine zainteresiranih strana, u kojem se nastoje uzeti u obzir gledišta svih zainteresiranih strana te uskladiti oprečna stajališta.

Konsenzus nužno ne znači jednoglasnost.

Dragovoljna primjena

Norma je rezultat javnoga, demokratskog postupka te konsenzusa svih zainteresiranih strana koje su iskazale spremnost dragovoljno ju primijeniti za rješavanje postojećih ili mogućih problema.

Koherentnost

Norma definira “stanje tehnike” - stupanj razvoja tehnike u danom vremenu utemeljen na provjerenim znanstvenim, tehničkim i iskustvenim spoznajama. Zbirka normi mora biti koherentna, norme ne mogu biti kontradiktorne (donošenjem nove norme za neki predmet stara se norma povlači).

6.3. VRSTE NORMI

Postoji više vrsta normi, a neka norma može imati značajke raznih vrsta. Najčešće vrste su:

- OSNOVNA NORMA je norma kojom se obuhvaća široko područje ili koja sadrži opće odredbe za pojedino područje.
- TERMINOLOŠKA NORMA je norma koja utvrđuje nazive.
- NORMA ZA ISPITIVANJE je norma koja utvrđuje metode ispitivanja.
- NORMA ZA PROIZVOD je norma koja određuje zahtjeve kojima treba udovoljavati proizvod kako bi se osigurala njegova prikladnost.
- NORMA ZA POSTUPAK je norma koja određuje zahtjeve kojima treba udovoljavati postupak kako bi se osigurala njegova prikladnost.
- NORMA ZA USLUGU je norma koja određuje zahtjeve koje treba ispuniti usluga kako bi se osigurala njena prikladnost.
- SUČELNA NORMA je norma koja određuje zahtjeve što se odnose na spojivost proizvoda ili sustava u njihovim spojnim točkama.
- NORMA O POTREBNIM PODACIMA je norma koja sadrži popis značajki za koje treba navesti vrijednosti ili druge podatke radi približeg opisa proizvoda, procesa ili usluge.

6.4. RAZINE NORMIZACIJE

Razine normizacije su zemljopisni, politički ili gospodarski opseg normizacije. To su:

MEĐUNARODNA NORMIZACIJA je normizacija u kojoj mogu sudjelovati odgovarajuća tijela svih zemalja.

Najpoznatije međunarodne organizacije za normizaciju su:

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION - ISO

(Međunarodna organizacija za normizaciju - ISO)

INTERNATIONAL ELECTROTECHNICAL COMMISSION - IEC

(Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo - IEC)

REGIONALNA NORMIZACIJA je normizacija u kojoj mogu sudjelovati odgovarajuća tijela samo jednoga zemljopisnoga, političkoga ili gospodarskog područja svijeta (npr. europska normizacija).

Europske organizacije za normizaciju su:

EUROPEAN COMMITTEE FOR STANDARDIZATION - CEN

(Europski odbor za normizaciju - CEN)

EUROPEAN COMMITTEE FOR ELECTROTECHNICAL STANDARDS - CENELEC

(Europski odbor za elektrotehničke norme - CENELEC)

EUROPEAN TELECOMMUNICATION STANDARDS INSTITUTE - ETSI

(Europski institut za telekomunikacijske norme - ETSI)

NACIONALNA NORMIZACIJA je normizacija koja se odvija na razini jedne određene zemlje, npr.: hrvatska normizacija, njemačka normizacija, slovenska normizacija.

NACIONALNO NORMIRNO TIJELO je normirno tijelo priznato na nacionalnoj razini koje ima pravo biti nacionalnim članom odgovarajućih međunarodnih i regionalnih normiranih organizacija.

Nacionalna normirna tijela su npr.:

DEUTSCHES INSTITUT FÜR NORMUNG - DIN

BRITISH STANDARDS INSTITUTION - BSI

ASSOCIATION FRANÇAISE DE NORMALISATION - AFNOR

ENTE NAZIONALE ITALIANO DI UNIFICAZIONE - UNI

Nacionalno normirno tijelo u Republici Sloveniji je Slovenski institut za normizaciju (SIST)

DRŽAVNI ZAVOD ZA NORMIZACIJU I MJERITELJSTVO - DZNM ima ulogu nacionalnoga normirnog tijela u Republici Hrvatskoj.

6.5. PROPISI: TEHNIČKI PROPISI; DRUGI NORMATIVNI DOKUMENTI

PROPIS je:
dokument koji sadrži obvezatna zakonska pravila, a donosi ga mjerodavno upravno tijelo.

TEHNIČKI PROPIS je:
propis u kojem se tehnički zahtjevi daju izravno ili upućivanjem na normu, tehničku specifikaciju ili upute za primjenu ili pak uključivanjem sadržaja tih dokumenata.

TEHNIČKA SPECIFIKACIJA je:
dokument u kojem se propisuju tehnički zahtjevi kojima treba udovoljiti kakav proizvod, proces ili usluga.

UPUTE ZA PRIMJENU su:
dokument kojim se preporučuju načini ili postupci projektiranja, izradbe; ugradbe; održavanja ili uporabe opreme; konstrukcija ili proizvoda.

6.6. NAČELO "UPUĆIVANJA NA NORME" U PROPISIMA

Kod primjene načela upućivanja na norme tehnički se zahtjevi ne uključuju u propise već su dani upućivanjem na normu koja te zahtjeve utvrđuje. Takvim se načinom pojednostavljuje i ubrzava zakonodavni proces. Tehnički napredak ne zahtijeva izmjenu propisa, mijenja se samo norma, olakšava se uklanjanje zapreka u trgovini među zemljama, osigurava se bolja primjena tehničkih propisa upućivanjem na njih, zajednički dogovorenim međunarodnim normama uklanjaju se razlike među nacionalnim tehničkim propisima različitih zemalja.

STROGOST UPUĆIVANJA - postoje dvije mogućnosti:

* izričito upućivanje na određenu normu - zahtjevu propisa može se udovoljiti samo primjenom te određene norme

* opće upućivanje na norme - primjena norme jedan je od načina udovoljavanja zahtjevu propisa

NAČINI UPUĆIVANJA NA NORME - postoje također dvije mogućnosti:

* datirano upućivanje - norma se označuje brojem te datumom ili brojem izdanja,

npr.: HRN EN ISO 9001:1996

Naknadne se preradbe norme ne mogu primijeniti bez izmjene propisa.

* nedatirano upućivanje - norma se označuje samo brojem ili brojem i naslovom,

npr.: HRN EN ISO 9001

Naknadne se preradbe norme primjenjuju bez izmjene propisa. Uvijek se primjenjuje posljednje izdanje norme.

6.7. HRVATSKA NORMIZACIJA

Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo (DZNM) tijelo je državne uprave u čijoj je nadležnosti uređenje sustava normizacije u Republici Hrvatskoj. DZNM u svojstvu nacionalnoga normirnog tijela član je međunarodnih organizacija za normizaciju ISO i IEC, član europske organizacije ETSI i pridruženi član europskih organizacija CEN i CENELEC.

Adresa Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo je:
Ulica grada Vukovara 78, 10000 ZAGREB

Zakonom o normizaciji (Narodne novine 55/96) uređuje se sustav normizacije, temeljni zahtjevi za proizvode, procese i usluge, sustav ocjenjivanja sukladnosti i sustav ovlašćivanja u Republici Hrvatskoj, donošenje propisa za provedbu Zakona te nadzor nad njegovom primjenom.

Sustav normizacije u smislu Zakona jest izradba, izdavanje, objava i primjena normi u Republici Hrvatskoj (čl.2.)

TEHNIČKI ODBORI

Za pripremu prijedloga hrvatskih normi osnivaju se tehnički odbori. Tehnički su odbori stručna radna tijela ravnatelja Zavoda, a njihovi su članovi priznati stručnjaci koje predlažu pravne osobe iz gospodarstva, mjerodavna tijela državne uprave, gospodarske komore, obrtničke komore, zainteresirane ustanove i druge pravne osobe (čl. 10).

Pravilnikom o načinu osnivanja i rada tehničkih odbora (Narodne novine 86/98) propisan je postupak osnivanja tehničkih odbora i način njihova rada. Dosad je u Zavodu osnovano 139 tehničkih odbora (DZNM/TO) za razna područja.

Pozivi za sudjelovanje u radu tehničkih odbora objavljuju se u Glasilu DZNM, u kojem se objavljuju i obavijesti o osnovanim tehničkim odborima te obavijesti o imenovanjima predsjednika, tajnika i članova odbora. Osnovni podaci o svim tehničkim odborima dostupni su na internetskoj stranici Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo.

6.8. HRVATSKE NORME

Pravilnikom o izradbi, izdavanju i objavi hrvatskih normi (Narodne novine 74/97) propisan je postupak izradbe, izdavanja i objave hrvatskih normi i utvrđena pravila za označivanje hrvatskih normi.

U razdoblju priprema Republike Hrvatske za uključivanje u Svjetsku trgovinsku organizaciju i Europsku uniju rad hrvatske normizacije usmjeren je u prvom redu na prihvaćanje međunarodnih i europskih norma. Samo proizvodi koji udovoljavaju zahtjevima novih hrvatskih norma utemeljenih na međunarodnim i europskim normama mogu imati pristup na europsko i svjetsko tržište.

Načini pripreme hrvatskih norma su:

- prihvaćanje stranih (međunarodnih/europskih) norma i prevođenje na hrvatski jezik (oznaka: pp)
- prihvaćanje stranih (međunarodnih/europskih) norma u izvorniku s hrvatskim ovitkom (oznaka: po)
- prihvaćanje stranih (međunarodnih/europskih) norma u izvorniku objavom obavijesti o prihvaćanju (oznaka: pr)
- izradba izvorne hrvatske norme (oznaka: izv)

Obavijesti o novim hrvatskim normama redovito se objavljuju u Glasilu DZNM. Objavljuje se i javna rasprava o nacrtima hrvatskih norma i o prijedlozima za prihvaćanje stranih norma u izvorniku te obavijesti o povučenim normama. Jedanput godišnje objavljuje se KATALOG hrvatskih norma s popisom norma na dan 31. prosinca prethodne godine. Upravo je objavljen DZNM KATALOG 2002. Katalog hrvatskih norma dostupan je i putem internetskih stranica Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo.

Dva puta godišnje objavljuje se Program rada na pripremi hrvatskih norma, koji uključuje sve normizacijske projekte hrvatske normizacije. Program rada zasad je dostupan samo u normoteci Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo.

OZNAČAVANJE HRVATSKIH NORMI

Hrvatske se norme označuju ovako:

HRN XXXX(X) HRN oznaka za hrvatsku normu
XXXX dodatna brojčana oznaka (4 odnosno 5 znamenki)

Referencijska je oznaka hrvatske norme sastavljena od oznake hrvatske norme i pripadajuće godine izdavanja te norme, razdvojene dvotočkom.

Primjer referencijske oznake izvorne hrvatske norme: HRN 1112:2001

U slučaju prihvaćanja stranih normi kao hrvatskih, oznaci za hrvatsku normu

dodaje se oznaka strane norme.

Primjer referencijske oznake hrvatske norme u slučaju prihvaćanja međunarodne norme:

HRN IEC 60050-551:1999

Primjer referencijske oznake hrvatske norme u slučaju prihvaćanja europske norme koja je ujedno i međunarodna norma:

HRN EN ISO 14020:2001

Iz referencijske se oznake norme može prepoznati međunarodna odnosno europska norma kojoj je hrvatska norma istovjetna.

6.9. NORMOTEKA

NORMOTEKA Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo jedino je mjesto u Republici Hrvatskoj na kojem se mogu dobiti na uvid i gdje se mogu naručiti/kupiti norme svih razina:

- međunarodne norme i nacrti norma (ISO, IEC, ISO/DIS, ISO/FDIS, IEC/DIS, IEC/FDIS)
 - europske norme, prednorme i nacrti norma te dokumenti o usklađivanju (EN, ENV, prEN, prENV, HD)
 - nacionalne norme drugih država (njemačke: DIN, DIN VDE, britanske BS)
 - neke norme za posebna područja (američke ASTM, vojne norme MIL)
 - hrvatske norme i nacrti hrvatskih norma (HRN, nHRN)
- i druge publikacije s područja normizacije i srodnih djelatnosti.

6.10. OBAVJEŠĆIVANJE JAVNOSTI

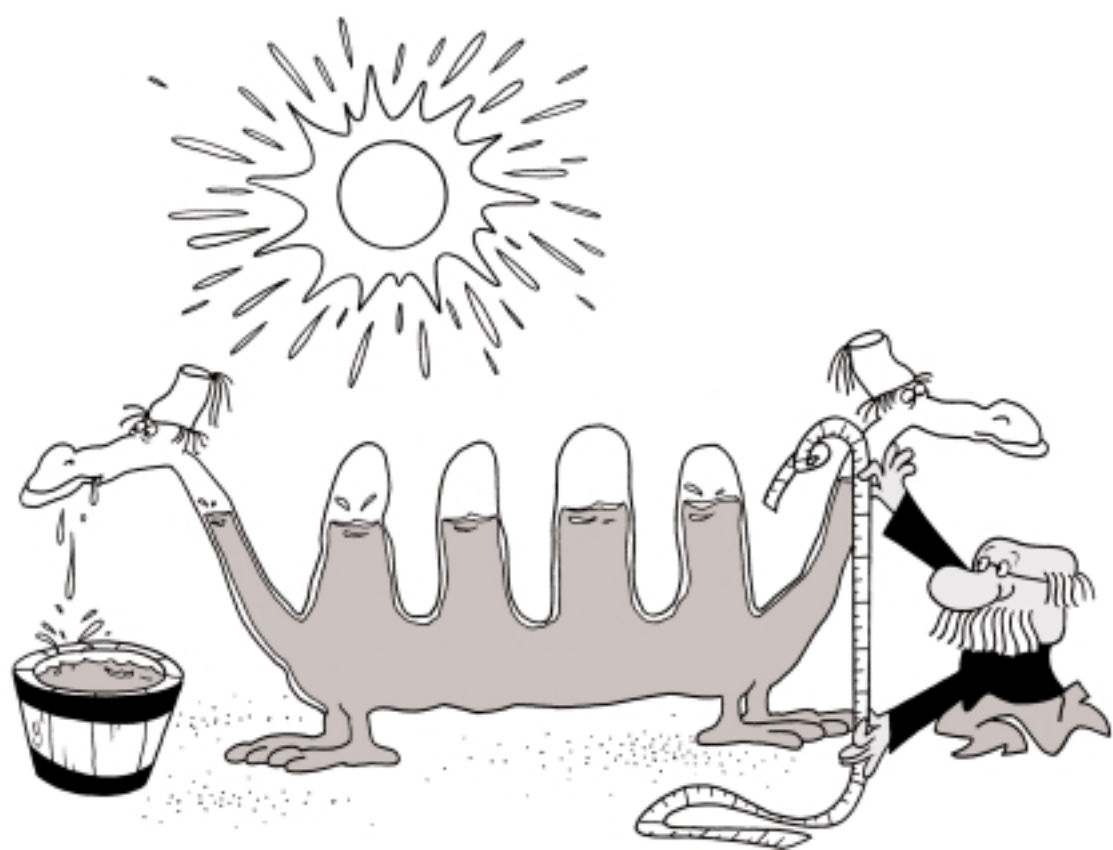
GLASILO DZNM službeno je glasilo Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo. Izlazi dvomjesečno. GLASILO DZNM obavještava javnost o zanimljivostima i novostima s područja normizacije i srodnih djelatnosti (ispitivanje, potvrđivanje/certifikacija, ovlašćivanje/akreditacija, mjeriteljstvo).

Niz podataka o Državnom zavodu za normizaciju i mjeriteljstvo i svim njegovim djelatnostima može se naći i na INTERNETU.

Adresa je: www.dznm.hr

Definicije u tekstu su iz nacrtu hrvatske norme koji se upravo nalazi u fazi javne rasprave

nHRN EN 45020 Normizacija i srodne djelatnosti - Rječnik općih naziva (ISO/IEC Upute 2:1996; EN 45020:1998)

7. OCJENA SUKLADNOSTI PROIZVODA S PROPISIMA I NORMAMA

7.1. MEĐUNARODNE GOSPODARSKE INTEGRACIJE

Slobodno kretanje roba u međunarodnim razmjerima kao rezultat međunarodnih gospodarskih integracija, pogodovalo je postavljanju većih zahtjeva potrošača i kupaca na proizvode. Osim ispitivanja razvili su se u velikoj mjeri postupci potvrđivanja (certifikacije) proizvoda prema normama ili tehničkim specifikacijama, dodjela prava uporabe znakova te ovlašćivanje (akreditacija) ispitnih i potvrđenih (certifikacijskih) ustanova radi uspostave povjerenja u rezultate njihova rada.

Državne mjere kojima je cilj jačanje položaja nacionalne industrije, proizvođača i uslužnih djelatnosti radi konkurentnosti na svjetskom tržištu obuhvaćaju među ostalim deregulaciju, tj. smanjivanje broja propisa za proizvode, povećanje odgovornosti proizvođača za proizvod koji stavlja na tržište (u odnosu na moguće posljedice za krajnjega korisnika) te davanje više slobode u izboru načina dokazivanja da proizvod udovoljava propisanim zahtjevima. Taj pristup osigurava veću slobodu i kreativnost u razvoju proizvoda i novih tehnologija, ali zahtijeva i primjenu novih sredstava u postizanju ciljeva za kakvoću. Tvrtke su prisiljene sve više primjenjivati suvremena sredstva u upravljanju, npr. sustave kakvoće, odnosno integrirane sustave upravljanja kakvoćom, okolišem i sigurnošću. Normizacijske ustanove, mjeriteljski instituti i ispitni laboratoriji temelji su za znanstveno - istraživački rad radi razvoja novih proizvoda i novih tehnologija.

Nacionalni sustavi dokazivanja sukladnosti odraz su općega gospodarskog stanja i tehnoloških mogućnosti zemlje te raspoloživosti određenih institucija koje mogu obavljati složene postupke ocjene sukladnosti u cijelom životnom ciklusu proizvoda s aspekta sigurnosti i zaštite zdravlja korisnika, zaštite okoliša ili kojega drugoga javnog interesa. Prihvaćanje stručne osposobljenosti institucija koje obavljaju ocjenu sukladnosti proizvoda među zemljama trgovinskim partnerima jedan je od uvjeta za sklapanje sporazuma o uzajamnom priznavanju rezultata provedenih postupaka ispitivanja i potvrđivanja. Na taj se način smanjuju i postupno uklanjaju tehničke zapreke u razmjeni proizvoda i usluga na svjetskom tržištu.

Uspostava sustava ocjene sukladnosti u Hrvatskoj na način prepoznatljiv u svjetskim razmjerima važan je za hrvatsko gospodarstvo radi prihvaćanja u zemlji obavljenih postupaka dokazivanja da proizvod, proces ili usluga ispunjavaju predviđene zahtjeve. Radi toga, proces usklađivanja hrvatskih tehničkih propisa, normi i postupaka ocjene sukladnosti s međunarodnim pravilima postaje jednim

od ključnih tehničkih pitanja bržeg uključivanja Hrvatske u međunarodne gospodarske integracije. Tehničko usklađivanje postaje naša obveza ostvarenim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) u 2000. godini i potpisom Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU-om u 2001. godini. Zbog otvorenosti zemlje i izloženosti jakoj konkurenciji, tehničko usklađivanje postaje i naša potreba. Uspostava novog sustava tehničkih propisa, normi i postupaka ocjene sukladnosti proizvoda s propisima i normama prema međunarodnim pravilima višegodišnji je složeni proces. Postupnim usklađivanjem hrvatskoga zakonodavstva s pravnom stečevinom EU obuhvaćeno je i tehničko zakonodavstvo, tj. tehnički propisi, norme, načini ocjenjivanja sukladnosti proizvoda s propisima i normama, mjeriteljstvo i ovlašćivanje (akreditacija). Institucije za ispitivanje i potvrđivanje imaju važnu ulogu u poboljšanju konkurentnosti hrvatske industrije na stranim tržištima, pa je jedan od ciljeva novih zakonskih odredbi jačanje tih institucija i stvaranje uvjeta njihove pristupačnosti, posebno malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj.

Tehničko usklađivanje s EU važno je za hrvatske izvoznike u europske zemlje. Ono je pretpostavka za sklapanje posebnih sporazuma koji će omogućiti priznavanje ispitivanja obavljenih u Hrvatskoj i slobodno stavljanje hrvatskih proizvoda na tržište EU i prije formalnoga punopravnog uključivanja Republike Hrvatske u EU. Usklađivanje obuhvaća tehničke propise za proizvode, prihvaćanje europskih norma (EN) kao hrvatskih norma (HRN), uspostavu i osposobljavanje laboratorija i certifikacijskih organizacija za rad u skladu s tim normama i akreditaciju - ocjenu i nadzor nad radom tijela koja ispituju sukladnost proizvoda s propisima i normama.

7.2. ŠTO INOVATORI TREBAJU ZNATI O OCJENJIVANJU SUKLADNOSTI

Inovatori - poduzetnici mogući su korisnici usluga ispitivanja i potvrđivanja sukladnosti proizvoda s propisima i normama prilikom primjene inovacije, odnosno pokretanja prve proizvodnje. U inovacijskom lancu od zamisli do ostvarenja inovatori trebaju ispitati proizvod u ispitnom laboratoriju i vrednovati njegovu sukladnost, tj. ispitati u kojoj mjeri proizvod udovoljava postavljenim zahtjevima. Pri tom je važno odabrati stručno osposobljenu instituciju koja može pouzdano obaviti ispitivanje, nadzor nad proizvodnjom, umjeravanje mjerne i ispitne opreme, potvrđivanje (certifikaciju) proizvoda, potvrđivanje sustava upravljanja kakvoćom, potvrđivanje sustava upravljanja okolišem ili potvrđivanje osoblja od kojega se zahtijevaju posebna znanja i vještine. Ova je potreba jednako važna za proizvode i procese koji su predmet zakonskih odredbi, kao i za "slobodno tržište" na kojem zahtjeve postavlja kupac, potrošač ili korisnik. Povjerenje u rad tih

institucija osigurava sustav ovlašćivanja (akreditacije), koji obuhvaća ocjenu i stalni nadzor nad radom ovlaštene (akreditirane) institucije.

Pod ocjenom sukladnosti razumijevaju se djelatnosti koje se odnose na izravno ili neizravno određivanje jesu li ispunjeni zahtjevi. Glavni postupci ocjene sukladnosti su npr. ispitivanje, potvrđivanje (certifikacija), nadzor (inspekcija), dobavljačeva izjava o sukladnosti i ovlašćivanje (akreditacija).

Ispitivanje je tehnička radnja koja se sastoji u određivanju jednog ili više svojstava određenog proizvoda, procesa ili usluge u skladu s jasno određenim postupkom. Ispitivanja proizvoda obavljaju se u laboratorijima proizvođača ili nezavisnim ustanovama u fazama razvoja, proizvodnje ili uporabe proizvoda.

Potvrđivanje (certifikacija) je postupak kojim treća strana daje pismeno jamstvo da su proizvod, proces ili usluga sukladni postavljenim zahtjevima. Potvrđuju se proizvodi, sustavi upravljanja (kakvoćom, okolišem, sigurnošću) dobavljača i osposobljenost osoba za obavljanje određenih poslova.

Treća strana je osoba ili ustanova koja je priznata kao nezavisna od strana uključenih u rješavanje nekog pitanja. Uključene strane su obično dobavljač (“prva strana”) i kupac (“druga strana”).

Dobavljač je strana odgovorna za proizvod, proces ili uslugu koja može osigurati provođenje mjera osiguravanja kakvoće (proizvođači, distributeri, uvoznici, montažeri, uslužne organizacije itd.).

Dobavljačeva izjava je postupak kojim dobavljač daje pismeno jamstvo da su proizvod, proces ili usluga sukladni postavljenim zahtjevima.

Ovlašćivanje (akreditacija) je postupak kojim ovlaštena ustanova formalno priznaje da je neka ustanova ili osoba sposobna za obavljanje određenih zadataka (npr. ispitivanje, umjeravanje, potvrđivanje ili nadzor).

Tehnički propis obvezujući je za dobavljača te on mora provesti postupak dokazivanja sukladnosti prema zahtjevima određenog propisa. Tehničkim se propisom određuju tehnički zahtjevi za proizvode, načini ocjene sukladnosti i uvjeti pod kojima dobavljač daje izjavu o sukladnosti. Ispitivanja i druge srodne radnje obavljaju se u institucijama ovlaštenim za obavljanje tih poslova. Proizvodi obuhvaćeni propisima ulaze dakle u zakonom uređeno područje. To je područje u nadležnosti ministarstava i državnih upravnih organizacija koje pripremaju zakone i podzakonske propise za njihovu provedbu.

Za razliku od obvezatoga tehničkog propisa, primjena norme je dragovoljna. Norma je priznato tehničko pravilo primjenom koje proizvođač sebi osigurava lakši pristup tržištu. Norma za proizvod određuje zahtjeve kojima treba udovoljavati proizvod ili skupina proizvoda da bi se osigurala njegova prikladnost. Ta vrsta norme može sadržavati odredbe u svezi s nazivljem, uzorkovanjem, ispitivanjem, pakovanjem i označivanjem. Osim toga, te se norme mogu razlikovati kao dimenzijske norme, norme o materijalima i norme za tehničku isporuku. Norma za ispitivanje utvrđuje metode ispitivanja, a ponekad je dopunjena drugim

odredbama koje se odnose na uzorkovanje, redoslijed ispitivanja i uporabu statističkih metoda.

Ocjenu sukladnosti proizvoda za koje država nije propisala zahtjeve (u tehničkim propisima) proizvođač može povjeriti ispitnim laboratorijima, potvrđenim (certifikacijskim) i nadzornim organizacijama. Zaštitu interesa industrije i drugih korisnika usluga koje pružaju organizacije za ocjenu sukladnosti proizvoda osigurava akreditacijska služba. Ona ocjenjuje i nadzire rad laboratorija i certifikacijskih organizacija u skladu s međunarodno prihvaćenim kriterijima. Pristup akreditacijskom sustavu je dragovoljan.

7.3. STANJE U HRVATSKOJ DANAS

Zakonom uređeno područje

Propise o tehničkim zahtjevima za proizvode donose tijela državne uprave (ministarstva i državne upravne organizacije) kao propise za provedbu zakona iz svoga djelokruga. Na temelju Zakona o normizaciji (Narodne novine br. 55/96) na snazi je oko 350 podzakonskih propisa kojima su utvrđeni zahtjevi za različite skupine industrijskih proizvoda. Od tog broja oko 55 propisa odnosi se na propise o obvezatnom ispitivanju i potvrđivanju proizvoda čiju sukladnost sa zahtjevima propisa utvrđuju institucije koje je ovlastio Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo. Propisima je obuhvaćena ocjena sukladnosti proizvoda prema zahtjevima za sigurnost, zaštitu zdravlja i života ljudi, zaštitu potrošača ili radi kojega drugoga javnog interesa. To su npr. električni i elektronički proizvodi, telekomunikacijski uređaji, posude pod tlakom, građevinski proizvodi, plinski uređaji, dizala i dijelovi dizala, osobna zaštitna sredstva i drugi. Propisi se mogu nabaviti u normoteci Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo.

Popis institucija koje imaju ovlasti za obavljanje postupaka ocjene sukladnosti proizvoda prema propisima na snazi objavljuje se u DZNM GLASILU (popis u prilogu). Ako se dokaže sukladnost proizvoda sa zahtjevima propisa, ovlaštena organizacija izdaje potvrdu (certifikat) o sukladnosti. Proizvod se onda označuje znakom sukladnosti C (slika u prilogu) i stavlja u promet. Uz znak sukladnosti stavlja se broj ovlaštene organizacije koja je provela postupak. Nadzor nad proizvodima na tržištu obavlja Državni inspektorat i druge nadležne inspekcije.

Od početka rujna 1997.g. u primjeni je propis o priznavanju izvještaja o ispitivanju za proizvode čija su ispitivanja obavljena u inozemnim ispitnim laboratorijima. Na temelju priznatog izvještaja o ispitivanju Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, odnosno institucija koju je DZNM ovlastio, izdaje u propisanom postupku potvrdu (certifikat) o sukladnosti proizvoda sa zahtjevima određenog propisa koji je na snazi u Hrvatskoj na temelju Zakona o normizaciji.

Potvrđivanje sukladnosti motornih vozila i dijelova vozila uređeno je propisi-

ma o homologaciji, što se donose na temelju Zakona o normizaciji i propisa kao sastavnog dijela međunarodnih ugovora što obvezuju Republiku Hrvatsku. Hrvatski sustav homologacije vozila usklađen je s međunarodnim sustavom UNECE (Ujedinjene nacije - Ekonomsko povjerenstvo za Europu). Homologacijska oznaka Republike Hrvatske prema ECE pravilnicima je E25. Homologaciju provodi Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo i organizacije koje je ovlastio: Centar za vozila Hrvatske i Hrvatski autoklub s mrežom ispitnih mjesta u stanicama za tehničke preglede.

Dragovoljno područje dokazivanja sukladnosti

Svi ostali proizvodi za koje ne postoje obvezatni tehnički propisi mogu se ispitivati prema interesu dobavljača ili ugovornom odnosu između dobavljača i kupca u institucijama koje nude usluge ispitivanja i potvrđivanja na slobodnom tržištu. Pouzdanost rada tih institucija i njihovih rezultata ispitivanja najbolje se dokazuje ako je institucija akreditirana u skladu s međunarodno prihvaćenim pravilima, tj. ako se dragovoljno stavila pod nadzor akreditacijske službe.

U Državnom zavodu za normizaciju i mjeriteljstvo koji obavlja poslove nacionalne službe za ovlašćivanje (akreditaciju) vodi se veći broj postupaka akreditacije laboratorija u različitim područjima ispitivanja: građevinarstvo, elektrotehnika, kemija, strojarstvo, hrana itd.). Prve ovlasnice (akreditacijski certifikati) po svjetski prepoznatljivim kriterijima, utvrđenima u normi HRN EN 45001 dodijeljene su ispitnim laboratorijima u Hrvatskoj sredinom 1998. godine. Danas u Hrvatskoj ima 17 dodijeljenih akreditacija: 13 ispitnim laboratorijima i 3 certifikacijskim organizacijama (2 za sustave upravljanja kakvoćom i 1 za certifikaciju osoblja u području upravljanja kakvoćom) (popis u prilogu). Tako se postupno u Hrvatskoj stvara suvremena tehnička infrastruktura koja je po osposobljenosti za rad jednaka svojim konkurentima u europskim i svjetskim razmjerima.

7.4. ULOGA AKREDITACIJE U OCJENI SUKLADNOSTI PROIZVODA

Akreditacija je formalno priznanje mjerodavnog tijela u državi da je laboratorij ili certifikacijska organizacija osposobljena za rad po određenim kriterijima. U Europi je za akreditaciju odgovorna Europska suradnja za akreditaciju (EA - European Co-operation for Accreditation). U toj europskoj organizaciji članovi su nacionalne akreditacijske službe zemalja članica Europske unije (EU) i zemalja kandidata za EU. Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo (DZNM) koji predstavlja Republiku Hrvatsku u toj europskoj organizaciji ima zasad status pridruženoga člana. Europski sustav akreditacije osniva se na europskim normama niza EN 45000, odnosno međunarodnim normama ISO/IEC 17000, u kojima

su utvrđeni kriteriji za rad laboratorija, certifikacijskih organizacija, nadzornih organizacija i rad akreditacijskih služba. EA je član međunarodnih organizacija za akreditaciju laboratorija (ILAC- International Laboratory Accreditation Cooperation) i akreditaciju certifikacijskih organizacija (IAF- International Accreditation Forum). Nacionalni, regionalni i međunarodni akreditacijski sustav ima ulogu jačanja povjerenja u rad laboratorija i certifikacijskih organizacija te zaštite korisnika usluga ispitivanja i potvrđivanja od nepoštenih postupaka nekih organizacija.

Poslove nacionalne službe za ovlašćivanje (akreditaciju) u Hrvatskoj obavlja Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo na temelju Zakona o normizaciji (Narodne novine 55/96). Zakon o normizaciji određuje ovlašćivanje (akreditaciju) kao jednu od mjera za podizanje razine kakvoće ispitivanja i potvrđivanja (certifikacije). Za ispitne i potvrđbene (certifikacijske) organizacije koje obavljaju poslove ocjene sukladnosti s propisima temeljem Zakona o normizaciji, ovlašćivanje je obvezatni zahtjev. Za sve ostale institucije koje nude usluge ispitivanja i potvrđivanja na “slobodnom tržištu” pristup nacionalnoj shemi za ovlašćivanje je dragovoljni čin. Nacionalna služba za ovlašćivanje uspostavlja sustav ovlašćivanja u Hrvatskoj sukladno europskim i svjetskim kriterijima koji se odnose na ocjenjivanje, pravila za vođenje postupka ocjenjivanja, nadzor nad radom ovlaštene (akreditirane) organizacije te programe izobrazbe i osposobljavanja osoblja koje sudjeluje u akreditacijskim aktivnostima. Tako uspostavljen Nacionalni sustav ovlašćivanja omogućuje prepoznatljivost u europskom i svjetskom okruženju.

Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo provodi akreditacijski sustav u skladu s europskim i međunarodnim normama koje su prihvaćene kao hrvatske norme. Dosad je dodijeljeno 13 ovlasnica ispitnim laboratorijima u različitim područjima ispitivanja, 2 ovlasnice certifikacijskim organizacijama za sustave kakvoće i 1 certifikacijskoj organizaciji za osoblje (popis u prilogu). U postupku akreditacije je oko 25 organizacija: ispitni i umjerni laboratoriji, certifikacijske organizacije koje potvrđuju proizvode, sustave upravljanja kakvoćom i sustave upravljanja okolišem te nadzorne organizacije.

Laboratoriji se akreditiraju u skladu s normom HRN EN ISO/IEC 17025:2000 (prije HRN EN 45001:1996). Laboratorij koji posjeduje ovlasnicu u skladu s tom normom ima uspostavljen sustav upravljanja kakvoćom prema ISO 9001/ISO 9002 i tehnički je osposobljen za ispitivanja, odnosno umjeravanja koja su navedena u prilogu ovlasnice kao područje akreditacije.

Akreditirani se mogu pojedinačni postupci ispitivanja. To mogu biti normirani postupci (norme za ispitivanje) ili vlastiti postupci ispitivanja koje je razvio ispitni laboratorij. Pri akreditaciji samostalno razvijenih ispitnih metoda, one moraju biti punovažne (validirane). Ti su podaci važni za inovatore pri traženju institucije koja za njih može obaviti određena ispitivanja u procesu razvoja proiz-

voda. Za mnoge nove proizvode treba razvijati nove metode ispitivanja ili primijeniti postupke opisane u stručnoj literaturi, odnosno metode koje su rezultat vlastitih istraživanja ispitnih institucija.

Ispitna i mjerna oprema umjerava se u umjernim laboratorijima. Ti laboratoriji također moraju biti stručno i tehnički osposobljeni za pružanje usluga umjeravanja, a najbolji dokaz je akreditacija u skladu s gore navedenom normom. Laboratoriji koji su nositelji nacionalnih mjeriteljskih etalona u Hrvatskoj moraju proći postupak akreditacije u skladu s međunarodnim kriterijima. Dosad su proglašeni nacionalni etaloni za masu i gustoću u laboratorijima DZNM-a koji su akreditirani u skladu s normom ISO/IEC 17025 od njemačke akreditacijske službe DAR/DKD. Nacionalni etalon za duljinu nalazi se na Fakultetu strojarstva i brodogradnje (FSB), a laboratorij je akreditirala talijanska akreditacijska služba SIT. U postupku akreditacije su laboratoriji za tlak, temperaturu i silu (FSB), električne veličine (ZIK i FER), zvuk (Brodarski institut) i dozimetriju (Institut "Ruđer Bošković"). Nakon dobivanja akreditacije ti će laboratoriji također biti proglašeni nositeljima nacionalnih etalona. Umjerni laboratoriji osiguravaju sljedivost mjerenja i ispitivanja do međunarodnih etalona.

Ispitni i umjerni laboratoriji, certifikacijske i nadzorne organizacije čine osnovnu tehničku strukturu jedne zemlje, koja je potrebna za razvoj, proizvodnju i stavljanje proizvoda na tržište i pretpostavka je uspješne gospodarske suradnje u međunarodnim razmjerima.

7.5. MJERITELJSTVO

Mjeriteljstvo se općenito definira kao znanost o mjerenju.

Ispravna i poštena mjerenja povećavaju povjerenje sudionika u svakoj djelatnosti. To se povjerenje povećava suradnjom, uporabom zajedničkih mjernih jedinica i istovjetnih mjernih postupaka te priznavanjem, ovlašćivanjem i međusobnim usporedbenim ispitivanjima mjernih etalona u laboratorijima u zemlji i inozemstvu. Mjeriteljstvo pridonosi povjerenju u svim oblastima ljudske djelatnosti.

Na temelju mjerenja ocjenjuje se kakvoća proizvoda i usluga, upravlja se pojedinim procesima, pa se čak i donose pojedine političke odluke. Sustavno mjerenje s poznatim stupnjem nesigurnosti jedan je od temelja industrijskog upravljanja kakvoćom. Procjenjuje se da u suvremenoj industrijskoj proizvodnji troškovi mjerenja iznose 6% ukupnih troškova.

Mjeriteljstvo ima tri glavna zadatka:

- definirati međunarodno prihvaćene mjerne jedinice (npr. SI jedinice) ostvarivanjem mjernih jedinica znanstvenim metodama (npr. ostvarenje jedinice duljine metra uporabom laserske zrake)
- utvrđivanje lanca sljedivosti pri dokumentiranju točnosti mjerenja kako bi se

postiglo mjerno jedinstvo (npr. dokumentirani odnos između mikrometarskog vijka u prodavaonici tehničkom robom i državnog etalona dužine koji čuva nacionalni umjerni laboratorij).

Mjeriteljstvo se može podijeliti na:

- znanstveno mjeriteljstvo - bavi se organizacijom i razvojem mjernih etalona i njihovim čuvanjem (najviša razina mjeriteljstva)
- industrijsko mjeriteljstvo - treba osigurati prikladno funkcioniranje mjerila koja se upotrebljavaju u industriji, u proizvodnim procesima i ispitivanjima
- zakonsko mjeriteljstvo bavi se točnošću mjerenja u područjima od posebno-ga društvenog interesa.

Zakonsko je mjeriteljstvo definirano propisima. U Republici Hrvatskoj mjeriteljska je djelatnost uređena Zakonom o mjernim jedinicama (“Narodne novine”, br. 58/93) i Zakonom o mjeriteljskoj djelatnosti (“Narodne novine”, br. 11/94, 37/94).

Zakon o mjernim jedinicama određuje mjerne jedinice, njihova određenja, nazive i znakove, područja i načine primjene, obvezu uporabe tih jedinica u javnosti i način njihova navođenja.

Zakon o mjeriteljskoj djelatnosti uređuje sustav zakonskog mjeriteljstva, određivanje i održavanje državnih etalona i jamstvo njihove točnosti u usporedbi s međunarodnim etalonima; ispitivanje i ovjeravanje mjerila, mjeriteljski nadzor te osiguranje primjene zakonskog mjeriteljstva.

Za provedbu Zakona o mjernim jedinicama i Zakona o mjeriteljskoj djelatnosti nadležan je Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, gdje se mogu dobiti i sve potrebne informacije s područja koja zakoni uređuju.

U području zakonskog mjeriteljstva mogu se primijeniti samo mjerila koja su ispitana i koja udovoljavaju propisanim mjeriteljskim zahtjevima i imaju valjani ovjerni žig. To su mjerila koja se upotrebljavaju u trgovačkim poslovima, u propisanim područjima u zdravstvu, veterinarstvu i ispitivanju lijekova, zaštiti okoliša, zaštiti na radu i zaštiti od nesreća, u nadzoru sigurnosti prometa, sustavima tarifiranja i u pripremi službenih izvješća koja na temelju javnih ovlasti donose pravne i fizičke osobe.

Mjerila koja se upotrebljavaju izvan navedenih područja primjene ne moraju se ovjeravati, ali je interes korisnika da se služe ispitanim i umjerenim mjerilima kako bi s određenom mjernom nesigurnošću mogli jamčiti za mjerni rezultat odnosno za kakvoću prezentiranih podataka svoga proizvoda i usluge.

Ovjeravanjem mjerila jamči se rad mjerila unutar propisanih najvećih dopuštenih pogrešaka uz uvjet da je mjerilo instalirano i da se primjenjuje prema uputi proizvođača. Navedena se mjerila moraju nakon propisanog vremena, ovjernog razdoblja, ponovno ispitati i ovjeriti.

Mjerila se smiju ispitivati samo s mjernim etalonima i kontrolnim mjernim

uređajima koji imaju dokumentiranu sljedivost sve do državnog etalona, tj. mogu se ispitivati s etalonima koji imaju valjanu umjericu.

Ispitivanje i ovjeravanje mjerila obavlja Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo u svojim službenim prostorijama (Zagreb, Rijeka, Split i Osijek) te ovlaštene mjeriteljske laboratorije. Djelatnici Zavoda ovjeravaju mjerila i u potvrđenim mjeriteljskim laboratorijima. Popis laboratorija u kojima se mogu ispitati i ovjeriti mjerila, te umjeriti mjerni etaloni, moguće je dobiti u Zavodu ili na web stranici Zavoda www.dznm.hr/laborat.html.

Popis podzakonskih propisa koji potanje uređuju pojedina područja mjeriteljstva može se naći na stranici www.dznm.hr/Mjeriteljstvo/zakreg.html.

7.6. ISO 9000 i ISO 14000 CERTIFIKATI

Međunarodne norme niza ISO 9000 za sustave osiguravanja i upravljanja kakvoćom najpoznatije su i najraširenije međunarodne norme koje tvrtke širom svijeta primjenjuju radi postizanja unutarnjih i vanjskih ciljeva za kakvoću i dokazivanje kupcima i državi da su postignuti određeni zahtjevi. Prvi put objavljene su 1987. godine, prerađene 1994. godine, a posljednje izdanje objavljeno je 2000. godine.

ISO 9001 certifikat je potvrda nezavisne certifikacijske organizacije da je dobavljač (proizvodna i uslužna tvrtka, ustanova ili koja druga institucija) uspostavila i vodi sustav upravljanja kakvoćom u skladu s međunarodnom normom ISO 9001. Važno je naglasiti da taj certifikat nije certifikat za kakvoću proizvoda.

ISO 14001 certifikat je potvrda nezavisne certifikacijske organizacije da tvrtka vodi sustav upravljanja okolišem u skladu s međunarodnom normom ISO 14001.

Te su međunarodne norme prihvaćene u Hrvatskoj kao hrvatske norme (HRN EN ISO 9001, HRN EN ISO 14001).

Sustave upravljanja kakvoćom (QMS) i sustave upravljanja okolišem (EMS) potvrđuje u Hrvatskoj desetak nezavisnih certifikacijskih organizacija, većinom inozemnih, koje su akreditirane u akreditacijskim sustavima drugih zemalja. Certifikacija je dragovoljna i svaki dobavljač bira certifikacijsku organizaciju na svoju odgovornost. Za rad certifikacijskih organizacija odgovaraju one same, a onda i akreditacijske službe koje su ih akreditirale i koje moraju nadzirati njihov rad. Poslove nacionalne akreditacijske službe u Hrvatskoj na temelju Zakona o normizaciji (Narodne novine br. 55/96) obavlja Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo (DZNM). DZNM je dosad akreditirao dvije certifikacijske organizacije koje potvrđuju sustave upravljanja: "CRO CERT- Centar za certificiranje sustava kvalitete" (Zagreb) i Hrvatski registar brodova (Split). U prilogu ovlas-

nice koju daje DZNM navedena su područja za koja je certifikacijska organizacija dobila akreditaciju. Ukupno ima 29 područja prema međunarodno prihvaćenim pravilima akreditacije. Prvi ISO 9000 certifikat dodijeljen je u Hrvatskoj 1993. godine, a danas ima oko 450 potvrđenih tvrtki u skladu s tom međunarodnom normom. Rok valjanosti certifikata je tri godine, a nadzor nad radom potvrđene tvrtke obavlja najmanje jednom godišnje certifikacijska organizacija koja je dodijelila certifikat.

Za uspostavu i vođenje sustava upravljanja kakvoćom u tvrtki potrebno je osposobljeno i kvalificirano osoblje. Usluge izobrazbe za sustave upravljanja kakvoćom nude mnogobrojne organizacije u Hrvatskoj. "OSKAR- Centar za razvoj i kvalitetu", jedina je tvrtka zasad akreditirana u Hrvatskoj za certifikaciju osoblja u području upravljanja kakvoćom.

Tvrtke koje su dobile ISO 9000 certifikat u drugom se koraku odlučuju i na certifikaciju sustava upravljanja okolišem u skladu s međunarodnom normom ISO 14001. Tih certifikata u Hrvatskoj ima znatno manje, oko 30, a novi je svjetski trend koji slijede i hrvatske tvrtke uspostavljati i voditi integrirane sustave upravljanja kakvoćom i okolišem.

7.6.1. PROGRAM POTPORA ZA UVOĐENJE I CERTIFICIRANJE SUSTAVA UPRAVLJANJA KVALITETOM I OKOLIŠEM ISO 9001 I ISO 14001

Uočavajući potrebu za certificiranjem sustava upravljanja kvalitetom / okolišem Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo donijelo je Program potpora radi pomoći malom gospodarstvu da se poveća broj certificiranih subjekata.

Informacije, program i zahtjev za potporu mogu se pronaći na web stranici Ministarstva www.momsp.hr, - potpore ili zatražiti u samom Ministarstvu, Ksaver 200, Zagreb, telefon 0800 245 505.

7.7. "CE" OZNAČIVANJE PROIZVODA U EUROPSKOJ UNIJI

Svi proizvodi koji su obuhvaćeni EU smjernicama tzv. "novoga pristupa tehničkom usklađivanju i normama" moraju se označiti CE oznakom prije stavljanja na unutarnje tržište EU. Stavljanjem te oznake na proizvod proizvođač jamči da je proizvod sukladan "bitnim zahtjevima" sigurnosti, zaštite zdravlja i života ljudi, zaštite imovine i zaštite okoliša te zaštite javnog interesa, koji su propisani jednom ili više EU smjernica. Proizvođač jamči da je prošao sve propisane postupke dokazivanja sukladnosti u za to ovlaštenim tijelima. Svaka smjernica propisuje moguće načine ocjenjivanja sukladnosti proizvoda i proizvođač može

birati njemu najprikladniji način. “Općim pristupom ocjeni sukladnosti” određeno je 8 mogućih načina dokazivanja sukladnosti (moduli) koji se razlikuju po složenosti ovisno o složenosti proizvoda i mogućoj opasnosti za korisnika. To su: interna kontrola proizvodnje koju provodi sam proizvođač, ispitivanje tipa proizvoda u fazi razvoja, ispitivanje sukladnosti proizvoda s ispitanim tipom, provjera sustava upravljanja kakvoćom proizvodnje ili proizvoda, ovjera proizvoda, pojedinačna ovjera proizvoda i sveobuhvatni sustav upravljanja kakvoćom u fazi razvoja, proizvodnje i završnoj kontroli proizvoda prema ISO 9001.

Organizacije koje obavljaju ispitivanje i druge postupke ocjene sukladnosti proizvoda obuhvaćenih EU smjernicama “novoga pristupa” zovu se “prijavljena tijela” (“notified bodies”), jer ih države članice EU-a prijavljuju Europskome povjerenstvu (EC-European Commission). Uz CE oznaku stoji i broj prijavljenoga tijela koje je sudjelovalo u dokazivanju sukladnosti proizvoda. Najlakši i najbrži način dokazivanja sukladnosti proizvoda zahtjevima propisanim EU smjernicama jest ako je proizvod izrađen prema usklađenim europskim normama (EN). Primjena je normi dragovoljna, ali se u slučaju njihove primjene proizvođaču priznaje da mu proizvod zadovoljava “bitne zahtjeve” sigurnosti propisane smjernicama. EU smjernice “novoga pristupa” upućuju na usklađene europske norme koje se objavljuju u Službenom glasilu Europskih zajednica, a isto tako i popis “prijavljenih tijela”. CE označivanjem proizvoda proizvođač pokazuje nadzornim tijelima da proizvod zadovoljava bitne zahtjeve svih smjernica koje se na taj proizvod odnose (slika u prilogu).

CE oznaku moraju nositi svi električni i elektronički proizvodi, strojevi, dizala, plinski uređaji, jednostavne tlačne posude, tlačna oprema, građevinski proizvodi, neautomatske vage, osobna zaštitna sredstva, igračke, rekreacijska plovila, medicinski uređaji, radijski i telekomunikacijski krajnji uređaji, žičare za prijevoz ljudi, eksplozivi za civilnu uporabu, oprema i zaštitni sustavi za potencijalno eksplozivnu atmosferu, elektromagnetska kompatibilnost i dr. EU smjernicama “novoga pristupa” obuhvaćene su velike skupine proizvoda i dosad su donešene 22 smjernice.

Neki proizvodi, npr. prehrambeni, kemijski i farmaceutski proizvodi, motorna vozila i traktori obuhvaćeni su EU smjernicama “staroga pristupa”, i one podrobno propisuju sve tehničke zahtjeve koje proizvod mora zadovoljiti. Ti se proizvodi ne označuju CE oznakom.

Proizvođači izvan EU obavljaju potrebne postupke dokazivanja sukladnosti svojih proizvoda putem svoga ovlaštenog predstavnika koji ima sjedište u jednoj od zemalja EU ili putem uvoznika ako to smjernica omogućuje.

Proizvodi koji se uvoze u Hrvatsku i nose CE oznaku ne priznaju se “automatski” kao sukladni hrvatskim propisima. Prema Zakonu o normizaciji (Narodne novine br. 55/96) industrijski proizvodi moraju proći postupak obvezatnog ispi-

tivanja i potvrđivanja (certifikacije) u organizacijama koje je ovlastio DZNM. Ako uvoznik raspoláže izvještajem o ispitivanju iz inozemnog laboratorija koji udovoljava propisanim zahtjevima, taj mu se izvještaj priznaje, a proizvodu dodjeljuje potvrda (certifikat) o sukladnosti. Proizvodi koji podliježu obvezatnoj certifikaciji u Hrvatskoj označuju se C znakom sukladnosti. Uz znak stavlja se broj ovlaštene organizacije koja je sudjelovala u ocjeni sukladnosti proizvoda prema hrvatskim propisima.

7.8. PODSJETNIK ZA INOVATORE

Informirajte se o propisima kojima eventualno podliježe vaš novi proizvod. Ako je namijenjen proizvodnji i stavljanju u promet, informirajte se o vašim obvezama koje se odnose na ispitivanja u svezi sa zahtjevima za sigurnost, zaštitu zdravlja, zaštitu okoliša ili koji drugi propisani zahtjev. Raspitajte se o institucijama u kojima možete obaviti ta ispitivanja i o potrebnim postupcima dokazivanja sukladnosti s propisanim zahtjevima. Ako proizvod ne podliježe propisima, pregledajte ima li koja norma za vaš proizvod (međunarodna, europska ili koja nacionalna norma). Ako takva norma postoji, utvrdite u čemu se vaš proizvod razlikuje od norme koja je na snazi. Ako nema norme za vaš proizvod, to ne znači da ne trebate provesti ispitivanja svog proizvoda (radnih značajki proizvoda, materijala i dr.). Potražite instituciju koja može pouzdano odgovoriti na vaše zahtjeve.

- *Popis propisa i ovlaštenih pravnih osoba za provedbu postupaka obvezatnog potvrđivanja sukladnosti (certifikaciju) proizvoda s propisima prema Zakonu o normizaciji (Narodne novine broj 5/96)*

- *Ostali propisi za provedbu postupaka obvezatnog potvrđivanja sukladnosti (certifikaciju) proizvoda s propisima prema Zakonu o normizaciji (Narodne novine broj 55/96)*

- *Popis propisa i ovlaštenih pravnih osoba za provedbu postupaka obvezatnog ispitivanja proizvoda prema Zakonu o normizaciji (Narodne novine broj 55/96)*

- *Obvezatno potvrđivanje sukladnosti s propisima i tehničkom nadzoru električnih postrojenja, instalacija i uređaja namijenjenih za rad u prostorima ugroženim eksplozivnom atmosferom (S-Oprema) dostupne su Državnom zavodu za normizaciju i mjeriteljstvo.*

8. EAN CRTIČNI KOD (BAR-KOD)

Gotovo nesagledive mogućnosti koje je proizvodnji i razmjeni roba i usluga otvorila elektronika i napose informatika, zahtijevale su pronalaženje i globalno usvajanje jedinstvenog sustava identifikacije proizvoda, usluga i lokacija, te komunikaciju elektroničkim putem, odnosno mogućnosti elektroničke razmjene podataka.

Pronađen je jednoznačan i jedinstven “poslovni esperanto” s bitnim podacima i informacijama potrebnim za donošenje optimalnih poslovnih odluka u svim područjima gospodarskih djelatnosti, ovisno o željenim ili nužnim poslovnim zahvatima.

Stvoren je, dakle, sustav EAN.UCC - “global language of business”.

Zemlje osnivači nazvale su ga EAN- EUROPEAN ARTICLES NUMBERING (Europsko obrojčavanje proizvoda).

Osnovna je filozofija tog sustava sadržana u ideji da se svaki proizvod, usluga ili lokacija obilježi jedinstvenim (u svijetu !) EAN.UCC kodom, koji mu jamči prepoznavanje i razliku od svih drugih, koji se pojavljuju na svjetskom tržištu.

Identifikacijski sustav EAN.UCC temelji se na označavanju proizvoda, usluga i lokacija crtičnim kodom. Grafički je on riješen nizom usporednih tamnih linija i svijetlih međuprostora (modula) otisnutih na etiketi ili ambalaži proizvoda.

U standardnoj varijanti crtični je kod građen od 13 numeričkih znakova podijeljenih u 4 skupine :

1. oznaka zemlje proizvođača (za Hrvatsku je on 385)
2. broj proizvođača (zauzima četiri numerička mjesta)
3. broj za proizvod (zauzima pet numeričkih mjesta)
4. kontrolni broj

Crtični kod otisnut na ambalaži ili naljepnici “dekodira” se u numerički, ljudskim okom čitljiv broj pomoću čitača (skannera) ugrađenog u elektroničku opremu mjernog instrumenta (vage ili blagajne).

Umjesto zastarjelog načina ispisivanja podataka rukom ili jednostavnim pomoćnim strojem, EAN.UCC sustav koristi se kompjutorskim jezikom i šifarskim pismom.

Zahvaljujući prednostima jednostavne primjene i širini mogućnosti, EAN.U-

CC sustav dinamično se razvija i usavršava u novim područjima primjene (EDI elektronička razmjena podataka, EANCOM, EDIFACT, elektronička pošta, ebXML) uz globalno širenje, posebno nakon simbioze s američkim UCC sustavom 1997.godine, tako da danas EAN INTERNATIONAL.UCC broji 98 država-članica u svijetu.

Praktična primjena EAN koda u maloprodaji

EAN kodom identificirani proizvod moguće je pratiti u cijelom toku distribucije, što posebno omogućuje:

1. stalnu inventuru (promjene cijena, praćenje zaliha)
2. unapređenje asortimana
3. optimalnu razinu zalihe roba
4. odabir najpogodnijeg mjesta za izlaganje robe radi postizanja maksimalnih prodajnih učinaka
5. utvrđivanje optimuma prostora na policama za pojedine skupine proizvoda
6. napuštanje upisivanja cijena na svaki artikl i uklanjanje mogućih pogrešaka pri tome
7. uklanjanje pogrešaka pri vaganju, mjerenju, računanju i onemogućavanje zakidanja kupaca na blagajni
8. lakše i preciznije utvrđivanje narudžbi
9. bolju kontrolu izravnih isporuka
10. praćenje ponašanja kupaca i lakše uočavanje njihovih preferencija
11. uspješniji rad prodavača i povećanje efikasnosti u prodaji
12. identifikaciju robe u skladištima (pri prijemu, odlaganju i isporuci)

U proizvodnom procesu crtičnim kodom identificirani dijelovi ili podsklopovi omogućuju praćenje u pojedinim strateški važnim fazama i promptnu korekciju ukoliko se pokaže nužnom.

Procesom kodiranja proizvoda EAN.UPC kodovima u Hrvatskoj rukovodi, koordinira i nadzire ga EAN CROATIA, Hrvatsko udruženje za kodiranje, jedna od 98 ravnopravnih nacionalnih organizacija u okviru EAN.UCC-a.

Udruženje je otvoreno za sve tvrtke - proizvođače, trgovce, transportna poduzeća, proizvođače elektroničke i prateće opreme, konzultantske tvrtke, javne institucije ... jednom riječju sve koji prepoznaju prednosti primjene EAN.UCC globalnog sustava. Članom EAN CROATIA postaje se sporazumnim pristupanjem i plaćanjem određene naknade, nakon čega slijede faze koje svaka članica rješava u skladu sa svojim potrebama :

- a) izrada nomenklature proizvoda, označavanje brojem
- b) priprema dizajna ili redizajna ambalaže s EAN.UPC kodom
- c) izrada master filma (predložak za tisak bar-koda)

d) priprema tiskovne forme, kontrola prvotiska, tisak koda (verifikacija)

e) kontrola gotovog proizvoda

Aktivnosti EAN CROATIA usmjerene su na podizanje razine informiranosti o problemima označavanja robe sustavno organiziranim edukativnim seminarima, seminarima za stručne službe u poduzećima, osnivanjem biblioteke sa stručnom literaturom, izdavanjem periodičkoga stručnoga glasila i stručnih brošura s područja primjene EAN.UCC sustava.

U tim nastojanjima Udruženje bilježi zapažene uspjehe, tako da danas broji već više od 2500 članica, a njihov se broj povećava iz dana u dan.

Adresa:

EAN CROATIA

10000 Zagreb

Tuškanac 14

tel. 01 4895000

faks 01 489 5001

www.ean-croatia.hr

e-mail ean-croatia@ean-croatia.hr

9. FINANCIRANJE

9. 1. MOGUĆNOSTI KORIŠTENJA BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Inovatori često raspolažu vrlo ograničenim vlastitim sredstvima, a njihovi su proizvodi zbog novosti rizičniji od ostalih, zbog čega teže dolaze do kreditnih sredstava. Iz tog razloga trebaju se informirati i koristiti se dostupnim programima i izvore bespovratnih sredstava.

Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo provodi Program potpore inovacijama radi dovođenja inovacije do proizvoda.

Program se temelji na poticanju primjene hrvatskog inovatorstva u stvaranju proizvoda za tržište odobravanjem bespovratnih sredstava kao potpore.

Korisnici potpore su inovatori - fizičke i pravne osobe koje razvijaju i promoviraju inovacije radi poduzetničkoga korištenja, a čije je prebivalište/sjedište na području Republike Hrvatske.

Potpore se odobravaju za:

- zaštitu industrijskog vlasništva u zemlji i inozemstvu (pretraga stanja tehnike,
- ispitivanje uvjeta za priznanje patenta za domaću prijavu; podnošenje međunarodne
- PCT-prijave patenta; pretraživanje i prethodno ispitivanje do nacionalne faze zaštite - u inozemstvu)
- ispitivanje, ocjenu izvodljivosti inovacije i izradu tehničke dokumentacije za izradu prototipa (stručno i ekonomsko mišljenje - tržišna analiza inovacije)
- izradu i ispitivanje prototipa
- izlaganje inovacije na sajmovima

Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo objavljuje javni Natječaj za korištenje potpora svake godine u sredstvima javnog priopćavanja s potonjim uputama, kriterijima i načinu korištenja namjenskih sredstava. O uvjetima korištenja namjenskih potpora raspitajte se u Ministarstvu za obrt, malo i srednje poduzetništvo, Hrvatskom savezu inovatora ili savezima i udrugama inovatora na razini županija i gradova.

9. 2. FINANCIRANJE PODUZETNIČKOG POTHVATA

Financiranje je ishodišna točka svake poslovne aktivnosti. Planirani novčani primici pokazuju kako ćete stvoriti novac za otplatu kredita i time ga opravdati. Ako niste osigurali dovoljno financiranje (bilo koje vrste), vaš će posao biti mrtav. Ako ste se zadužili više nego što možete vratiti, stvar je ista. Pri financiranju moramo razlikovati na jednoj strani - nabavu financijskih sredstava kao izvora financiranja, a na drugoj strani potrebu za ulaganjem financijskih sredstava radi premošćivanja nelikvidnosti.

Kad nabavljate potrebna financijska sredstva za početak ili nastavljanje svog poslovanja, morate ocijeniti koliko sredstava trebate, kad i za koje namjene. Za to morate napraviti financijsku projekciju za najmanje godinu dana. Ta je faza nužna radi vjerodostojnog prikaza likvidnosti i rentabilnosti poslovanja.

Bankari obično dijele kredite u tri kategorije:

Kratkoročni kredit - vraća se unutar jedne godine, obično odjednom. Vraćaju se obrtajem zaliha ili pretvaranjem potraživanja od kupaca u novac unutar datuma dospjeća.

Srednjoročni kredit- daju se u rasponu od jedne do pet godina, obično se otplaćuju u ukupnim mjesečnim ratama - ili posebno glavnica, a posebno kamate. Takvi se zajmovi otplaćuju iz dobiti.

Dugoročni kredit - odnose se na razdoblje duže od pet godina i najčešći su primjeri financiranja nekretnina ili investicija u novu opremu.

Krediti mogu biti osigurani i neosigurani.

Osigurani kredit je onaj koji prati instrument osiguranja (npr. hipoteka, fiducijско vlasništvo, mjenica, jamci i sl.)

Neosigurani kredit je onaj koji nije praćen instrumentima osiguranja i to su obično uvijek kratkoročni krediti koji se daju samo kreditno najsposobnijim klijentima.

Kredit se temelji na povjerenju banke u vaše poslovanje, sposobnost i kapital koji ste uložili u poduzetnički pothvat. Banke daju kredit ako smatraju da je rizik razuman, ali nemaju obvezu pozajmljivanja novca tvrtkama koje nisu unutar njihove tolerancije rizika - a to je čest razlog ljutnje onih koji traže kredit.

Zapamtite da je posao bankara oplođivanje novca koji nije njihov, novca koji ne smije biti izložen neuobičajenim rizicima. Banke se ne mogu kockati novcem svojih štediša i oni koji traže kredite trebaju to prihvatiti.

Pomozite bankaru da odluči u vašu korist. Objasnite bankaru za što trebate novac, kako ćete ga vratiti i zašto je to dobar poslovni potez. Smanjite njegov rizik niskim omjerom obveza i glavnice, osigurajte dovoljno obrtne imovine za plaćanje kratkoročnih obveza i prilagodite financijske zahtjeve svojim stvarnim

potrebama. Pobrinite se da vaš bankar unaprijed zna vaše potrebe. Tako se neće naći u novčanoj stisci. Najopasniji je zajam u panici.

Ne činite to!

Ako ste dobro osmislili svoj plan, znat ćete koliko novaca trebate i kad. Pobrinite se da dobijete pravu vrstu kredita, inače ćete samo zakomplicirati stvari. Ako bankar navede dobar razlog, ne uzimajte kredite koji vas uvlače u neprilike umjesto da pomognu da se iz njih izvučete.

Ako se vaša ideja temelji na dobrom poslovnom planu i njegovoj brižljivoj razradi, trebali biste dobiti odgovarajući kredit. Planiranje je osnova uspjeha!

9.3. KREDITNI PROGRAMI ZA INOVATORE MINISTARSTVA ZA OBRT MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO

Programi kreditiranja maloga gospodarstva Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo omogućuju i kreditiranje inovacija pomoću nekoliko kreditnih programa pod povoljnijim uvjetima od komercijalnih bankarskih.

Cilj kreditnih programa je omogućiti poduzetnicima u malom gospodarstvu jednostavniji pristup kapitalu i učiniti taj kapital jeftinijim. Iz tog razloga u proračunu je osiguran dio sredstava koja predstavljaju depozit za osnivanje kreditnog fonda.

Korisnici kredita mogu biti obrti, mala i srednja trgovačka društva, zadruge, obiteljska gospodarstva i fizičke osobe u slobodnim zanimanjima.

Krediti su namijenjeni za financiranje ulaganja u osnovna sredstva, a dio kredita može poslužiti za financiranje obrtnih sredstava. Omjer između iznosa za osnovna i obrta sredstva različit je ovisno o vrsti kreditnog programa.

Kamatna stopa kreće se do 7 % godišnje, a podržavaju se svi projekti bez obzira na namjenu i djelatnost.

Zahtjev za kredit, ovisno o programu, podnosi se izravno Ministarstvu ili županiji, gradu odnosno općini koji provode kreditiranje. Zahtjevu je potrebno priložiti i određenu dokumentaciju, koja obuhvaća statusnu dokumentaciju (izvadak iz sudskog registra ili rješenje o obrtu, odnosno obrtnica; obavijest Državnog zavoda za statistiku; preslika potpisnoga kartona), financijsku dokumentaciju (bilanca i račun dobiti i gubitka ili prijava poreza na dohodak i popis dugotrajne imovine; dokaze o solventnosti), kratak opis investicije (skraćeni poslovni plan) i druge potrebne dokumente (npr. zemljišno-knjižni izvadak za nekretninu koja se daje pod hipoteku ili građevinska dozvola za poslovni prostor u koji se ulaže kredit).

Nakon podnošenja zahtjeva, utvrđuje se odgovara li zahtjev kriterijima programa i da li su ispunjeni osnovni uvjeti za odobravanje kredita. Ukoliko je odluka pozitivna, zahtjev za kredit prosljeđuje se poslovnoj banci, koja zatim ispitu-

je komercijalnu opravdanost, te donosi konačnu odluku o kreditu. Po pozitivnoj odluci slijedi potpisivanje ugovora o kreditu kojim se reguliraju prava i obveze korisnika kredita i poslovnih banke.

9.4. KREDITNI PROGRAMI HRVATSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVITAK (HBOR-a)

Putem svojih programa kreditiranja HBOR potiče proširenje postojećih, i osnivanje malih gospodarstava i obrta. Od postojećih programa ističemo:

Program kreditiranja poticanja razvitka maloga i srednjega privatnog poduzetništva (putem poslovnih banaka)

Program kreditiranja za poticanje utemeljenja malog poduzetništva - početnici (putem poslovnih banaka ili izravno)

Program kreditiranja poticanja maloga gospodarstva na područjima posebne državne skrbi (putem poslovnih banaka)

Program kreditiranja razvitka otoka (putem poslovnih banaka)

Za podrobnije informacije obratite se Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak.

9.5. PROGRAM "HITRA" MINISTARSTVA ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE

Program Hrvatskoga inovacijskoga tehnologijskog razvitka (HITRA) provodi Ministarstvo znanosti i tehnologije radi poticanja nove gospodarske strukture tzv. gospodarstva znanja, koje se temelji na netradicionalnim sektorima proizvodnje i usluga. Nova ekonomija eksploatira znanje ugrađeno u tehnološke inovacije kao što je, primjerice, znanje o ljudskom genomu, procesima na razini mikro- ili nanotehnologija, o novim materijalima, informacijskim i komunikacijskim tehnologijama i sl. Takve gospodarske grane otvaraju strana tržišta, omogućavaju najviše radnih mjesta i postižu najviše razine dobiti. Time ukupno gospodarstvo ostvaruje znatno višu stopu rasta od sadašnje, a tehnologijski razvitak postaje temeljnom odrednicom gospodarskog razvitka Hrvatske.

Osnovni je mehanizam ostvarivanja nove postindustrijske ekonomije komercijalizacija rezultata istraživanja i inovacija, koje često, zbog svoje složenosti, traže suradnju inovatora, znanstvenih institucija (npr. fakulteta i instituta) i poduzetnika.

U sadašnjoj fazi ostvarenja Programa, inovatori se mogu koristiti dvama potprogramima.

TEST i RAZUM koji omogućuju inovatorima primjenu domaćih znanstvenoistraživačkih resursa za razvoj i komercijalizaciju svojih inovacija, bilo proizvoda, procesa ili usluga. Pretpostavka je da je riječ o inovacijama takve složenosti

ti koje traže specijalizirana znanja ili organizirani istraživački rad, te specijalnu opremu dostupnu u našim istraživačkim ustanovama. Interes je države i društva u cjelini da se javnom potporom komercijalizacije istraživanja i inovacija otvaraju nove gospodarske grane i sektori konkurentni na globalnim tržištima.

Ovi su programi komplementarni tako da TEST obuhvaća pretkomercijalni razvoj novih tehnologija u obliku tehnoloških projekata, a RAZUM komercijalizaciju novih tehnologija potporom poduzećima.

Program TEST

Program TEST namijenjen je svim fizičkim i pravnim osobama, a posebice istraživačima i inovatorima koji žele usvojiti ili razviti te komercijalizirati tehnološki napredne i inovativne proizvode, procese ili usluge. Ovaj program omogućava im bespovratna sredstva za provedbu pretkomercijalnih istraživanja i razvoj do faze originalnog rješenja, prototipa ili pilot - faze.

Krajnji je cilj osnivanje poduzeća, odnosno prelazak na potprogram RAZUM, bilo od strane inovatora koji su projekt predložili, bilo od strane istraživača koji su u projektu sudjelovali, a uz riješena prava intelektualnog vlasništva.

Program RAZUM

Program RAZUM usmjeren je na potporu poduzetničkim projektima, odnosno osnivanje, razvoj i rast poduzeća temeljenih na naprednim tehnologijama, odnosno proizvodima više dodatne vrijednosti.

Ovaj Program namijenjen je svim poduzetnicima, istraživačima i znanstvenicima, uključujući inovatore, te malim ili srednjim poduzećima, koji nude proizvod ili uslugu čija se tržišna vrijednost temelji na vlastitom istraživanju i razvoju, tehnološki je napredan i razvija se za prepoznato tržište.

Program RAZUM pruža povoljno financiranje projekata, te stručnu potporu u svim fazama razvoja projekta, koji omogućuje natjecateljima da temeljito pripreme razvoj, proizvodnju i plasman novog proizvoda ili usluge. Potpora također uključuje istraživanje i analizu tržišta, razvoj poslovnih partnerstava, te posebice suradnju sa znanstvenim institucijama radi provedbe potrebnih istraživanja, od temeljnih do primijenjenih, uz primjenu istraživačke opreme.

9.6. PROGRAMI FONDA ZA RAZVOJ I ZAPOSŁJAVANJE

Fond za razvoj i zapošljavanje RH omogućuje kreditiranje poduzetnika na temelju razvojnih programa uz kamatu koja je za 1 do 3 % manja od eskontne stope Hrvatske narodne banke, ovisno o programu, a za izvoznike može biti čak i 0 %. Za korištenje kredita potrebno je vlastiti udio od najmanje 20%, te povećano zapošljavanje i razvoj.

Pored toga, Fond provodi kreditiranje restrukturiranja poduzetnika, kreditiranja poduzetnika početnika i projekata kooperanata - nezaposlenih osoba, te kreditiranje programa poduzetničke infrastrukture.

Kriteriji za vrednovanje programa su povećanje broja zaposlenih, povećanje izvoza i dodana vrijednost ulaganjem u poduzetnički pothvat

9.7. PROGRAMI FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ

Fond za regionalni razvoj RH, sukladno usvojenim programima, kreditira infrastrukturne projekte kojima je nositelj lokalna samouprava, te gospodarske projekte kojima su nositelji gospodarski subjekti.

Za gospodarske projekte kamatna stopa je za 2% niža od eskontne stope Hrvatske narodne banke.

Kandidirati se mogu projekti koji pokazuju rentabilnost, izvoznu orijentiranost, korištenje domaćih resursa i zapošljavanje lokalnog stanovništva, te ekološke standarde.

10. VLADINE I NEVLADINE INSTITUCIJE VEZANE UZ POTICANJE INOVATIVNOG PODUZETNIŠTVA

10.1. HRVATSKI SAVEZ INOVATORA

Hrvatski savez inovatora (u daljnjem tekstu: HSI) nacionalna je udruga inovatora i inovatora poduzetnika, a čine je:

27 udruga inovatora, među kojima su 4 udruge mladih inovatora

3 saveza inovatora na razinama županija i gradova

1400 članova.

HSI je član Hrvatske zajednice tehničke kulture.

HSI artikulira sve interese i potrebe svojih članova inovatora i inovatora poduzetnika, te predstavlja kariku između inovatorstva i poduzetništva.

HSI je institucija koja svojim članovima omogućuje pristup informacijama stvarajući informativnu mrežu s vladinim i nevladinim institucijama u zemlji i inozemstvu.

Temeljni projekt u kreiranju pouzdanoga i cjelovitog mehanizma potpore inovativnom poduzetništvu čini Program komercijalizacije inovacija koji provodi Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo u suradnji s HSI.

Program predviđa ostvarenje sljedećih projekata:

- dodjelu nepovratnih financijskih potpora inovatorima za pokriće troškova razvoja ideje do faze prototipa, tj. upotrebljivoga komercijalno isplativog proizvoda. Potpore su dodijeljene i za nastup hrvatskih inovatora na izložbama inovacija u svijetu
- dodjela kredita za pokretanje poduzetničkih pothvata temeljenih na inovacijama
- izdavanje glasila HRVATSKI INOVATOR; informativno - stručnog časopisa namijenjenog inovatorima, inovatorima-poduzetnicima, stručnim zaposlenicima u gospodarskim subjektima, te državnim, županijskim i gradskim institucijama organima i tijelima
- WEB stranica HSI, koja uključuje i burzu inovacija
- savjetovalište za inovatore i inovatore-poduzetnike. Savjetovalište za zaštitu industrijskog vlasništva predstavlja one-stop-shop, gdje korisnici dobivaju prve informacije, ocjene i pravnu pomoć na putu od ideje do komercijalizacije
- transfer informacija putem održavanja seminara u županijskim središtima u suradnji s drugim vladinim i nevladinim institucijama
- projekti namijenjeni specifičnim ciljnim skupinama (mladim inovatorima,

ženama inovatoricama itd.) u obliku održavanja tematskih work shopova.

Međunarodne aktivnosti

HSI je član međunarodne federacije inovatora IFIA.

HSI ima svog predstavnika u Izvršnom odboru IFIA, a predstavnici Saveza su članovi međunarodnih ocjenjivačkih sudova na izložbama u Nuernbergu, Bruxellesu i Pittsburghu.

Članovi HSI su tradicionalni i redoviti izlagači na najznačajnijim salonima inovacija kao što su:

Salon inovacija Geneve,

EUREKA Bruxelles,

IENA Nuernberg,

INPEX Pittsburgh,

GENIUS Budapest

Nacionalni programi

- HSI je organizator uglednoga međunarodnoga bijenalnog salona inovacija INOVA.

“ARHIMED - 2002” mladi za 21. stoljeće

Cilj projekta je revitalizacija inovatorskog članstva te buđenje i širenje inovatorskog duha u mladeži.

Tijekom godine Hrvatski savez inovatora održava niz tematskih predavanja o inovatorstvu i kreativnosti, stalno savjetovalište za mlade i darovite inovatore, organizira vanjske suradnike za ispomoc u ostvarenju pojedinih inovacija.

Stručna skrb o mladeži podrazumijeva:

- stjecanje i širenje znanja koja proizlaze iz nastavnih programa škole,
- poticanje i usmjeravanje interesa mladeži za prirodne tehničke discipline kako bismo školarce u maturantskoj dobi pridobili za upise na fakultete tehničke znanosti ili djelatnosti,
- primjenu takvih metoda koje će razlikovati umne i ostale sposobnosti stasanjem u stvaralačke elite i skrbiti se za njihov daljnji napredak inovativnoga i znanstvenog potencijala.

Rad s mladima odvija se u dva smjera:

- stvaranjem vlastitoga mladoga stvaralačkog naraštaja u društvima, klubovima i sekcijama nacionalnih saveza, te
- globalnim okupljanjem mladih u sklopu pokreta “Znanost mladeži”, osnivanjem klubova mladih tehničara i učeničkih zadruga.

Projekt provodi stručni, pedagoško iskusan tim voditelja, koji svojim pristupom, zanimljivim i raznolikim teoretskim i praktičnim postupcima zaokuplja pozornost polaznika-učenika, primjenom suvremenih sredstava rada, alata i pribora, uz pomoć video i filmskih zapisa o primjernim školskim klubovima mladih tehničara, te o uspjesima domaćih i inozemnih inovatora.

Tijekom godine rezultati rada mladih inovatora promoviraju se na posebnim izložbama kao što su:

- Nacionalna izložba odabranih inovativnih maturlnih radova učenika srednjih elektro-tehničkih škola elektroničara i elektrotehničara,
- INOVA - nacionalni salon inovacija koji se održava na Zagrebačkom velesajmu
- IENA - međunarodna izložba inovacija Nuernberg
- EUREKA - najstarija izložba inovacija na svijetu Bruxelles - Belgija
- Županijske izložbe inovacija u Rijeci, Varaždinu i Osijeku.

Adresa:

HRVATSKI SAVEZ INOVATORA

10000 Zagreb,

Dalmatinska 12

Hrvatska-Croatia

tel. 385/(0)1/ 48 48 755

faks 385/(0)1/ 48 48 766

e-mail hsi@hztk.tel.hr

www: inovator.hr

10.2. UDRUGE INOVATORA

SAVEZ INOVATORA ZAGREBA

Savez inovatora Zagreba strukovno je i interesno udruženje udruga inovatora i drugih pravnih osoba koji u oblasti inventivnog rada djeluju na području grada Zagreba.

Savez provodi sljedeće programe:

- “Program prevencije društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži”
- Pravno savjetovanje; kako zaštititi i plasirati vaš izum, industrijsko obličje
- Istraživanje stanja tehnike; je li vaš izum, industrijsko obličje, znak, doista novost doznajemo s velikom dozom preciznosti u kratkom vremenu
- Zaštita inovacija u Republici Hrvatskoj; kako ostvariti brzu, stručnu i jeftinu zaštitu vašeg izuma, industrijskog obličja ili znaka
- Zaštita inovacija u inozemstvu; od susjednih država do svjetske razine - uz minimalne moguće izdatke
- Nastupi na međunarodnim izložbama inovacija
- Zastupanje članova u poslovima plasmana inovacija
- Dodjelu nagrade “Eduard Slavoljub Penkala” najboljoj zagrebačkoj inovaciji
- Poticanje inventivnog rada mladih - “Rad s mladima” učenicima osnovnih i srednjih škola.

- “Program poticanja obrta, maloga i srednjeg poduzetništva u gradu Zagrebu” u suradnji s Gradskim uredom za gospodarstvo grada Zagreba radi odobravanja bespovratnih financijskih sredstava za zaštitu industrijskog vlasništva u RH i inozemstvu, analizu i tehničko-tehnološku obradu inovacija, tržišno-ekonomsku obradu inovacija, sufinanciranje promotivnih aktivnosti, poduzetničko obrazovanje inovatora.

- “Program potpora za inovacije” u suradnji s Ministarstvom za obrt, malo i srednje poduzetništvo RH radi odobravanja bespovratne financijske potpore za zaštitu industrijskog vlasništva u RH i inozemstvu, ispitivanje i izradu tehničke dokumentacije za izradu prototipa, izradu i ispitivanje prototipa, izlaganje inovacije na sajmovima.

Adresa:

SAVEZ INOVATORA ZAGREBA

10000 Zagreb

Trg žrtava fašizma 14

tel. 01/46-12-517

faks 01/46-62-680

e-mail savez.inovatora.zagreba@zg.tel.hr

www.tel.hr/savez.inovatora.zagreba

SAVEZ INOVATORA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Savez inovatora Primorsko-goranske županije izgradio je sustav koji je na usluzi svim članovima udruga inovatora s područja grada Rijeke i županije.

Savez omogućava

- svim inovatorima potporu u zaštiti njihovih inovacija
- svim inovatorima potporu u ostvarenju prototipa
- edukaciju mladih inovatora
- izradu kriterija za vrednovanje rada udruga inovatora
- objedinjavanje riječkih inovatora u sudjelovanju u programima inventivnog rada:

- pravnu zaštitu putem savjetovališta
- sudjelovanje u programima Hrvatskog saveza inovatora

Savez provodi sljedeće projekte:

1. Uspostava Županijskoga informacijskog centra za inovacije
2. Pokretanje projekta edukacije mladih “Moje sutra”
3. Osnivanje pravnog savjetovališta
4. Organizacija izložbe “Informatika, inovacija, tehnika” u Rijeci
5. Daljnji razvoj Prototipne radionice
6. Izdavanje IN glasnika inovatora
7. Nastup riječkih inovatora na specijaliziranim izložbama inovacija
8. Potpora projektima udruga - članica Saveza inovatora PGŽ

Adresa:

SAVEZ INOVATORA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

51000 RIJEKA, Verdijeva 11/II

tel. 051/312-322

faks 051/312-321

e-mail darko.roglic@eureka.hr; kmihic@kvarner.net; www.patent.hr

SAVEZ UDRUGA INOVATORA ISTARSKE ŽUPANIJE-PULA

Savez udruga inovatora Istarske županije-Pula je Udruga inovatora koji se okupljaju u:

- Društvo inovatora Pula, koje djeluje neprekidno od 1975. godine sa 150-tak članova, od čega 60-tak stalno aktivnih

- Društvo inovatora Kanfanar -Rovinj, koje djeluje od 1992. godine s 30-tak članova, od čega 20-tak stalno aktivnih

Savez udruga inovatora izradio je sustav okupljanja i pomoći inovatorima u temeljnim udrugama, tako da na domaćim i međunarodnim izložbama inovatori iz Istarske županije mogu izlagati bez plaćanja participacije.

Besplatno im se osigurava pružanje usluga Savjetovališta o inventivnom radu.

Ciljevi i zadaci Saveza su :

1. Da okuplja inovatore i druge stvaraoce s razvijenim stvaralačkim sposobnostima i voljom da organizirano utječu na unapređenje znanosti tehnike, tehnologije i organizacije rada te smanjenju troškova poslovanja u svim sredinama,

2. Da štiti interese svojih članova pred drugim pravnim osobama

3. Da ukazuje na pojave koje sputavaju stvaralačke inicijative inovatora,

4. Da se protivi prisvajanju ili prikrivanju autorskih prava koja pripadaju prvim autorima,

5. Da predlaže i dodjeljuje autorima inovacija nagrade i priznanja,

6. Da autorima inovacija omogući, pod povoljnijim uvjetima, sudjelovanje u raznim programima

7. Da pruža autorima inovacija pomoć i savjete u području zaštite intelektualnog vlasništva, i to besplatno,

Savez udruga inovatora Istarske županije sudjeluje u svim programima Hrvatskog saveza inovatora.

Posebna aktivnost koju Savez provodi je poticanje inventivnog rada kod mladih provedbom "Nacionalne izložbe maturalnih radova elektrotehničara i elektroničara".

SAVEZ UDRUGA INOVATORA ISTARSKE ŽUPANIJE - PULA

52100 PULA
F. GLAVINIĆA 1/2
tel./faks 385 - (0)52 - 219-133
e-mail drustvo-inovatora@pu.hinet.hr

“IZUM” - INOVATORSKO DRUŠTVO KOPRIVNICA

Trg mladosti 1a
48300 Koprivnica
tel. 048/621927
faks 048/621927

AKTIV INOVATORA LUKE RIJEKA

Verdijeva 11
51000 Rijeka
tel. 051/213551
faks 051/213551

BRODSKO POSAVSKA UDRUGA INOVATORA

Dr. Mile Budaka 1
35000 Slavonski Brod
tel. 035/218000/8072

CENTAR ZA INOVACIJE I TRANSFER TEHNOLOGIJE, RIJEKA,

Trg Viktora Bubnja 2
51000 Rijeka
tel. 051/217799
faks 051/217114

“DIATUS” DRUŠTVO INOVATORA SPLIT

Poljička 31
21000 Split
tel. 021/370244
faks 021/370244

DIŠ “ FAUST VRANČIĆ”

22000 Šibenik
fra Jerolima Milete 31
tel. 022/332067
faks 022/33956

DRUŠTVO INOVATORA VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

Trg bana Jelačića 17
42000 Varaždin
tel. 042/320079
faks 042/320079

DRUŠTVO INOVATORA OGULINA

Modruška Munjava 32
47300 Josip Dol

DRUŠTVO INOVATORA “MARCEL KIEPACH” KRIŽEVCI

Trg J. J. Strossmayera 5
48260 Križevci
tel. 048/682564
faks 048/682564

DRUŠTVO INOVATORA BELIŠĆE

Trg A. Starčevića 1
31551 Belišće
tel. 031/663111/397
faks 031/662944

DRUŠTVO INOVATORA KANFANAR - ROVINJ

Pinkulica 8
52352 Kanfanar
tel. 052/825152
faks 052/825155

DRUŠTVO INOVATORA OSIJEK

Križanićev trg 1
31000 Osijek
tel. 031/212677
faks 031/208242

DRUŠTVO INOVATORA PULA

Frane Glavinića 1/II
52000 Pula
tel. 052/219-133
faks 052/219-133

DRUŠTVO INOVATORA TOZ-A

Poljačka 56
10000 Zagreb
tel. 3862-522

**DRUŠTVO IZUMITELJA I AUTO-
RA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA
ZAGREBA**

Trg žrtava fašizma 14
10000 Zagreb
tel. 01/4612517
faks 01/4612543

**DRUŠTVO MLADIH INOVATORA
“OSIJEK”**

Križanićev trg 1
31000 Osijek
tel. 031/212677
faks 031/208242

KI “EUREKA” OMIŠALJ

Prikešte 13
51513 Omišalj
tel. 051/655144
faks 051/842192

KI “IN” RIJEKA

Verdijeva 11/2
51000 Rijeka
tel. 051/312321
faks 051/312321

KI “KIN” KASTAV

Kastav 43
51215 Kastav
tel. 051/655144
faks 051/842192

**KLUB ZAGREBAČKIH INOVA-
TORA “EDUARD SLAVOLJUB
PENKALA”**

Trg žrtava fašizma 14
10000 Zagreb
tel. 01/4612517
faks 01/4612512
01/4612543

**UDRUGA INOVATORA INA-MA-
ZIVA**

Radnička cesta 175
10000 Zagreb
tel. 01/2404333/363
faks 01/2404596

**UDRUGA INOVATORA KARLO-
VAČKE ŽUPANIJE**

M. Vrhovca 15
47000 Karlovac
tel. 047612111
faks 047/614720

**UDRUGA NAGRAĐENIH INOVA-
TORA**

Trg žrtava fašizma 14
10000 Zagreb
tel. 01/4612517
faks 01/4612543

UI "INA - PRERADA NAFTE"

Industrijska 26
51000 Rijeka
tel. 051/201285
faks 051/201000

UI "INOMA"

40000 Čakovec
I. pl. Zajca 47
tel. 040/314549
faks 040/313908

UI "KONČAR" ŠKRLJEVO

Industrijska zona
51223 Škrljevo
tel. 051/251122
faks 051/251607

UI "RUDER"

Getaldićeva 4
tel. 01/2371061
faks 01/2371062

UI "ZA RAZVOJ I UNAPREĐENJE ALTERNATIVNIH ENERGIJA"

Trg V. Bubnja 4
51000 Rijeka
tel. 051/216605
faks 051/218600

UI KONČAR-IDEJA

Konavoska 2
tel. 01/3666114
faks 01/3666114

UI TESLA

Klaićeva 7
tel. 01/3771400
faks 01/3771880

INOVACIJSKO-POSLOVNI KLUB RIJEKA

Verdijeva 11/1
51000 Rijeka
tel. 051/213551
faks: 051/213551

TEHNOVA

Verdijeva 11/2
51000 Rijeka
tel. 051/312321
faks 051/312321

TEHNOLOŠKI CENTAR

Trg V. Bubnja 4
51000 Rijeka
tel. 051/216085
faks 051/217114

10.3. HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za industriju - Zagreb Zajednica za inventivni rad

Hrvatska gospodarska komora nastoji djelovanjem strukovnih udruženja i zajednica unaprijediti razvoj gospodarstva i povećanje izvoza. U okviru programa promidžbe domaćih izvornih proizvoda provode se aktivnosti za poticanje inventivnog rada kao osnovice oživljavanja i konkurencijskih prednosti hrvatskoga gospodarstva, a poglavito radom Zajednice za inventivni rad.

Zajednica za inventivni rad u Sektoru za industriju osnovana je potkraj 1997. g. radi aktivnijeg doprinosa stvaranju primjerenog ozračja za inventivni rad pojedinca i skupina, i učinkovitijega zajedničkog djelovanja triju sudionika u razvoju: industrije, razvojno-istraživačkih institucija i inovatora, i državne uprave.

Zajednica je neprofitna organizacija s dragovoljnim članstvom, i okuplja članove iz svih dijelova društva i gospodarstva - udruge inovatora i inovatore pojedince, pravne osobe koje se bave inventivnim radom, tehnološke centre i parkove, razvojno-istraživačke institute, fakultete i institucije koje se bave istraživanjem i razvojem na području novih proizvoda i tehnologija.

Program rada Zajednice temelji se na odredbama Prvoga akcijskog programa Europske unije o inovacijama te, između ostalog, obuhvaća sljedeće aktivnosti:

- Zalaže se za unapređenje i poboljšanje društvenih uvjeta i okruženja za razvitak i promidžbu inventivnog rada i zaštitu interesa članica Zajednice aktivnim sudjelovanjem u izradi pravnog okvira koji uređuje inventivno djelovanje u društvu;

- Jača poslovno povezivanje inovatora članica Zajednice međusobno, a posebice s predstavnicima hrvatskoga gospodarstva putem HGK;

- Pruža potporu Hrvatskom savezu inovatora u organiziranju izložbi inovacija u zemlji i nastupima hrvatskih inovatora u inozemstvu;

- Jača promidžbu i prisutnost inventivnog rada na gospodarskim susretima u programu HGK i potiče suradnju sa stručnim specijaliziranim glasilima;

- Aktivna je u stvaranju poticajnog sustava nagrađivanja inovacija i njihovih autora, odnosno osiguranju sredstava potpore putem namjenskih fondova za razvitak inovacija do tržišnog proizvoda, te u osnivanju novih tvrtki na osnovi novorazvijenih proizvoda i tehnologija;

- Predlaže kandidate za nagradu Zlatna kuna s područja inovatorstva, koju svake godine dodjeljuje HGK;

Povezuje članice Zajednice s čimbenicima koji utječu ili provode programe istraživanja i razvoja i odlučuju o izgradnji poticajnog okruženja za inovacijsko djelovanje (Hrvatski savez inovatora, Ministarstvo znanosti i tehnologije, Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo, Ministarstvo gospodarstva i dr.);

Zastupa članove Zajednice pri distribuciji njihovih tehnoloških ponuda na međunarodnim susretima Dani transfera tehnologije itd.

U sustavu i programu komorske mreže Zajednica radi u interesu svojih članova na njihovu putu do komercijalizacije vlastitog izuma, potiče zajedničke akcije za poboljšanje ozračja za inventivni rad u gospodarstvu, i posreduje u povezivanju s mogućim domaćim i stranim partnerima na nekoliko načina:

- Izradom, tiskanjem i distribucijom Kataloga tehnoloških ponuda članova Zajednice za inventivni rad;

- Sudjelovanjem u aktivnostima koje se provode u okviru djelovanja komorskih strukovnih udruženja i zajednica;

- Osiguranjem informacija o hrvatskim inovatorima i inovacijskim rješenjima (putem Kataloga i drugih publikacija) na gospodarskim susretima i sajmovima u organizaciji Komore;

- Korištenjem informacijskih servisa i baza podataka Sektora za statistiku i informatiku (Hrvatska poslovna burza, Hrvatska burza otpada, Boniteti stranih tvrtki, razmjena poslovnih informacija s članicama Međunarodne komore u Parizu, Biznet itd.);

- Uključivanjem u program komorskog Centra za unapređenje kvalitete;

- Širenjem informacija putem komorskih stručnih glasila;

- Stručnim usavršavanjem putem seminara i programa Sektora za poslovno obrazovanje HGK itd.

Članovi Zajednice za inventivni rad koriste se posredničkim uslugama Sektora za industriju u transferu tehnologija i inovacija - poglavito vezanih uz program rada Europskog udruženja za transfer tehnologija i inovacija (Technology, Innovation and Industrial Information - TII) iz Luksemburga.

Hrvatska gospodarska komora učlanjena je u Europsko udruženje TII i ostvarila temeljne pretpostavke za razvijanje poslova posredovanja i povezivanja domaćih inovatora sa stranim partnerima putem europskih tehnoloških mreža. Učlanjenjem u udruženje TII, Komori, odnosno njenim članicama, omogućeno je sudjelovanje u razmjeni tehnoloških ponuda i potražnja članova, pribavljanje najnovijih europskih tehnoloških informacija i posredovanje u transferu tehnologija i inovacija u korist članova Zajednice za inventivni rad.

Zajednica za inventivni rad ima više od 270 članova, među kojima regionalne i mjesne udruge i društva inovatora s većim brojem članova, i čini dostatnu i raznovrsnu osnovicu za djelovanje u zajedničkom interesu hrvatskih inovatora.

Sve daljnje informacije mogu se dobiti na sljedećoj adresi:

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
Sektor za industriju - Zajednica za inventivni rad
10000 Zagreb
Draškovićeve 45/IV
tel. 01/4606705, 4606746
faks 01/4606737
e-mail lnezic@hgk.hr

10.4. HRVATSKA AGENCIJA ZA MALO GOSPODARSTVO

Što je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo

Za poticanje razvoja maloga gospodarstva osniva se Hrvatska agencija za malo gospodarstvo. Agencija je pravna osoba i upisuje se u sudski registar. Agencija je neprofitna pravna osoba. Ukoliko se poslovanjem Agencije ostvari dobit, cjelokupni iznos dobiti ostaje u Agenciji i upotrijebit će se za ostvarenje zadatka Agencije.

Koje su djelatnosti Agencije

Djelatnost agencije je: poticanje osnivanja i razvoja subjekata maloga gospodarstva, poticanje ulaganja u malo gospodarstvo, financiranje poslovanja i razvoja subjekata maloga gospodarstva kreditiranjem pod povoljnijim uvjetima i drugim oblicima financijskih potpora, davanje jamstava za kredite koje subjektima maloga gospodarstva odobre banke i druge pravne osobe - kreditori, davanje financijske potpore za smanjenje troškova kredita koje subjektima maloga gospodarstva odobre banke i druge pravne osobe - kreditori, subvencioniranje kamata po kreditima, provedba postupka javnog natječaja za davanje u zakup ili prodaju nekretnina i drugih infrastrukturnih objekata, davanje potpora za povećanje zapošljavanja, stručnu izobrazbu, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju radnika, davanje potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija, davanje potpora za sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i specijaliziranim izložbama u zemlji i inozemstvu, davanje stručne pomoći subjektima maloga gospodarstva, uključivo i putem elektroničkih medija, promicanje poduzetništva i stvaranje uvjeta za razvoj poduzetništva žena i mladih, suradnja s drugim pravnim osobama, agencijama i institucijama koje potiču malo gospodarstvo u zemlji i inozemstvu, praćenje, analiza i izvještavanje o rezultatima poticajnih mjera, drugi

stručni poslovi u svezi s poticanjem razvoja maloga gospodarstva utvrđeni Statutom, zakonom, drugim propisima te poslovi koje joj povjeri Vlada Republike Hrvatske ili Ministarstvo. Hrvatska garancijska agencija osnovana Zakonom o Hrvatskoj garancijskoj agenciji ("Narodne novine", br. 29/94, 105/99. i 26/00), prestaje radom 30. lipnja 2002. Temeljni kapital, prava, obveze i ostala imovina te zaposlenici Hrvatske garancijske agencije na navedeni dan postaju imovina, prava i obveze i zaposlenici Hrvatske agencije za malo gospodarstvo.

Adresa:

HRVATSKA AGENCIJA ZA MALO GOSPODARSTVO

10000 Zagreb

Ilica 49

tel. 01/ 4846622

faks 01/ 4846612

10.5. TEHNOLOŠKI I RAZVOJNO-ISTRAŽIVAČKI CENTRI U HRVATSKOJ

Tehnološki centar Split, d.o.o.

Technology center Split

Dr.sc. Damir Vučina, direktor

Put Kopilice 5

21000 Split

tel. 021/490 681

faks 021/490 682

e-mail tcs@tcs.hr

www.tcs.hr i tcs.hinet.hr

Razvojno-istraživački centar za marikulturu d.o.o. Dubrovnik

Research and Development Centre for Mariculture Dubrovnik

Dr.sc. Branko Glamuzina, direktor

Bistrina b.b., Ston

20000 Dubrovnik

tel./faks 020/427 937

e-mail glamuzina@yahoo.com

Tehnološko inovacijski centar

Rijeka d.o.o.

Technology-innovation

center Rijeka

Mr.sc. Davor Begonja, direktor

J.P.Kamova 19

51000 Rijeka

tel. 051/218 430

faks 051/218 270

e-mail: ticri@ri.tel.hr

www.ticri.hr

Poslovno-inovacijski centar Hrvatske - BICRO d.o.o.

Business and Innovation Centre of Croatia - BICRO, Zagreb

Dr.sc. Davor Salamon, direktor

Ivana Lučića 5

10000 Zagreb

tel. 01/6168 567

faks 01/6168 568

e-mail ured-bicro@bicro.hr

www.bicro.hr

**Ctt - Centar za transfer tehnologije
Centre for Technology Transfer,
Zagreb**

Prof.dr.sc. Vjera Krstelj, direktor
Ivana Lučića 5
10 000 Zagreb
tel. 01/6168 497
faks 01/6118 710
e-mail ctt@fsb.hr
www.ctt.hr

**Centar za proizvodne postupke
Manufacturing Technology Center**

Dipl. ing. Srećko Jakupec, direktor
Žitnjak bb
10000 Zagreb
tel. 01/ 2405 705
faks 01/2405 704
e-mail cpp@zg.hinet.hr

**Tehnologijsko - razvojni centar u
Osijeku d.o.o.**

**Technology Development Center
Osijek**

Dr. sc. Ivan Štefanić, direktor
Trg svetog Trojstva 3
31000 Osijek
tel. 031/224 234
faks 031/207 017
e-mail tco@unios.hr

10.6. PODUZETNIČKI CENTRI

**Centar za poduzetništvo Zadarske žu-
panije, d.o.o.**

23000 ZADAR,
Bartola Kašića 3/2
tel. 023 312 245 i 098 212 732
faks 023 312 246
e-mail czp-zadar@zd.hinet.hr

Istarska razvojna agencija d.o.o.

IDA
52100 PULA,
Matka Laginje 1/IV
tel. 052 381 900
faks 052 381 905
e-mail ida-uprava@ida.hr
www.ida.hr

**Dubrovački centar za poduzetništvo
(DCP)**

20000 DUBROVNIK,
Pionirska 1
tel. 020 418 401
faks 020 313 128
e-mail dcp@dcp.hr
www.dcp.hr

**Centar za poduzetništvo Koprivnič-
ko-križevačke županije**

48000 KOPRIVNICA,
J. Vargovića 1/1
tel. 048 621 978
faks 048 621 957
e-mail czp.kkz@kc.tel.hr
e-mail czpkk-zupanije@kc.tel.hr

**Križevački poduzetnički centar,
d.o.o. za razvoj poduzetništva**
48260 KRIŽEVCI,
I.Z. Djankovečkog 3
tel. 048 682 575, 270 246
faks 048 682 575
e-mail kpc@kc.hinet.hr
www.kpc.hr

**Centar za poduzetništvo Šibensko
kninske županije, d.o.o.**
22000 ŠIBENIK,
Prilaz tvornici 39
Krešimirov dom
tel. 022 217 113
faks 022 217 114
e-mail centar-za-poduzetnistvo@
si.tel.hr

Centar za poduzetništvo Osijek
31000 OSIJEK,
Šet. kardinala F. Šepera 13/2
tel. 031 283 820
faks 031/283 623
031/283 970
e-mail cfe@os.tel.hr
www.poduzetnistvo.com

PLAT-IN, d.o.o.
51550 MALI LOŠINJ,
V.Gortana 25
51557 CRES
Cons 11
tel. 051 572 146
faks 051 572 145
plat-in@ri.hinet.hr

**Centar za poduzetništvo Krapinsko-
zagorske županije, d.o.o.**
49000 KRAPINA,
D.G.Krambergera 1
tel. 049 373 171
faks 049 373 165
e-mail centar@centar.org
e-mail smid@centar.org.
www.centar.org

Međimurski poduzetnički centar
40000 ČAKOVEC,
I.Mažuranića 2/II
tel. 040 310 350
faks 040 310 351
e-mail mpc@ck.tel.hr

Poduzetnički centar Pakrac
34550 PAKRAC,
Radničko naselje 6
tel. 034 474 372
e-mail: poduzetnicki-centar-pakrac
@po.hinet.hr

Pulski centar za poduzetništvo
52100 PULA,
Benediktinske opatije 3
tel. 052 371 976
faks 052 223 015
e-mail pulacp@pu.tel.hr

**CTR, d.o.o. Centar za tehnološki
razvoj**
Lokalna razvojna agencija
35000 SLAVONSKI BROD,
Slavonija I/ neboder 2
tel. 035 35 441 604
faks 035 400 130
e-mail ctr@ctr.hr
http: // www.ctr.hr

**Centar za razvoj poduzetništva Žu-
panije**

53000 GOSPIĆ,
Dr. Franje Tuđmana 4
tel. 053 588 255
faks 053 588 288
e-mail poduzetnistvo@gs.hinet.hr

**Lokalna ekonomska razvojna agen-
cija "Krka" (LERA)**

22320 DRNIŠ,
Trg F.Tuđmana 7
tel. 022 888 306
faks 022 888 180
e-mail lera-krka@si.hinet.hr
www.hinet.hr/lera-krka

**LEDA - Agencija za lokalni i gospo-
darski razvoj zapadne Slavonije**

35430 OKUČANI,
Stjepana Radića 1
tel. 035 372 700
faks 035 372 088
leda@sb.hinet.hr
www.hinet.hr/leda

**Poduzetnički centar Vukovarsko-
srijemske županije**

32100 VINKOVCI,
Glagoljaška 27,
e-mail pc-vs@vk.hinet.hr

Poduzetnički centar "IMPULS"

43000 Bjelovar
B. Berse 1
tel: 043 232 892

Tehnološki centar Split

21000 SPLIT
Put Kopilice 5
tel. 021 393 300
021 314 677
faks 021 314 688
e-mail.tcs@tcs.hr
www.tcs.hr

Tehnološki park Zagreb

10000 ZAGREB,
Drvinje 63
Grad Zagreb
tel. 01 3667 101
faks 01 3667 102
e-mail m.ozanic@tehnopark.hr
info@tehnopark.hr
www.tehnopark.hr

Poduzetnički centar Knin

23000 KNIN
Franje Tuđmana 2
tel. 022 662 021
022 660 445

Poduzetnički centar Samobor

10430 SAMOBOR
Trg kralja Tomislava 5
tel. 01 3363 177
faks 01 3362 372
e-mail grad-samobor@zg.hinet.hr

Poduzetnički centar Virovitica

33000 VIROVITICA
Trg LJ. Patačića 1

Agencija za razvoj Osječko-baranjske županije

31000 OSIJEK
Europske avenije 11
tel. 031 215 677
razvitak@osječko-baranjska_zupanija.hr

Poduzetnički centar Varaždin

42000 VARAŽDIN
Vrazova 4
tel. 042 390 555
042 390 518
042 390 559
faks 042 390 503

LEDA PC Sisak

44000 SISAK
Franje Lovrića 2
tel. 044 544 204
faks 044 544 206
e-mail leda@sk.hinet.hr

Centar za transfer tehnologije, d.o.o.

Zagreb
10000 ZAGREB,
I. Lučića 5
tel. 01 61 68 497
faks 01 61 18 710
e-mail ctt@fsb.hr
www.ctt.hr

Poduzetnički centar Grada Bjelovara u osnivanju

43000 BJELOVAR ,
Gundulićeva 1
tel. 043 242 242
043 424 783
043 244 922

CEPOS Centar za poticanje poduzetništva i obrtništva-Split

21000 SPLIT,
Ul. kralja Zvonimira 35
tel. 021 544 227
e-mail cepos@st.hinet.hr

Tehnološko-inovacijski centar Rijeka

51000 RIJEKA
Janka Polića Kamova 19
tel. 051 218 430
faks 051 218 270
e-mail ticri@ri.tel.hr
www.ticri.hr

Poduzetnički centar Jastrebarsko

10450 Jastrebarsko
A. Mihanovića b.b.
tel: 01 6281 752
faks: 01 6281 717

10.7. PODUZETNIČKI INKUBATORI

OTOIN poduzetnički inkubator Otočac

53220 OTOČAC,
Kralja Zvonimira 10
tel. 053 771 055
faks 053 773 655

Poduzetnički inkubator BRODIN, d.o.o.

35000 SLAVONSKI BROD,
Dr. Mile Budaka 1
tel. 035 442 322

Poduzetnički inkubator BIOS, d.o.o.**Osijek**

31000 OSIJEK,
B.Kašića 8
Trg A.Starčevića 7/II
tel. 031 207 533

PINS, d.o.o., Skrad

51311 SKRAD,
J.Blaževića Blaća 8a
tel. 051 810 820
faks 051 810 680

Poduzetnički riječki inkubator PO-RIN, d.o.o.

51000 RIJEKA,
Lužine bb
tel. 051 673 604 i 675 187
faks 051 675 158
e-mail porin@ri.tel.hr

Poduzetnički inkubator - Labin

52 220 LABIN,
Katuri 17
tel. 052 856 444
tel. 052 866 800
faks 052 852 269
e-mail grad-labin@pu.tel.hr

Poduzetnički inkubator PIN Kutina

44320 KUTINA
Slavonska 5
tel. 044 683 457
faks 044 683 463
e-mail kom-gosp@kutina.hr
www.kutina.hr/pin.asp

Poduzetnički inkubator PINHK

44430 HRVATSKA KOSTAJNICA,
Trg kralja Tomislava 2b
Ratka Djetelića 70
tel. 044 851 175
044 851 255

Poduzetnički inkubator Nova Gradiška

35400 NOVA GRADIŠKA
Trg kralja Tomislava 1
tel. 035 361 184
faks 035 361 679
e-mail poglavarstvo-n.gradiska@-
sb.tel.hr

10.8. USL-UDRUGA STRUČNJAKA ZA LICENCIRANJE

Udruga stručnjaka za licenciranje osnovana je radi poticanja primjene i širenje znanja o intelektualnom vlasništvu pomoću licencnih ugovora i ostalih vrsta transfera tehnologije, razmjene iskustava i informacija i poticanja primjene međunarodnih zakonskih normi u tom području.

Radi ostvarenja svojih ciljeva Udruga obavlja sljedeće djelatnosti:

- organiziranje seminara, savjetovanja i tečajeva o licenciranju prava intelektualnog vlasništva;
- davanje savjeta, stručnih mišljenja i prijedloga licencnih ugovora;

- istraživanja i analize licenciranja i transfera tehnologija;
- povezivanje osoba koje poslove licenciranja i transfera tehnologije promatraju sa znanstvenoga, pravnoga, financijskoga, pravosudnoga, tehničkoga i gospodarskog aspekta uz davanje stručnih mišljenja;
- suradnja s organizacijama i udrugama sličnih interesa kao primjerice LESI i nacionalne LES;
- sudjelovanje u raspravama radi transfera tehnologije i njenog licenciranja;
- arbitriranje među članovima Udruge;
- suradnja s vladinim tijelima i drugim institucijama koje su mjerodavne za zakonsku regulativu.
- izdavačka djelatnost s područja transfera tehnologije i licenciranja sukladno Zakonu i njihova distribucija;
- podupiranje znanstvenih istraživanja i distribucija tiskanih materijala o licenciranju i transferu tehnologije;
- informiranje o ulozi i značaju licenciranja i transfera tehnologije za gospodarstvo;
- distribucija informacija o zakonskoj regulativi o licenciranju i transferu tehnologije;

Članovi Udruge su patentni zastupnici, odvjetnici i gospodarstvenici koji su specijalisti za područje prava intelektualnog vlasništva.

Adresa:

Udruga stručnjaka za licenciranje

10000 Zagreb

Ilica 131

tel./faks 01 37 56 550

e- mail jasenka.zaninovic@zg.tel.hr

11. ADRESAR

Ministarstva i državni zavodi

Ministarstvo financija,

Zagreb, Katančićeva 5,
tel. 4922588, faks 4922583

Ministarstvo obrane,

Zagreb, Trg kralja Petra Krešimira IV
br. 1., tel. 4567111

Ministarstvo unutarnjih poslova,

Zagreb, Savska c. 39, tel. 6122111,
faks 6122452, 6122139

Ministarstvo vanjskih poslova,

Zagreb, Trg Nikole Šubića Zrinskog
7-8, tel. 4569964, faks 4920149

**Ministarstvo za javne radove, obno-
vu i graditeljstvo,**

Zagreb, Nazorova 61, tel. 3784500,
faks 3784521

**Ministarstvo hrvatskih branitelja iz
Domovinskog rata,**

Zagreb, Park Stara Trešnjevka 4,
tel. 3657888, faks 365785

Ministarstvo kulture,

Zagreb, Trg hrvatskih velikana 6,
tel. 4569000, faks 4610489

**Ministarstvo poljoprivrede i šumar-
stva,**

Zagreb, Ulica grada Vukovara 78,
tel. 6106111, faks 6109201

**Ministarstvo pomorstva, prometa i
veza**

Zagreb, Prisavlje 14,
tel. 6169111, faks 6196473

**Ministarstvo pravosuđa, uprave i
lokalne samoouprave,**

Zagreb, Ulica Republike Austrije 14-
16, tel. 3710666, faks 3710772

**Ministarstvo zaštite okoliša i pros-
tornog uređenja,**

Zagreb, Ulica Republike Austrije 20,
tel. 3782444, faks 3772555, 3772822

Ministarstvo rada i socijalne skrbi,

Zagreb, Prisavlje 14,
tel. 6169111, faks 6195946

Ministarstvo turizma,

Zagreb, Ulica grada Vukovara 78,
tel. 6106111, faks 6109300

Ministarstvo zdravstva

Zagreb, Ksaver 200 a,
tel. 4607555, faks 4677076

**Ministarstvo za europske integraci-
je,**

Zagreb, Ulica grada Vukovara 62,
tel. 4569335, faks 6303183

**Ministarstvo za obrt, malo i srednje
poduzetništvo,**

Zagreb, Ksaver 200,
tel. 01/4698300, faks 01/4698308

Ministarstvo gospodarstva,

Zagreb, Ulica grada Vukovara 78,
tel. 01/6106111, faks 01/6109111

Ministarstvo znanosti i tehnologije,

Zagreb, J.J. Strossmayera 4,
tel. 01/4594444, faks 01/4594469

Ministarstvo prosvjete i športa,

Zagreb, Trg burze 6.,
tel. 01/4569000, faks 01/4552234

**Državni zavod za normizaciju i
mjeriteljstvo,**

Zagreb, Ulica grada Vukovara 78,
tel. 01 /6106111, faks 01/6109320

**Državni zavod za intelektualno
vlasništvo**

Zagreb, Ulica grada Vukovara 78,
tel. 01/6106111 faks 01/6112017

Komore i udruženja

Hrvatska gospodarska komora

Zagreb, Rooseveltov trg 2
tel. 01/4561555, faks 01/4828380

Zajednica za inventivni rad

Zagreb, Draškovićeva
tel. 01/4606777, faks 01/4606737

Hrvatska obrtnička komora,

Zagreb, Ilica 49,
tel. 01/4846466, faks 01/4846610

Hrvatski zadružni savez,

Zagreb, Amruševa 8,
tel. 01/4922935, 4922938
faks 01/4922936

Hrvatski savez inovatora,

Zagreb, Dalmatinska 12,
tel. 01/4848755, faks 01/4848766

HUP-Hrvatska udruga poslodavaca

Zagreb, Božidarevićeva 13
tel. 01/235 9555

faks 01/235 9556

EAN CROATIA,

Zagreb, Tuškanac 14,
tel. 01 4895000, faks 01 489 5001

Udruga stručnjaka za licenciranje

10000 Zagreb, Ilica 131,
tel./faks 01 37 56 550

Financijske institucije

Hrvatska banka za obnovu i razvitak,

Zagreb, Gajeva 30a,
tel. 01/4591620, faks 01/4591614

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo

Zagreb, Ilica 49
tel. 01/4846622, faks 01/4846612

Fond za razvoj i zapošljavanje

Preobraženska 4/IV
10000 Zagreb
tel. 01/4878-280, faks 01/4878-288

Fond za regionalni razvoj

Preobraženska 4/4
10000 Zagreb
tel. 01/4878-300
faks 01/4878-308

Važnije adrese po županijama

XXI. Grad Zagreb

Ured za gospodarstvo, Trg Stjepana Radića 1, tel. 6101194, faks 6101499

Gospodarska komora, Draškovićeva 45, tel. 4606777, faks 4606737

Obrtnička komora, Ilica 49,
tel. 4806666, faks 4846610

Fakulteti i Visoke škole

Agronomski fakultet, Zagreb
Svetošimunska 25, tel. 2393777, faks 2315300

Akademija dramske umjetnosti,
Zagreb, Trg maršala Tita 5, tel. 4828506, 4828507, faks 44828508

Akademija likovnih umjetnosti,
Zagreb, Ilica 85, tel. 3711333, faks 3773401

Arhitektonski fakultet, Zagreb, Kačićeva 26, tel. 3456122, faks 4828079

Ekonomski fakultet, Zagreb, Trg J. F. Kennedyja 6, tel. 2383333, faks 2335633

Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb, Unska 3, tel. 6129999 faks 6170007

Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, Zagreb, Marulićev trg 19, tel. 4597222, faks 4597260

Fakultet političkih znanosti, Zagreb, Lepušićeva 6, tel. 4655490 faks 4655316

Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, Vukelićeva 4, tel. 2380222, faks 2314415

Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb, Ivana Lučića 5, tel. 6168222, faks 6156940

Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Kušlanova 59a, tel. 2338022, faks 2329950

Kineziološki fakultet, Zagreb, Horvaćanski zavoj 15, tel. 3658666, faks 3634146

Farmaceutsko-biokemijski fakultet, Zagreb, Ante Kovačića 1, tel. 4819602, 4818288, faks 4856201

Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, tel. 6120111, faks 6156879

Geodetski fakultet, Zagreb, Kačićeva 26, tel. 4561222, faks 4828081

Građevinski fakultet, Zagreb, Kačićeva 26, tel. 4561222, faks 4828050

Grafički fakultet, Zagreb, Getaldićeva 2, tel. 2371080, faks 2371077

Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb, Vlaška 38, tel. 4890400, faks 4814704

Medicinski fakultet, Zagreb, Šalata 3b, tel. 4566777, faks 4920053

Muzička akademija, Zagreb, Gundulićeva 6, tel. 4810200, faks 4872380

Pravni fakultet, Zagreb, Trg maršala Tita 14, tel. 4564111, faks 4564030

Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Zagreb, Pierottijeva 6, tel. 4605000, faks 4836083

Prirodoslovno-matematički fakultet - matematički odjel, Zagreb, Bijenička 30, tel. 4605777, faks 4680335

Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Zagreb, Pierottijeva 6, tel. 4605000 faks 4836051

Sveučilište u Zagrebu - Stomatološki fakultet, Zagreb, Gundulićeva 5 i Petrinjska 34, tel. 4802111, 4819431, faks 4802159, 4819435

Šumarski fakultet, Zagreb, Svetošimunska 25, tel. 2352555, faks 2318616

Veterinarski fakultet, Zagreb, Heinzelova 55, tel. 2390111, faks 2441390

Fakultet za socijalne radnike, Zagreb, Nazorova 51, tel. 4895800, faks 4821206

Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb, Pierottijeva 6, tel. 4836058, faks 4836058

Viša tehnička škola, Zagreb, Konaoska 2, tel. 3666004, faks 3665011

Zrakoplovno tehnička škola Rudolfa Perišina Velika Gorica, Rudolfa Fizira 6, tel. 4562413, faks 4562413

Instituti i zavodi

Brodarski institut d.o.o., Zagreb, Avenija Većeslava Holjevca 20, tel. 6504444, faks 6504144

Ekonomski institut, Zagreb, Trg J. F. Kennedyja 7, tel. 2335700, faks 2335165

Institut građevinarstva Hrvatske,
Zagreb, Rakuše 1, tel. 6144111,
faks 6144781

Institut "Ruđer Bošković", Zagreb,
Bijenička cesta 54, tel. 4561111,
faks 4680084

Institut za društvena istraživanja,
Zagreb, Amruševa 11/2, tel. 4810264,
faks 4810263

Istraživanje u elektronici, Telekomu-
nikacijama i automaciji, Zagreb, Boži-
darevićeva 13, tel. 2313630,
faks 2310955

Institut za filozofiju, Zagreb, Ulica
grada Vukovara 54, tel. 6111532, faks
6150338

**Institut za medicinska istraživanja i
medicinu rada,** Zagreb, Ksaverska
cesta 2, tel. 4673188, faks 4673303

Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb, Trg Stjepana Radića 3,
tel. 6111563, faks 6119680

Institut za turizam, Zagreb, Vrhovec
5, tel. 3909666, faks 3909667

Institut za fiziku, Zagreb, Bijenička
cesta 46, tel. 4698888, faks 4698889

Institut za javne financije, Zagreb,
Katančićeva 5, tel. 4591227,
faks 4819365

**Institut za oplemenjivanje i proiz-
vodnju bilja, d.d.** Zagreb, Marulićev
trg 5/I, tel. 4854111, faks 4854076

**Institut za elektroprivredu i energe-
tiku,** Zagreb, Ulica grada Vukovara
37, tel. 6170462, faks 6171153

Institut za geološka istraživanja,
Zagreb, Sachsova 2, tel. 6160888,
faks 6144718

II. Krapinsko-zagorska županija

**Krapinsko-zagorska županija, Up-
ravni odjel za gospodarstvo,** Krapi-
na, Krambergerova 1, tel. 049/370-
807 049/373205, faks 049/370809,
Županijska komora, Krapina, Trg
Ljudevita Gaja 5, tel. 049/37183,884
faks 049/371883,

Obrtnička komora, Krapina, Magis-
tratska 2, tel. 049/370929,
faks 049/370616

III. Sisačko-moslavačka županija

Ured za gospodarstvo, Sisak, Stjepa-
na i Antuna Radića 36, tel.
044/550102, faks 044/523862

Županijska komora, Sisak, Kranjče-
vićeva 16, tel. 044/522583, faks
044/521531

**Obrtnička komora Sisak, S. i A. Ra-
dića 8b,** tel. 044/522487, 044 521134
faks 044/522487

Fakulteti i visoke škole

Metalurški fakultet, Sisak, Aleja na-
rodnih heroja 3, tel. 044/533378,
faks 044/533378

IV. Karlovačka županija

**Ured državne uprave u Karlovačkoj
županiji, služba za gospodarstvo,**
Karlovac, Ambroza Vranicanija 6,
tel. 047/666132 faks 047/666269

Županijska komora, Karlovac, Kra-
lja Tomislava 19 b, tel. 047/612111,
faks 047/614720

Obrtnička komora, Karlovac, Hau-
likova 14, tel. 047/612058,
faks 047/6112

V. Varaždinska županija

Upravni odjel za gospodarstvo i fi-
nancije, Varaždin, Kratka 1,
tel. 042/390558, faks 042/211387

HGK - Županijska komora, Varaž-
din, Preradovićeve 17/2,
tel. 042/320469, faks 042/213627

Obrtnička komora Varaždinske žu-
panije, Kukuljevićeve 13/2,
tel. 042/320986, faks 042/320949

Fakulteti i visoke škole

Geotehnički fakultet, Varaždin, Hal-
lerova aleja 7, tel. 042/212228,
faks 042/313587

Fakultet organizacije i informatike,
Varaždin, Pavlinska 2, tel. 042/213
777, faks 042/213413, www.foi.hr

VI. Koprivničko-križevač- **ka županija**

Upravni odjel za gospodarstvo i ko-
munalne djelatnosti, Koprivnica, Trg
b. J. Jelačića 15, tel. 048/658231
faks: 048/621-985

HGK - Županijska komora Kopriv-
nica, Koprivnica, Josipa Vargovića
1/1, tel. 048/622-816,
faks 048/622-818,

Obrtnička komora Bjelovarsko-bi-
logorske županije, Preradovićeve
4/1, tel. 043/242242, faks 043/241-
280

Zavod za zapošljavanje, Križevci, I.
Z. Dijankovečkog 3, tel. 048/681904,
faks 048/681905

Fakulteti i visoke škole

Visoko gospodarsko učilište u Kri-
ževcima, Križevci, M. Demerca 1,
tel. 048/681597, faks 048/682790

VII. Bjelovarsko-bilogor- **ska županija**

Upravni odjel za gospodarstvo, gra-
diteljstvo i komunalne poslove, Bje-
lovar, Ante Starčevića 8,
tel. 043/278232, 242794, faks 043/278233

HGK - Županijska komora, Bjelo-
var, Preradovićeve 4/1,
tel. 043/242055, faks 043/241908

Obrtnička komora Bjelovarsko-bilo-
gorske županije, Preradovićeve 4/1,
tel. 043/242242, faks 043/241280

VIII. Primorsko-goranska **županija**

Upravni odjel za gospodarski raz-
voj, Rijeka, Žrtava fašizma 17,
tel. 051/212085, faks 051/212182

HGK - Županijska komora Rijeka,
Rijeka, Bulevar oslobođenja 23,
tel. 051/209111, faks 051/216033

Obrtnička komora Rijeka, Rijeka,
Zanonova 1/3, tel. 051/215313,
faks 051/212246,

Fakulteti i visoke škole

Pomorski fakultet u Rijeci, Rijeka, Studentska 2, tel. 051/338411, faks 051/336755

Ekonomski fakultet, Rijeka, Ivana Filipovića 4, tel. 051/355111, faks 051/675750, 212268

Građevinski fakultet u Rijeci, Rijeka, V. Cara Emina 5, tel. 051/352111, 352100, faks 051/332816

Medicinski fakultet u Rijeci, Rijeka, Braće Branchetta 20, 051/651111, 651203, faks 051/675806

Visoka učiteljska škola, Rijeka, Trg Ivana Klobučarića 1, tel. 051/315273, faks 051/315256

Filozofski fakultet, Rijeka, Omladinska 14, tel. 051/345046, faks 051/345207

Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, Hahlić 6, tel. 051/675121, faks 051/675113

Tehnički fakultet u Rijeci, Rijeka, Vukovarska 58, tel. 051/651444, 651403, faks 051/675818

Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, Ika Primorska 42, tel. 051/292633, faks 051/291965

IX. Ličko-senjska županija

Ured državne uprave u Ličko-senjskoj županiji, Služba za gospodarstvo, Gospić, Budačka 55, tel. 053/588111, faks 053/572825

Županijska komora, Otočac, Kralja Zvonimira 16, tel. 053/771001, faks 053/771130

Obrtnička komora Ličko-senjske županije, Gospić, Miroslava Kraljevića 3, tel. 053/573012, faks 053/573012

X. Virovitičko-podravski županija

Upravni odjel za gospodarstvo, graditeljstvo i komunalne poslove, Virovitica, Trg Ljudevita Patačića 1, tel. 033/743192, faks 033/722465

HGK - Županijska komora Virovitica, Virovitica, Trg kralja Tomislava 6, tel. 033/725150, faks 033/722150

Obrtnička komora Virovitičko-podravski županije, Virovitica, Masarykova 19, tel. 033/721258, 726028, 725493, faks 033/726-028

XI. Požeško-slavonska županija

Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Požega, Županijska 11, tel. 034/290111, 290166, faks 034/290104

HGK - Županijska komora Požega, Požega, Sv. Florijana 13, tel. 034/273260, faks 034/273360

Obrtnička komora Požeško-slavonske županije, Požega, dr. Franje Tuđmana 9, tel. 034/272457, faks 034/272457

XII. Brodsko-posavska županija

Upravni odjel za gospodarstvo, poduzetništvo i obrtništvo, red za gospodarstvo, Slavonski Brod, Petra Krešimira IV, br.1, tel. 035/216232, faks 035/216239

**HGK - Županijska komora Slavon-
ski Brod**, Slavonki Brod, Trg pobje-
de 31/2, tel. 035/448583,
faks 035/448591

**Obrtnička komora Brodsko-posav-
ske županije**, Slavonki Brod, Ivana
pl. Zajca 21, tel. 035/447017,
035/442356, faks 035/447017

XIII. Zadarsko-kninska županija

Upravni odjel za gospodarstvo, Za-
dar, Božidara Petranovića 8,
tel. 023/350340, faks 023/350341
Županijska komora, Zadar, Ilije
Smiljanića b.b, tel. 023/22542,
faks 023/437062

**Obrtnička komora Zadarske župa-
nije**, Zadar, Široka ulica 1,
tel. 023/319224, faks 023/311383

XIV. Osječko-baranjska županija

**Ured državne uprave u Osječko-ba-
ranjskoj županiji, Služba za gospo-
darstvo**, Osijek, Županijska 4,
tel. 031/221102, faks 031/221280,
Agencija za razvoj, Osijek, Europske
avenije 11, tel. 031/200677, 215676,
215677, faks 031/203190

HGK - Županijska komora, Osijek,
Europske avenije 13, tel. 031/223800,
faks 031/223824

**HOK - Obrtnička komora Osječko-
- baranjske županije**, Osijek, Šetališ-
te kardinala Franje Šepera 1d, tel.
031/203055, 203056, faks 031/203057

Fakulteti i visoke škole

Ekonomski fakultet, Osijek, Trg
Ljudevita Gaja 7, tel. 031/224400,
faks 031/211604

Elektrotehnički fakultet, Osijek,
Kneza Trpimira 2b, tel. 031/224600,
faks 031/224605

Građevinski fakultet, Osijek, Drin-
ska 16 a, tel. 031/274377,
faks 031/274444

Pedagoški fakultet, Osijek, L. Jägera
9, tel. 031/211400, faks 031/212514

Poljoprivredni fakultet, Osijek, Trg
Sv. Trojstva 3, tel. 031/224200,
faks 031/207017

Pravni fakultet, Osijek, Stjepana Ra-
dića 13, tel. 031/224500,
faks 031/224540

Prehrambeno-tehnološki fakultet,
Osijek, Franje Kuhača 18,
tel. 031/224300, faks 031/207115

Medicinski fakultet Sveučilišta J. J.
Strossmayera u Osijeku, Osijek, J.
Huttlera 4, tel. 031/512888,
faks 031/512833

XV. Šibensko-kninska žu- panija

**Upravni odjel za gospodarske dje-
latnosti, za gospodarstvo, Šibenik**,
Trg Pavla Šubića I. br. 2, tel.
022/244232, faks 022/213893

HGK - Županijska komora Šibenik,
Šibenik, Fra Jerolima Milete 31,
tel. 022/332067, faks 022/333956

**Obrtnička komora Šibensko-knin-
ske županije**, Šibenik, Stjepana Radi-
ća 77a, tel. 022/331782,
faks 022/336641

XVI. Vukovarsko-srijemska županija

Upravni odjel za gospodarstvo, obnovu i razvitak, Vinkovci, Glagoljaška 27, tel. 032/344111, faks 032/344057

HGK - Županijska komora Vukovar, Vukovar, Zmajeva 1, tel. 032/441155, 441157, faks 032/441463

Obrtnička komora Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci, Duga ulica 31, tel. 032/333304, faks 032/331265,

XVII. Splitsko-dalmatinska županija

Upravni odjel za gospodarstvo, razvitak i obnovu, Split, Domovinskog rata 2/4, tel. 021/300232, faks 021/300085

HGK - Županijska komora, Split, Obala Ante Trumbića 4, tel. 021/321100, faks 021/346956

Obrtnička komora Splitsko-dalmatinske županije, Split, Ruđera Boškovića 28-30, tel. 021/470114, 470115, faks 021/470115

Fakulteti i visoke škole

Ekonomski fakultet, Split, Matice hrvatske 31, tel. 021/430600, 430601, faks 021/430701

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Split, Ruđera Boškovića bb, tel. 021/305777, faks 021/463877

Građevinski fakultet, Split, Matice hrvatske 15, tel. 021/303333, faks 465117

Visoka pomorska škola, Split, Zrinsko-Frankopanska 38, tel.

021/380762, faks 021/380759

Pravni fakultet, Split, Domovinskog rata 8, tel. 021/393555, faks 021/393597, 021/393596

Kemijsko-tehnološki fakultet, Split, Nikole Tesle 10/5, tel. 021/384965, faks 021/384964

Medicinski fakultet u Splitu, Split, Šoltanska 2, tel. 021/557900, faks 021/465212

Instituti i zavodi

Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split, Šetalište Ivana Meštrovića 63, tel. 021/358688, faks 021/358650

XVIII. Istarska županija

Upravni odjel za gospodarstvo, Pula, Flamatička 29, tel. 052/372177, faks 052/372178

HGK - Županijska komora, Pula, Carrarina 5, tel. 052/214688, faks 052/211875

Obrtnička komora Istarske županije, Mletačka 12/1, tel. 052/216153, 212993, faks 052/212993

Fakulteti i visoke škole

Visoka učiteljska škola u Puli, Ivana Matetića Ronjgova 1, tel. 052/211597, faks 052/211596

Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković", Pula, Petra Preradovića 1, tel. 052/377000, faks 052/216416

XIX. Dubrovačko-neretvanska županija

Upravni odjel za gospodarstvo i poduzetništvo, Dubrovnik, Pred Dvorom 1, tel. 020/351404, faks 020/351439, 351408

HGK - Županijska komora Dubrovnik, Pera Čingrije 6, tel. 020/411376, faks 020/412044

Obrtnička komora Dubrovačko-neretvanske županije, Dubrovnik, Široka 4/2, tel. 020/323550, 323560, faks 020/323560, 323550

Fakulteti i visoke škole

Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu, Dubrovnik, Lapadska obala 7, tel. 020/356055, faks 020/356060

Veleučilište u Dubrovniku, Čira Carića 4, tel. 020/445744, faks 020/435590

XX. Međimurska županija

Služba za gospodarstvo i imovinsko pravne poslove, Čakovec, Ruđera Boškovića 2, tel. 040/374102, faks 040/390720

HGK - Županijska komora, Čakovec, Ul. I. G. Kovačića 2, tel.

040/311160, faks 040/311161

Obrtnička komora Međimurske županije, Čakovec, Park R. Kropeka 1, tel. 040/312643, faks 040/312643

I. Zagrebačka županija

Upravni odjel za gospodarstvo, Ulica grada Vukovara 72/V, tel.

01/6345000, faks 01/6345117

ispostave:

Samobor, Trg kralja Tomislava 5, tel. 01/3362111, faks 01/3363632

Jastrebarsko, V. Mačeka 2, tel. 01/6281116, 6281114,

faks 01/6284660

Dugo Selo, J. Zorića 1, tel.

01/2753122, faks 01/2753080

Vrbovec, Trg P. Zrinskog 9,

tel. 01/2791122, faks 01/2791142

Zaprešić, Trg žrtava fašizma 1, tel.

01/3350555, faks 01/3310380

Velika Gorica, Trg kralja Tomislava 34, tel. 01/6221044, faks 01/6221257

HGK - Komora Zagreb, Zagreb, Draškovićeve 45, tel. 01/4606777,

faks 01/4606803

Obrtnička komora Zagreb, Zagreb,

Ilica 49/II, tel. 01/4806666,

faks 01/4846615

